

III / 26.1.1925

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING
LÉGATION DE FINLANDE

Kovno, 26/1 1925.

N:o 93/L1.

aa
nt

Previd

ULK			
No	17	1277	25
	2/2-25		
KOMM			

K. Herra M i n i s t e r i,

Rap. N:o 111 Liettuasta

jossa:

"Kommunismi Liettuassa"

lähetetään tämän mukana (4 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri P r o c o p é,
Helsinki.

Reinhold

id 17/1247 RD em - 25
Kaunas, 21/1 1925. 2/2-25

Rap. N:o III Liettuasta.

Kommunismi Liettuassa

lasketaan alkavan vuoden 1918 loppupuolella, siis jo saksalaisen miehityksen aikana, jolloin myös perustettiin "Liettuan ja Valkovenäjän kommunistinen puolue". Puolueen aluksi heikko, passiivinen toiminta sai Venäjältä paenneitten mukana, joitten joukossa paljon kommunisteja ja agitaattoreja, yllykettä ja työvoimaa. Saksan vallankumous rohkaisi myös Liettuan kommunisteja, jotka alkoivat osottaa suurempaa aktiivisuutta. Kun Neuvostovenäjän puna-armeija tammikuussa 1919 valtasi itä-Liettuan ja Vilnan, jossa kaupungissa kommunistipuolue oli jo edellisen vuoden lokakuun alussa pitänyt ensimmäisen salaisen puoluekokouksensa, valinnut keskuskomitean, tehnyt työohjelmansa y.m., tuli kommunistipuolueesta hallituspuolue ja sen keskuskomitea organisoi Vilnassa "Väliaikaisen vallankumouksellisen työläis- ja talonpoikaishallituksen Liettuaa ja Valkovenäjää varten." Jo silloin kohosi liettualainen kommunisti Mickiewicz Kapsukas liikkeen johtoon. Nykyään hän toimii Moskovassa johtaen sieltäpäin yhdessä liettualaisen kommunistin Aleksa Angaretis'in y.m. kanssa kommunistista liikettä Liettuassa. Vallattuaan itä-Liettuan kommunistit ryhtyivät heti levittämään "oppiaan" länsi-Liettuaankin, perustivat Kovnon kaupungissa jo tammikuussa samana v. 1919 "Työläis-talonpoikais-sovjetin", joka julkaisi äänenkannattajaansa venäjänkielillä, y.m. Mutta Liettuan armeijan synty ja nousu, pysäytti kommunismin leviämisen Liettuassa, työnsi kommunistit takaisin itään ja teki heidän suunnitelmistaan lyhyen lopun. Sovjettivallan rauettua alkoi kommunistisesta puolueesta joukottain paeta ja luopua jäseniä, tehtiin ilmiantoja jne. "Uskolliset kommunistit" jatkoivat toimintaansa kiinnittäen v. 1919 ja myöhemmin erikoisesti huomionsa ammattijärjestöihin, perustivat kesäkuussa 1919 Kovnossa "Tsentralnoje bjuro profsojusof" ja myöhemmin "Työläisklubin", joista nyt tuli kommunistisen liikkeen keskus Liettuassa. Julkaisivat "Darbininku Gyvenimas" ("Työläisten Elämä") lehteä, joka valtakunnanvastaisen toimintansa vuoksi lakkautettiin helmikuussa 1920. Syyskuussa 1919 Liettuan kommunistit yrittivät ensi kerran yleislakkoa. Joulukuussa samana vuonna oli koko Liettuan ammattijärjestöjen yleiskokous. Punaisia "profsojuseja" silloin 23 (työläisjäseniä noin 4500).

Vuoden 1920 mukana alkaa kommunistien toiminta Liettuan armeijassa kasvaa johtaen sotilaskapinaan (22-23 p. helmik. 1920) Kovnon etukaupungissa Panemune'ssa. Tekosyynä oli huono ruoka, poliittisena vaatimuksena esitettiin m.m. sotilaille oikeus ottaa osaa eduskuntavaaleihin. Kapina kukistettiin nopeasti ja sen johtajat ammuttiin. Kommunistit olivat päässeet vaikuttamaan etenkin armeijan "nahkepoikiin" liittymällä esim. vapaaehtoisina armeijaan,

kun eivät voineet muuten harjottaa agitatiota sotilaitten keskuudessa.

Kun puna-armeija elokuussa 1920 seisoi "Varsovan porteilla" ja oli toistamiseen vallottanut Vilnan kaupungin, ryhtyivät kommunistit Vilnasta päin valmistamaan Kapinaa Liettuassa tunnetun liettualaisen kommunistin Aleksa Angaretis'in johdolla. He muodostivat "apupataljonan", saivat värvätyksi miehiä etenkin Vilnan alueelta ja saivat punaupseereja ja aseita Venäjältä. Kaikki oli jo Liettuan kapinaan valmiina, kun puna-armeijan tappio Varsovan edustalla romahutti kapinayrityksen Liettuassakin alkuunsa.

Mainittakoon vielä, että "profsojusien" yleisliettualaisessa kokouksessa kesäkuussa 1920, siis ennen yllämainittua alottua kapinaa, kun puna-armeija jo uhkasi Liettuaa, oli edustettuna noin 15000 työläistä 200 valtuutetun kautta ja että Kovnon kaupungin valtuustoon heinäkuussa samana vuonna valittiin 13 kommunistia ammattijärjestöjen listoilla. (Nykyään ei Kovnon kaupungin valtuustossa ole kommunisteja.)

Liettuan politisen polisin toiminnan kehittyessä kävi kommunistien toiminta luonnollisesti yhä hankalammaksi, niin että v. 1921 suureksi osaksi tästäkin syystä Liettuan kommunistinen puolue "kärsi kriisistä." Puoluekokouksessa, joka oli pidettävä Königsbergissä, katsoi keskuskomitea parhaaksi ryhtyä useihin uudistuksiin. Nyt alettiin m.m. kiinnittää enemmän huomiota nuorison järjestämiseen kommunistiselle kannalle.

Vuonna 1922-24 on kommunistien toiminta, etupäässä ripeästi toimivan politisen polisin vuoksi, jäänyt yleensä heikonlaiseksi monista yrityksistä huolimatta. Niinpä koettivat kommunistit v. 1923 saada Liettuan kansaneduskuntaan valituksi omia miehiään ammattijärjestöjen ym. listoilla, mutta keskusvaalikomitea, kuten aikanaan jo raportoin, ei hyväksynyt kommunistien ehdokkuutta, ja kun politisella polisilla oli usein tiedossaan "raskauttavia asianhaaroja" kommunistiehdokkaita vastaan, niin se varmuuden vuoksi vangitsi ehdokkaat vaalin ajaksi. Näin ollen ei Liettuan kansaneduskuntaan tullut valituksi ainoatakaan kommunistia, joten niitä ei siis nytkään ole siellä ainoatakaan. (Edellisessä eduskunnassa oli 3).

Viimeisinä vuosina ovat kommunistit koettaneet lisätä vaikutustaan vetoamalla m.m. Saksan vallankumoukseen, joka on kuitenkin osottautunut pettäväksi haaveeksi. He ovat myös koettaneet saada juutalaisten keskuudessa enemmän kannatusta, mikä onkin jossakin määrässä onnistunut, sillä kaikista Liettuan kommunisteista, joitten yhteisen lukumäärän arvelen olevan noin pari tuhatta, voi laskea juutalaisia olevan noin 1/3 ja loput muita kansallisuuksia: liettualaisia, puolalaisia, venäläisiä, valkovenäläisiä ym. Juutalaisten kommunistien prosenttimäärä on siis sangen korkea, etenkin kun otamme huomioon, että noin kahdeksan prosenttia Liettuan väestöstä on juutalaisia. Juutalais-

Kommunistiset järjestöt Liettuassa kantavat nimeä "Kultur-Liga".

Kommunistien toiminnan vaikeutuessa on heidän täytynyt ryhtyä yhä salaisempaan, maanalaiseen" työhön. Samalla he ovat koventaneet puoluekuria suuressa määrässä ja ryhtyneet käyttämään myös terroria puolueen epäluotettaviin jäseniin nähden. He ovat pyrkineet myös, mikäli mahdollista, laillisiin työläis-, urheilu-, sivistys-, koulu- ym. yhdistyksiin, joissa heitä ei huomata niin hyvin kuin "profsojus'eissa", joista kaikki n.s. "punaiset profsojusit" Liettuassa ovat lakkautetut. Kommunistitoimitsijain työkykyä on lisätty lähettämällä heitä kursseille Moskovaan, missä sovjetinhallituksen tšekäläinen edustusto on ollut avustavasti mukana.

Kuten jo mainitsin, toimii Liettuan politinen poliisi, joka viime vuoden alusta siirrettiin sotaministeriön alaisuudesta sisäministeriöön kuuluvaksi, ripeästi. Se on tuon tuostakin takavarikoinnut kommunistista propagandakirjallisuutta, salaisia asevarastoja ja erillaisia räjähdysaineita, ei tosin suuria määriä. Myös muutamia salaisia kirjapainoja on löydetty. Viimeisistä paljastuksista mainittakoon salainen kommunistipesäke Shauliaissa, jossa viime joulukuun 22 p:nä vangittiin noin 30 henkeä, joista nyt 20 tuomittu, ja samallinen tapaus Mariampolessa ja Vilkavishkissa (lähellä toisiaan) joissa vangittu t.k. 13 p:nä noin 20 henkeä, joista 4 oli Moskovan agitaattorikurssin suorittanutta. Vangittujen joukossa on tri, lääkäri Matulaitis, joka aivan viimeisiin aikoihin saakka on toiminut myös lukion opettajana. Hänen luotaan löydettiin paljon tuoretta propagandakirjallisuutta ja hiukan aseita. Huomautettakoon, että tri Matulaitis'in tytär palvelee sovjetiedustustossa Kovnossa. Muista pienemmistä "löydöistä" mainittakoon Liettuan Oopperatalon suuresta ilmavaihtojohdosta löydetty 7 (Venäjältä saatua) kivääriä, jotka Liettuan politisen polisin vakuutuksen mukaan todistavat, että Kovnossakin on haaveiltu ja kaikessa hiljaisuudessa valmistettu jotakin Tallinnan tapaista "kapinaa", ja antavat aihetta luuloon, että löytymättömiä samantapaisia asekatkōjä on Kovnossa muuallakin. Suhteesta Tallinnan tapahtumaan v.k. 1 p:nä arveli tšekäl. politisen polisin johtaja, että jos Tallinnassa yritys olisi onnistunut, niin olisi sitä Latviassa ja Liettuassa varmaan jatkettu, koska salaisia valmistuksia on tavattu.

Mutta kommunistinen liike on nykyään Liettuassa niin heikkoa, että minun mielestäni ei vähinkään kommunistinen vaara uhkaa Liettua sisältäpäin. Toinen olisi asian laita, mitä ulkoapäin uhkaavaan kommunistiseen vaaraan tulisi, mutta tästä suojelee Liettua idässäpäin Puolan hallussa oleva vilnalainen alue, joten Liettuan asema kommunismin nähden on erittäin edullinen, huomattavasti vielä edullisempi kuin Latvian, koska Liettualla ja Venäjällä on yhteistä rajaa. Mainittakoon tässä yhteydessä, että kuulusteltaessa salaisien

hommiensa tähden vangittuja kommunisteja nämä ovat tunnustaneet ja kertoneet, että Venäjältä pitäisi olla saatavissa aseistettua apuväkeä, kun tarvis vaatii.

Sitäpaitsi viittaavat vielä muutkin seikat siihen, että Liettua kestäisi kommunistien "maanalaista sotaa" paremmin kuin esim. Viro ja Latvia. Liettua on maanviljelysmaa, jonka väestöstä vain noin 14 o/o asuu kaupungeissa, joihin kommunistit toimintansa keskittävät, koska paras maaperä on löydettävissä juuri kaupungeista ja taajaväkisistä yhdyskunnista. Maalaisväestö on sitäpaitsi aina vanhoillisempaa. Kun Liettuan kaupungeissa asuu huomattavan paljon juutalaisia, on tätenkin selitettävissä se seikka, että kommunismi Liettuassa on saanut jalansijaa etupäässä maan juutalaisten keskuudessa. Luonnollisena esteenä kommunismille Liettuassa on myös maan heikosti kehittynyt teollisuus ja teollisuustyöväestön vähälukuisuus (arviolta vain noin 1/2 o/o koko asukasluvusta). Muista kommunismia ehkäisevistä seikoista on mainittava agrari-reformi, joka on kiinnittänyt tilatonta ja joutilasta maalaistyöväestöä isänmaahan, joka uusista tilallisista on saanut yhteiskunnalleen tukea ja lujempaa pohjaa. Ei saa myöskään unohtaa, että Liettuan roomalaiskatolinen kansa on erittäin uskonnollista ja että kirkolla, kommunismin vastustajalla, on maassa suuri vaikutusvalta. Kaikki nämä seikat ovat vaikuttaneet siihen, että Liettua on kommunismin nähden Euroopan heikoimpia maita, huolimatta siitä, että se on lähellä Venäjää, josta se saa agitaattoreita, propagandakirjallisuutta, aseita, rahaa (arviolta noin 1/2 miljoonaa litettä eli noin 2 milj. Smk. vuosittain palkkoihin ja säännöllisiin menoihin sekä sitäpaitsi aseihin yms.) Nykyään ilmestyy Liettuassa, jossa kommunistinen puolue on luonnollisesti laiton, 3 kommunistihenkistä sanomalehteä. Lehtien toiminta on kuitenkin sangen vaikeata, sillä ne lakkautetaan hyvin "vähästä" eivätkä ne kykene, yhtävähän kuin kommunistit yleensä, näyttelemään Liettuassa minkäänlaista politista osaa.

Kun kaikellaiset salaiset järjestöt, "kapinayritykset", mielenosoitukset ovat osottautuneet turhiksi, voimme lopettaa siihen vakaumukseen, että turhia ovat nykyään liettualaisten, Venäjällä toimivain kommunistijohtajain, kuten Angaretis'in ja kirjailija Kapsukas'in, haaveet sovjetijärjestelmästä Liettuassa, jossa sitäpaitsi on nykyään kehittymässä Suomen Suojeluskunnan tapainen "Liettuan ampujain liitto".

Reinhold Vandenberg

112/4.2.1925

~

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING
LÉGATION DE FINLANDE

Riga, 4/2 1925.

N:o 120/L1.

da
Preid

20	1247	h	25
9/2-25			

K. Herra M i n i s t e r i,

Rap. N:o 112 Liettuasta

jossa:

Ulkomaalaisten maataloista Liettuassa
lähetetään tämän mukana 4 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mitä
syvimmästä kunnioituksestani

Reino Lybrand

K. Herra

Ulkoasiainministeri P r o c o p é,

Helsinki.

Rap. N:o 112 Liettuasta.

Ulkomaalaisten maati-
 loista Liettuassa.

Liettuassa on seuraavain maitten kansalaisilla maatiloja: Puola, S.S.S.R. Saksa, Ranska, Latvia, Suomi, Tanska. Eniten on maatiloja Puolan kansalaisilla. Miten monta, se on riidanalaista eikä sitä minulle ole voitu tarkalleen sanoa, sillä puolalais-liettualaiset suhteet ovat yhä katkenneina eikä Liettua tunnusta kaikkia puolalaisten maatiloja "ulkomaalaisiksi". Arvelen niitä olevan joka tapauksessa useampia kymmeniä, siis hyvin paljon. Minusta tuntuu, että näistä puolalaisista tiloista tulee vielä, kun puolalais-liettualaiset suhteet jälleen tulevat solmituiksi, Liettualle sangen suuria vaikeuksia. Puolalaiset ovat nyt jo, niin vaikeassa asemassa kun he par aikaa Liettuassa ovatkin, aiheuttaneet suuria riitoja. Niinpä muutettiin Liettuan agrarilakia puolalaisia vastaan siten, että yksi maatila (enintään 80 ha.) voi olla vain yksissä käsissä eikä siitä saa jakaa 80 ha. kaikille tilanomistajan perheen jäsenille, kuten muutamat puolalaiset (Liettuan alamaiset) olivat tehneet pelastaen siinä tapauksessa, että perheen jäsenluku oli suuri, koko maatilan itselleen ja vain nimellisesti jaettuna.

Mitä S.S.S.R:n kansalaisten maatilojen lukumäärään tulee, puhutaan kymmenkunnasta. Näillä maatiiloilla ovat Liettuan viranomaiset voineet menetellä häiritsemättä, miten haluavat. Vähintäkään avustusta kansalaisilleen tilanomistajille ei S.S.S.R. luonnollisesti ole antanut.

Saksan kansalaisille kuuluu Liettuassa 7 suurehkoa maatilaa. Saksan lähetystössä kerrottiin minulle, että on tehty kaikki, mikä suinkin on tehtävissä ja pannistettu kaikki voimat, mutta kuitenkin saaneet olevansa hyvin tyytymättömiä tuloksiin. Suuret kirjepakat maatala-asioissa vahvistivat työn paljoutta. Saksalaisille on Liettuan agrarilain mukaisesti annettu ulkomaalaisille eli tässä tapauksessa Saksan alamaisille takaisin ainoastaan ei-majoratti-tiloista maata, joka on lain mukaan likvidoitava 3 vuoden kuluessa (likvidointiaika kuluu umpeen ensi huhtikuun alussa), mutta valitettiin Saksan lähetystössä sitä, että miten ne takaisin saadut maat voi likvidoida, kun ei ole ostajia ja kun maita on saatu takaisin vasta joku aika sitten, joten ei jää enää aikaa jällele agrarilain määräämän likvidoinnin suorittamiseksi. Asian laita olisi toinen, jos nämä 3 vuotta laskettaisiin siitä päivästä, jolloin maa on annettu likvidointia varten takaisin tilanomistajalle, mutta niin ei ole

asian laita, vaan lasketaan likvidointiaika huhtik. 3 p:stä 1922. Valitettiin myös sitä, että maatilain suhteen on tahallaan, kuten sanottiin, viivytelty. Otettiin puheeksi, että kaikkien miitten edustajain joitten miitten kansalaisilla on maatiloja Liettuassa, pitäisi yhteisesti koettaa ajaa asia sellaiseen ratkaisuun, että likvidointiaika tultaisiin laskemaan siitä päivästä, jolloin tila faktillisesti on annettu takaisin likvidoitavaksi. Joka tapauksessa olisi huhtik. 3 p:nä umpeenkuluvaa likvidointiaikaa pitennettävä. Muutamien saksalaisten viljelysmiitten takaisin saannin onnistumiseen on vaikuttanut se, että maanviljelys niillä on erittäin hyvällä kannalla, joten tällaisia tiloja on voitu selittää mallitiloiksi. Sitäpaitsi on niillä ollut huoltajansa, joka on asunut itse tilalla tai sen läheisyydessä.

Ranskan kansalaiset, joille kuuluu 3 maatilaa Liettuassa, näkyvät ostaneen Liettuassa metsiä ja heidän tilojaan voi pitää suurimmaksi osaksi metsätiloina. Ranskan edustustot Kovnossa (Delegatio ja Konsulinvirasto) ovat myös käyneet ankaraa "taistelua" kansalaistensa maatilojen tähden, mutta siitä huolimatta päässeet vielä huonompiin tuloksiin kuin Saksan lähetystö. Niillä jäännöstitoilla, jotka ovat annetut ranskalaisille takaisin, on, koska ovat etupäässä metsämaita, koetettu ottaa irti kaikki mikä on saat^{avissa}, mutta metsää kaadettaessa ovat Liettuassa viranomaiset tulleet väliin, ja estäneet kaadon selittäen metsänhakkulain sen estävän. Selitys tuntuu asialliselta ja pätevältä ja on huomattava, että Liettuassa hallitus aikanaan kielsi yleensä koko maassa metsän hakkuun useammaksi vuodeksi, kun se oli todennut, että ylihakkuu sodan (etenkin saksalaisen miehityksen) aikana oli ollut tuhoa tuottavan suuri. Äsken kävi juuri (Suomen) konsulinvirastossamme muuan ranskalainen, joka oli kovin hermostunut siitä, että likvidointiajan loppu lähenee ja että olisi ryhdyttävä aikaa pitentämään. Tuntui olevan tyytymättömän maansa edustajiin (näitähän kaikki kartanoitten suurtilalliset moittivat) ja siihen, ettei ollut saanut maa-tilastaan irti rahaa.

Latvialla on Liettuassa puolella rajaa myöskin 3 maatilaa. Ne ovat kaikki jätetut agrarilain mukaan ja omistajille jätetty lainmukaiset jäännösosat (80 ha.) tiloista likvidoitavaksi. Kun Latvialla on oma radikaalimpi agrarilakinsa, on se estänyt sen lähetystöä Kovnossa protestoimasta Liettuassa toimenpiteitä vastaan. Sitäpaitsi on Latvian kansalaisilla Liettuassa hallussaan vuokratiloja. Näitten vuokraajain asema on kuulemma käynyt sangen tukalaksi, sillä Liettuassa roomalaiskatolinen kansa on useilla paikkakunnilla asettunut ev.luterilaisiin latvialaisiin vuok-

rajiin nähden kyvin ahdistavalle kannalle, koettaen siten saada näitä lähtemään pois vuokratiloiltaan, jotka yleensä eivät ole suuria.

Tanskan edustajan puheesta päättäen tuntui minusta siltä kuin Tanskan kansalainen olisi saanut ainoan tanskalaisen tilansa likvidoitavaksi helpommin siksi, että tilan tanskalainen omistaja oli hyvä maanviljelijä, jolta voi odottaa malliviljelystä. Mutta likvidointi ei tälläkään tilalla ole onnistunut, vaikka tilanomistajalla on tilansa (tai oikeammin jäännöstilansa) hallussaan jo pitemmän aikaa. Tanskan edustaja tiesi, että liettualaiset eivät halua ostella maita eikä maapalstoja tällaisista likvidoitavista maatiloista, kun tietävät, että tulevat saamaan niistä myöhemminkin osia hallituksen viranomaisten välityksellä. Sitäpaitsi vaikeuttaa maapalstojen ostoa erittäin suuri rahapula.

(Jatk. Riga, 30/1 -25.)

Mitä suomalaisiin maatiloihin Liettuassa tulee, niin kuuluvat ne kaikki Suomen kansalaiselle Kreivi Friedrich Bergille, 80-vuotiaalle vanhukselle, joka nykyään asuu eräällä monista maakartanoistaan Virossa Sangasten "linnassa" lähellä Valkin kaupunkia. Montako maatilaa hänellä Liettuassa on, se näkyy olevan riidanalainen kysymys. Liettuan maanviljelysministeriö tarkisti pyynnöstäni asiaa ja sanoi maatiloja olevan 4, kaikki majoratteja, sekä painosti erikoisesti sitä, ettei niistä ole ainoatakaan ei-majorattitilaa, joten laki ei salli majorattoikeuden nauttijan likvidoivan tilat, jotka sen mukaisesti siirtyvät ilman korvausta valtiolle takaisin. Liettuan hallitus pitää nimittäin kiinni siitä periaatteesta, että majoratin haltija, suvun vanhin, ei ole majoratin omistaja. Suvun vanhimalla on siis ollut nautinto- ja käyttöoikeus maatiloihin, mutta ei omistusoikeutta, joten hän esim. ei ole voinut myydä maatiloja. Kun nyt Liettuan agrarilaki ei tunnusta majorattitiloja, vielä vähemmän sellaisia ulkomaalaisille kuuluvia, niin siirtyy Venäjän valtion lahjottama tila Liettuan valtiolle. - Kreivi Bergiltä olemme saaneet hänen Liettuassa olevien maatilojensa lukumäärästä sellaisia tietoja, että niitä olisi 2 ryhmää, joissa majoratteja yhteensä noin 12 tilaa sekä sitäpaitsi pari tai ainakin yksi sellainen tila, jonka kreivi Berg on ostanut. Bergien maatilat, Liettuassa ovat siis lukumäärältäänkin vielä hämärämpi seikka kuin Latviassa, mutta arvelen, että tämä voi suureksi osaksi johtua siitäkin, mitkä tilat lasketaan "itsenäisiksi", mitkä yhdistetään toisen tilan nimen alle. Tässä suhteessa vallitsee suuri sekaannus.

Runsaan viikon aikana neuvottelin juuri Kovnossa k.o. Bergien maatiloista pää-, ulko- ja maanviljelysministerien sekä kahden viimeksimäi-

nitun ministeriön tirehtörien sekä parin juristin kanssa. Liettuan hallituspiireissä tuotiin taas yleisesti esille se epämiellyttävä väite, että Bergin nimellä on Liettuassa kuten Puolassakin perin huono kaiku, koska Varsovan kenralikuvernöri Berg aikanaan otti osaa Puolan (ja Liettuan) kapinan v. 1861 kukistamiseen, ^{mistä} hän sai palkinnoksi lahjotusmaiksi, majoratiksi, Venäjälle karkotettujen kapinaan nouseitten talonpoikien maista. Siis sangen "ruma juttu". Kreivi Berg väittää, että kenr.kuv. Berg aikanaan olisi pyytänyt (ja ehkä saanutkin?) palkinnok si valtion maata, mutta ei ole kieltänyt tämän osuutta kapinan kukistamiseen. Tätä seikkaa ei mielestäni voi jättää huomiotta kantaa Bergien mautiloihin nähden Liettuassa otettaessa.

Kun Liettuassa ei ole tähän mennessä ainoatakaan sellaista tapausta että majorattimaatila tai edes pieninkään osa siitä olisi luovutettu entiselle haltijalle takaisin likvidointiajaksi, niin olen koettanut saada takaisin agrarilain mukaisen määrän maata niistä ei-majorattitiloista, joita hra Berg väittää Liettuassa omistavansa ja hankkineensa oston kautta, kunnes Berg-suvun suhde Puolan-Liettuan kapinaan v. 1861 tulee selvitetyiksi ja sen jälkeen Suomen hallituksen kanta mautiloihin nähden otetuksi. Maanviljelysministeri (Krupavičius), jonka kanssa aikaisemmin Kovnossa käydessäni olen etupäässä neuvotellut, myöntyi nyt vihdoinkin keskustelussa siihen, että Bergit saakoot likvidoitavaksi takaisin korkeintaan 80 ha ei-majorattimaata, mutta on Bergien velvollisuus täysin pätevästi todistaa missä heillä tällaista maata Liettuassa on, koska Liettuan maanviljelysministeriö ei sitä tiedä. Pääministeri (Tumenas) on viime Kovnon matkallani niin ikään myöntynyt samaan kuin maanviljelysministeri (siis suullinen lupaus), mutta huomautti useampaan kertaan, että Liettuan hallitukselle on luonnollisesti sangen epämieluisia tehdä jotakin sellaisen suvun kuin Berg hyväksi, jolla on Liettuassa niin huono maine (tarkotti kapinan 1861 kukistamista). Ulkoministeri (Čarneckis) asettui Bergien ei-majoratteihin nähden sangen epäilevälle kannalle ja pelkäsi, että jos he saavat entisistä mautiloistaan vähänkään takaisin, niin on hyvin luultavaa, että se on majorattitilan maata, mistä voisi muodostua Liettualle sangen vaarallinen ennakkotapaus multten ulkomaalaisten majorattitiloihin nähden.

Näin ollen jää yhä vielä avoimeksi kysymys onko Berg-suvulla Liettuassa ei-majorattimaatiloja ja mitkä ne ovat? Kreivitär Erna Bergin käydessä viime syksynä Riassa sovittiin siitä, että hän lähettäisi edustajansa Kovnoon minun ollessani siellä. Ennen Kovnon matkaani Riian lähetystöstä sekä kirjotettiin että sähkötettiin Bergille ja minä vielä Kovnosta

sähkötin, mutta ilmotti odotettu lyhyesti: "en voi saapua". Olen myös jo useampia vuosia sitten kehottanut Bergiä ottamaan Liettuassa asianajajan, joka edes selvittäisi ja asia- tai kauppakirjoilla pätevästi toteen näyttäisi, mitä Berg Liettuassa omistaa. Tämähän on asian ensimmäinen edellytys jota Liettuan hallituskin vaatii, jota Berg monista kehoituksistani huolimatta ei vielääkään ole täyttänyt, vaikka likvidointiaikajan kuluu umpeen. Sen jälkeen voi olla myöhäistä, mitään yrittää, mutta syyttäköön Bergit sitten itseään. Vanhalta ukko-Bergiltä ei enää voi paljoa vaatia, mutta hänen pojiltaan kyllä, jotka eivät maataloistaan välitä rautuakaan, vaan oleskelevat milloin missäkin "ajan tapoksi". Sukulaiset täällä ovat minulle tienneet kertoa, että "nuoret kreivit", joita on jo kaksi polvea, "eivät haluaisi kuulla edes puhuttavankaan maataloista." Pyydän lopuksi saada ensi tilassa lähettää jäljennöksen kreivi Fr. Bergille menevästä kirjeestäni, jossa tulen rinnastamaan hänen ilmoittamansa maatilat (Liettuassa) ja Liettuan maanviljelysministeriön antamat tiedot Fr. Bergin maataloista (Liettuassa). (R.S).

Reino Lybrand

113/8.2.1925

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING
LÉGATION DE FINLANDE

Riga, 8/2 1925.

N:o 127/L1.

*mt
rap. 113*

23 1277 R 25
13/2-25

K. Herra M i n i s t e r i,

Rap. N:o 113 Liettuaasta

jossa:

"Liettuan-Puolan suhde"

lähetetään tämän mukana (4 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mitä
syvimmästä kunnioituksestani

R. S. Lybrand

K. Herra

Ulkoasiainministeri P r o c o p é,

Helsinki.

Ed 23/1277 K. O. - 25
Riga, 5/2/1925.

13/2-25

Rap. N:o 113 Liettuasta.

Liettuan-Puolan suhde.

Kovnessa ollessani intressoi minua m.m. selvennys siitä, onko ja mitä nykyään tekeillä liettualaispuolalaisiin suhteisiin nähden. Kuten sanomalehdissäkin on jo kerrottu, että Kaunas ja Varsova olisivat jonkunlaisissa kosketuksissa keskenään tunnustellakseen mahdollisuuksia jaentoja neuvottelujen alkamiseksi, on jotakin tekeillä. Olen sitä mieltä, että puolalaiselta taholta annetaan ulkolaisiin sanomalehtiin mielellään tietoja Liettuan halusta lähestyä sitä ja suurennellaan tähän viittaavia oireita, kun Liettuan lehdissä sitä vastoin julkisesti peruuetaan juurta jaksain ja kaikki puolalaisten väitteet.

Myöskin Liettuan ulkoministeriö y.m. poliitikot yleensä vakuuttavat aivan kuin yhteisestä sopimuksesta, että heillä ei ole mitään tekeillä Puolan kanssa ja että Puolasta he eivät halua kuulla & edes puhuttavankaan niinkauan kuin se pitää hallussaan väkivallalla anastamansa Vilnan alueineen, jotka Puola Suvalkin sopimuksessa on allekirjotuksella vahvistanut Liettuan alueeseen kuuluviksi. Kaikki jää entiselleen kunnes Puola viisastuu ja taipuu. Virallisesti vakuutetaan myös, että huolimatta ambassadörikonferenssin Liettualle antamasta selvästä vastauksesta ja ohjeesta Liettua tulee järkähtämättä seuraamaan Puolaan nähden tähänastista politiikkaansa jääden puolestaan taipumattomaksi. Näin virallisesti ja julkisesti.

Mutta itse asiassa on Kaunas sittenkin mitä salaisimmassa joskijⁿ toistaiseksi vielä välillisessä kosketuksessa Varsovan kanssa. Sen hallitus- ja eduskuntapiireissä on kaikessa hiljaisuudessa harkittu, mitä olisi nyt Puolaan nähden tehtävä, ja erilaisia suunnitelmia on rakennettu. Viime joulukuun alkupuolella oli puhuttu siitä, että Liettuan hallitus julistaisi, että painostus on niin suuri, että Liettuan on pakosta mukauduttava ambassadörikonferenssiⁿ tahdon alle samalla kuitenkin mitä ankarimmin protestoiden tällaista painostusta ja pakkoa vastaan. Tämä ajatus oli havaittu pian mahdottomaksi ja oli herättänyt suurta tyytymättömyyttä sekä pää- että etenkin ulkoministeriä vastaan, jota moititaan siitä, että on päästänyt liettualais-puolalaisen suhteen umpikujaan, josta Liettuan on hyvin vaikea vapautua ja mahdollisesti vain hyvin kalliilla hinnalla. Ulkoministerin asema oli silloin ollut hyvin heikko ja huhut olivat jo kertoneet hänen aikeistaan erota, etenkin kun hän on suostunut ottamaan ulkoministerin salkun vastoin tahtoaan puolueensa kehotuksesta. Mutta kun ent. pää- & ulkomin. Galvanuskas jo silloin oli lähettilläänä Lontoossa, missä nyk. Liettuan ulkoministeri oli ennen Galvanuskasta, niin ei hänellä ollut mahdollisuutta palata

entiselle paikalleen, eikä erosta tullut totta. Muuan toinen ajatus on sen jälkeen askarruttanut liettulaisten politikkojen aivoja, nimittäin se, voisiko ruveta neuvotteluihin Puolan kanssa ehdolla, että Puola suostuisi antamaan Liettualle takaisin faktillisesti liettualaisen väestön asuman Švencionys (saksalaisilla kartoilla: Swenzjany, Vlnasta koilliseen) alueen, jonka takaisin luovuttamisesta ainakin Kaunaksessa väitetään, että siitä Varsovasa on ollut puhe ja että Puola suostuisikin tähän, voidakseen lopettaa sille taloudellisesti sangen raskaaksi käyvän Vilnan ym. Liettuan nyk. rajan takana olevan alueen eristyksen merestä ja jokiliikenteestä sekä uitosta Niemenillä ja tämän lisäjoella Neriksellä (Niliijalla), mutta oli, että Puola suostuisikin mainitun alueen luovuttamiseen, jota ajatusta muuten on täydellä syyllä epäiltävä, niin olisi luovutuksen toteuttaminen käytännössä vaikeata ja haitallistakin, sillä luovutus katkaisisi suoranaisen puolalais-latvialaisen rautatieliikenteen linjalla Varsova-Riga Vilnan ja Väinälinnan välillä, koska mainittu alue ulottuu pitkän matkaa sanotun rautatielinjan itäpuolelle. On totta, että puolalais-latvialaisissa suhteissa Varsovan-Rigan suoranaisten rautatieyhteys on sen alkamisesta saakka ollut liettualaisille kaikkein "kiipeimpiä" kohtia, joten liettualaisen diplomatian pyrkimys tämän suoranaisten Varsovan-Rigan yhteyden katkaisemiseen on hyvin ymmärrettävissä. Näitä erittäin varovasti ja salaisesti tunnusteltuja mahdollisuuksia ovat edelleen välittäneet Liettuan eduskunnan puolalaiseen ryhmään ja puolalaisiin tilanomistajiin kuuluvat henkilöt, joitten yhteydessä lienee ollut pari ulkomaista diplomaattia Kovnosta.

Muuan koskettava hermo Kaunaksen ja Varsovan välillä kulkee myös paavin kautta. Kun sekä Puola että Liettua ovat molemmat roomalaiskatolisia maita niin on paavi luonnollisesti ajatellut uskolaistensa sovittamista kirkkonsa hyväksi ja hyödyksi. Mutta nykyinen paavi tuli pyhälle istuimelle (kardinali Ratti) Puolasta, jonka hyväksi hän luultavasti painostaakin riidan ratkaisua. Tästä tulivat liettualaiset, kuten arvelen, lopullisesti vakuutetuiksi viime joulukuussa, jolloin pari kolme liettualaista kirkonmiestä (m.m. eduskunnan silloinen puhemies ja nyk. varapuhemies Staugaitis) oli käynyt Roomassa paavin puheilla valmistelemassa neuvottelujen alkamista Vatikanin kanssa konkordatin solmimiseksi tämän ja Liettuan välillä, jotka neuvottelut näinä päivinä Kovnossa aloitettaneen. Olen Kovnossa saanut sen vaikutelman, että Liettua toistaiseksi pidättyy paavin istuimen välityksestä Puolan-Liettuan asiassa, koska pelkää, että se johtaisi Liettualle epäedullisiin tuloksiin, etenkin kun sitäpaitsi paavin legatti Kovnossa (monseigneur Zecchini) puolalaisuutta suosivana ja Liettuan kansallisille harrastuksille välinpitämättömänä olisi kukaties siihen määrään alttiina puolalaiselle vaikutukselle, että koettaisi mahdollisesti taivuttaa liettualaisia.

Muista kosketuksista Kaunaksen ja Varsovan välillä mainitsen vain tri Šaulys'in keskustelun Helsingissä Ulkoministerien konferenssin yhteydessä.

Vaikka Liettuan taholta virallisesti ja jyrkästi kumotaan kaikki olettamukset puolalais-liettualaisen suhteen muuttumisesta ja Liettuan salaisesta halusta, olosuhteitten nykyisilläänkin ollen, päästä neuvotteluihin Puolan kanssa, niin tuntuu minusta kuitenkin siltä, että ylimenokausi, jolloin tunnustellaan mahdollisuuksia ja vastapuolueen ehtoja, taipuvaisuutta, mielialaa jne., on alkamassa. Mutta Liettualla ei ole nyt kuitenkaan niin vaikutusvaltaista ja kykenevää miestä, joka voisi ja uskaltaisi tässä asiassa alkaa uuden suunnan. Kuten aikaisemmin olen raportoinut, oli Galvanaukas saada hengellään maksaa yllämainittuun suuntaan tähtäämistään ajatuksistaan. Ei ole helppo saada tätä uutta suuntaa alkuun, kun yleinen mielipide on jyrkästi vastaan. Ja olipa hallitus Kovnossa minkälainen tahansa, niin pelkkä ajatuksen esittäminen julkisesti tämän uuden suunnan alkamisesta kaataisi hallituksen heti. Tästä syystä on Kovnon hallitus pakotettu julkisuutta välttämään ja omilta puoluelaisiltaan salaten tunnustelemaan liettualais-puolalaisen konfliktin lopettamista, johon sen on taivuttava, kuten merkit nyt viittaavat (m.m. ambass. konf. vastaus).

Käytän tilaisuutta huomauttaakseni Kovnon muutamista uusista rakennuksista, joilla on politista merkitystä ja jotka viittaavat siihen, että liettualaisissa piireissä ja osittain aletaan vahvasti epäillä Vilnan takaisin saamista. Valtio on nimittäin jo rakentanut itselleen Kovnon oloihin verraten sangen suuren kirjapainorakennuksen, jota kohdakkoin ruvetaan sisustamaan. Parlamenttia varten ovat piirustukset myös jo valmiina, samoin finanssiministeriötä y.m. varten. Voidaan selittää, että jos Liettua saisikin takaisin Vilnan, niin tarvittaisiin nämä rakennukset kuitenkin. Olen kuullut useammankin sanovan, että tässäkin tapauksessa olisi Kaunas jääpä pääkaupungiksi. Tämä on mielestäni huomattava askel, joka viittaa konfliktin lopettamista kohti. (R.S.)

Reino Savelin

114/10.2.1925

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING
LÉGATION DE FINLANDE

Riga, 10/2 1925.

N:o 130/L1.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
No 22 / 1277 K 25
13/2-25
KIRJA OSAOJA
LIT.

K. Herra M i n i s t e r i,

Rap. N:o 114 Liettuasta

jossa:

- 1) Tumenaksen hallitus ja demissiointi (siv.1)
- 2) Purickis-juttu (siv.3)

lähetetään tämän mukana (4 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mi-
tä syvimmästä kunnioituksestani

Reino Nylander

K. Herra

Ulkoasiainministeri P r o c o p é,

Helsinki.

Ad 26/1277 KODUM - 25
Riga, 9/2 1925.

13/2-25

Rap. N:o 114 Liettuasta.

Tumenaksen hallitus ja demissiointi.

Tumenaksen hallituksen asema Liettuassa oli alkanut heikontua joulukuun puolivälistä alkaen, jolloin ambassadörikonferenssin vastaus, jonka aikanaan lähetin Ministeriölle, oli Liettuassa tullut yleisemmin tunnetuksi. Vaikka tästä vastauksesta oli jo etukäteen levinnyt epäedullisia huhuja Liettuahan ja vaikka se ei sanomalehdistössä ollutkaan herättänyt niin suurta tyytymättömyyden myrskyä kuin olisi voinut luulla, niin se yhdessä Memelin alueen autonomian toteuttamiskysymyksen kanssa, joka jo aikaisemmin oli herättänyt tyytymättömyyttä tosin vain Liettuan eduskunnan vasemmistossa (sos. demokrateissa ja kansansosialisteissa) oli aiheuttanut "kriisikuumeen". Mitä muuten sanotun autonomian toteuttamiseen tulee, on kristillisdemokratinen blokki, joka on hallituspuolue, viivytellyt autonomian toteuttamista ja eduskunta; samoin kuin pikku eduskunta-(seimelis) vaalien pitämistä hyvin tietäen, että kun Memelin alue tulee lähettämään Kaunaksen eduskuntaan 6 jäsentä, niin näistä ainakin 4-5, vieläpä mahdollisesti kaikkikin, liittyvät oppositioon. Kuten aikaisemmin olen tiedottanut, on kristillisdemokrateilla niin niukka joskin ehdoton enemmistö eduskunnassa, että memeliläisten tulo näin ollen saattaisi kristillisdemokratit vähemmistöön kaikkien muitten puolueitten yhteiseen lukumäärään nähden. Kristillisdemokratien politiikka memeliläisiä vastaan on todella ollut sellaista, etteivät he voi memeliläisistä odottaa muita kuin vastustajia. Sitäpaitsi odottavat kansansosialistit vain sitä hetkeä, jolloin memeliläiset astuvat eduskuntaan Kovnossa voidakseen näitten kanssa ruveta kaatamaan kristillisdemokratien hallitusta. Mutta ne sekat, jotka varsinaisesti ovat vaikuttaneet siihen, että päämin. Tumenas katsoi parhaaksi demissioida v.k. 28 p:nä, jolloin asiasta myös Ministeriölle sähköitin, olivat kuitenkin n.s. Purickisin juttu (josta alempana lisää) ja Tumenaksen hallituksen liian passiivinen sisäpolitiikka. Oikeudenkäynti entistä ulkoministeri Purickista vastaan, joka on kristillisdemokratien vanhastaan tunnetuimpia ja suosituimpia nimiä, on herättänyt Purickisin omien puoluealaisten keskuudessa suurta tyytymättömyyttä ensinnäkin siksi, että päämin. Tumenas, joka samalla oli oikeusministeri, ei osannut "vähin äänin" saattaa juttua, joka tietysti on suuri miinus krist. dem. politikoiitsijoille huolimatta siitä tuleeko oikeus pitämään Purickista syyllisenä vai ei, pois "päiväjärjestyk-

sestä", vaan antoi opposition pitää asiasta suurta hälinää ja suurentaa sitä krist.demokratien vahingoksi. Asia aiheutti konfliktin eduskunnan ja pääministerin kesken. Edellisen enemmistö nimittäin piti prosessia Purickista vastaan vastoin lakia nostettuna, ja edelleen käsiteltynä, minkä eduskunta oli todennut päätöksellään 28 p. viime lokakuuta. Pääministerin olisi ollut toteutettava eduskunnan käsityskanta, mutta hän ei ole sitä tehnyt. Vasta v.k. viimeisenä päivänä esitettiin Liettuan hallituksen tai oikeammin pääministerin taholta lisäyksiä lakiin Liettuan tuomioistuimista, joissa lisäyksissä m.m. sanotaan, että oikeusministeri esittää eduskunnalle rikosasiat ja syytteet entisiä ministerejä vastaan, jos nämä ovat tehneet virkarikoksia tai pettäneet valtiota, minkä jälkeen eduskunta yksinkertaisella äänten enemmistöllä harkitansa mukaan päättää onko nostettava vai ei oikeusjuttua k.o. ministeriä vastaan.

Toinen seikkä, nimittäin liian passivisen sisäpolitiikan aiheuttama tyytymättömyys, on tietysti tyytymättömyyttä etupäässä sisäministeriä vastaan, kun on annettu ei ainoastaan sanomalehdissä, vaan vieläpä julkisissa kokouksissa diskreditoida hallitusta mikä lopulta voi johtaa anarkiaan ja sellaisista on sentähden tehtävä loppu. Tähän passivisuuteen on myös krist.demokratien taholla laskettu virheenä se, että kun eräs kansansosialisti oli yrittänyt ampua eräässä puoluekokouksessa muuatta krist.demokratista puhujaa, pappismiestä, oli yrittäjän rankaisemista laiminlyöty.

Kristillis-demokratien vuosikokouksessa v.k. 21-23 p. olivat tietenkin juuri yllämainitun passivisuuden tähden valtuutetut, joilla ei ollut mitään erikoisia tehtäviä ratkaistavanaan, päättäneet m.m., että "hallituksen ja eduskunnan on vastedes osotettava suurempaa ankaruutta ja aktiivisuutta". Nähtävästi tässä kokouksessa, joka ilmitoi puolueen tyytymättömyyden Tumenaksen hallitusta kohtaan, pääministeri Tumenas tulikin vakuutetuksi, että hänen on demissioitava, mikä tapahtuikin sitten neljä päivää myöhemmin.

Tumenaksen hallitus ei ole saanut osakseen erikoista tunnustusta missään kysymyksessä. Kuntain itsehallinto- ja rautatiekysymykset ovat sen huomattavimmat saavutukset. Memelin autonomian toteuttamisen vitkasteleminen on herättänyt tyytymättömyyttä vähemmistökansallisuuksien ja sos.demokratien keskuudessa ja - etupäässä puoluetaktillisista syistä - myös kansansosialisteissa. (R.S.)

Riga, 10/2 1925.

Purickis-juttu.

T.k. 4 p:nä alkoi Kovnon ylioikeudessa prosessi Liettuan entistä ulkoministeriä tri. J. Purickista y.m. vastaan. Muitten syytettyjen joukossa on useampia ministeriöiden tirehtörejä ja korkeampia virkamiehiä. Juttu on herättänyt Liettuaassa tavattoman suurta huomiota ja siksiinkin, että teologi, tri. Purickis on Liettuaassa yleisesti tunnettu ja ainakin viime aikoihin saakka arvossa pidetty nimi. Ylempänä jo mainitsin, että asiasta on kiistelty Liettuan eduskunnassakin. Sitä paitsi ovat lehdet kirjottaneet asiasta runsaasti ja näistä oikeistolaiset huomauttaneet, että ylituomioistuimella ei ole oikeutta eikä kompetenssia langettaa asiassa tuomiota, kun vasemmistolaiset sitävastoin väittävät ylituomioistuimen olevan kompetentti. Suurta yleisöä on etenkin harmittanut se, että juttua käsitellään "suljettujen oven takana", vaikka syytetty Purickis ja hänen asiamiehensä ovat vaatineet julkisuutta. Ainoastaan hyvin rajotettu määrä sisäänpääsykortteja on jaettu eduskunnan ja hallituksen jäsenille ja lakimiehille. Sanomalehdet ovat myös vaatineet julkisuutta, etenkin krist. demokratien pää-äänenkannattaja "Rytas" joka on huomauttanut, että 3 1/2 vuotta on tri Purickis saanut sietää syytöksiä lehdistä ja kokouksissa, joten yhteiskunnalla on oikeus saada kuulla totuus. Ulkoministeristä tuli pakolainen (tri. P. on viime vuosina asunut Berlinissä) jolla vasta nyt ensi kerta on mahdollisuus sanoa sana puolustukseksi. - Juttu on nuoren Liettuan historiassa ensimmäinen laatuaan.

Koska siitä on jo vuosia kulunut, kun asiasta aikanaan raportoin, pyydän saada verestää juttua. Se ulottuu ajassa takaisin vuoteen 1921, jolloin vasemmiston sanomalehdet sen "vetivät esille". Kun Venäjällä siihen aikaan oli nälänhätä, niin lähetettiin Liettuan lähetystölle ja sen muillekin kansalaisille Moskovaan elintarpeita. Välttääkseen elintarvelähetysten viivytyksiä oli silloinen ulkoministeri Purickis järjestänyt elintarpeita/sisältävään rautatievaunujen lähetykset perille ilman tullitarkastusta ulkoministeriön plombilla varustettuina. Kerran tarkastettiin Janishkin asemalla (Liettuan raja-asema Latvian rajalla) tällainen elintarvevaunu ja löydettiin siitä m.m. 5000 kg. sakkaria ja sokeria sekä paljon kokenia, vaikka tällaisten tavarain vienti Liettuaasta oli kielletty. Tutkimus osoitti, että väärinkäytöstä oli harjoitettu jo pitemmän aikaa ja kuten epäiltiin ulkoministerin ja korkeampain virkamiesten tieteen. Epäilystä vahvistui se, että ulkoministeriön sinetillä varustetusta kuriirilähetyksestä Kovnon-Berlinin pikajunasta löydettiin jalokiviä, kultaesineitä ym. arvokkaita tavaroita, joilla "elintarvelähetykset" arveltiin maksetun.

Tutkimus todisti sittemmin, että ulkoministeriön sinetin alla oli harjoitettu laaja salakuljetusta. Paitsi valtion virkamiehiä epäiltiin myös muutamia yksityisiä henkilöitä. Pian sen jälkeen tri. Purickis erosi ulkoministerin toimesta ja matkusti terveyttään hoitamaan Berliniin, josta hän vasta näinä päivinä on ilmaantunut Kovnoon tuomioistuimen eteen.

Todistajain luku nousee neljäänkymmeneen. M.m. mainitaan näitten joukossa Liettuan ministeri Moskovasta Baltrušaitis, jota on kuultu erittäin paljon, useita tunteja, Liettuan silloinen edustaja Berlinistä Gailius, konsuli Königsbergistä Gylys (joka on ollut aikaisemmin edustajana Helsingissäkin ja nykyään Köpenhaminassa), asainhoitaja Savickis H:gistä, ministeri Klimas Roomasta ym.y. (R.S.)

R. S. Lybrand

115/14.2.1925

SUOMEN LÄHETYSTÖ
FINLANDS BESKICKNING
LÉGATION DE FINLANDE

No 158/L1

nt rajit

ULKOASIAINMINISTERIÖ
27/12/25 Riga, 14/2 1925
28/2-25
LIT.
ASIA

*Enkeltyksestä ovat kaikki
tämä rap. tulleet
mukaan
Bee*

K. Herra Ministeri,

Rap. No 115 Liettuaasta,

jossa:

Liettuan Ulkoministeri Helsingin ministeri-
konferenssista ym. ja

Purickis - juttu

lähetetään tämän mukana (4 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuu-
tus mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri P r o c o p é

H e l s i n k i

Reino Pyhälä

Ad 27/1278 RDm-25
Riika, 14/2 1925.
25/1-25

Rap. N:o 115 Liettuasta.

Liettuan Ulkoministeri

H:gin ministerikonferenssistä ym.

Riikalaisen Segodnja-lehden kirjeenvaihtaja julkaisee lehdessään viime kuun lopulla haastattelun jonka Liettuan ulkoministeri on antanut.

Helsingin ministerikonferenssista ulkoministeri Čarneckis sanoo: Helsingin konferenssia me pidämme Latvian, Viron, Suomen ja Puolan ulkoministerien tavannukaisena neuvottelukokouksena. Minkäänlaisia konkreetisia tuloksia me emme ole konferenssilta odottaneet. Pidän kokousta H:igissä mainittujen ulkoministerien yksityisten suhteitten ilmaisuna. Muutamissa naapurivaltakuntien poliittisissa piireissä vallitsee sellainen käsitys, ettei Liettuan hallitus ottaisi osaa 4 valtakunnan yhteisiin neuvotteluihin sentähden, että Neuvostovenäjä tai Saksa poliittisesti vaikuttaisi Liettuaan. Tällä otaksumalla ei ole vähintäkään perustetta. Liettuan hallituksen suhde niitten balttilaisten konferenssien osanottoon, joihin Puola ottaa osaa, tulee Liettualais-Puolalais^{en} konfliktin kautta määrätyksi. Meidän suhteissamme Puolaan ei ole tapahtunut minkäänlaista muutosta. Meidän katsantokantamme kysymyksessä on aivan selvä. Me jääme samalle kannalle kuin jolla olemme tähän saakkakin olleet. Minä en näe minkäänlaista mahdollisuutta ratkaista Liettualais-Puolalais^{kon} konfliktin muuten kuin Liettuan hyväksi Vilnan kysymyksessä.

Keskustelussa kosketeltiin kysymystä bolshevikivaarasta Baltian maiden ja etenkin Liettuaan nähden. Ministeri Čarneckis lausui, että Liettuaan nähden sellaista vaaraa ei ole olemassa, jollei tarkoteta jonkunlaista yritystä ulkoapäin. Meidän valtakuntamme on talonpoikien maa, jossa asuu melkein yksinomaan pienviljelijöitä eikä meillä sentähden kommunistinen propaganda voi menestyä. Tietysti Tallinnan tapahtumat ovat antaneet aihetta poliittiselle poliisilaitokselle suurempaan tarkkaavaisuuteen. Tämä laitos on muutenkin tähän saakka seurannut tarkasti kommunistien maanalaista toimintaa.

Haastattelunsa lopuksi Ministeri Čarneckis oli sanonut mielipiteensä Latvialais-Liettualais^{ista} suhteista, joita hän pitää erittäin hyvinä ja jotka ilmaisevat tendenssiä molempain valtakuntain lähestymiseen edelleenkin. Kovnon konferenssissä määrätyt periaatteet ovat toteutumassa ja saavat konkreetisten sopimusten muodon. Lähimmässä tulevaisuudessa me ryhdymme lähemmin valmistamaan kauppasopimusta, joka tietysti tulee olemaan arvokas välittäjä lähempien ja ystävällisempien suhteitten aikaansaamiseksi. Jollei taloudellisesta unionista vielä voi puhuaakaan käytännöllisistä syis-

tä, niin kauppasopimuksen solmiminen periaatteellia, jotka menevät vielä pitemmälle suosituimmuutta, tulee itsessään olemaan sangen huomattava askel siihen suuntaan. Tietysti molempien maitten lähentymiseen voivat paljon myö- tävaikuttaa sekä sanomalehdistö että yhteiskunnan miellipide, ja minä olen jo- ka tapauksessa vakuutettu että yhteisin ehdoin me kykenemme toteuttamaan mitä läheisimmän ja ystävällisimmän liiton ajatuksen.

Purickis-juttu.

Liettuan lehdet tietävät kertoa, että edellisessä raportissani kosketelema ja niin suurta huomiota herättänyt Purickis-juttu, on 10 p:nä t.k. ylituomioistuimessa ratkaistu siten, että tri. Purickis ym. ovat va- pautetut syytöksestä, jota aikaisemmin olen selostanut. (R.S.)

Rinsdy Vander

116/18.2.1925

Chargé d'Affaires
de Finlande
en Lithuanie

Kaunas, 18/2 1925

No 172/L1

aa
ntoytis

28	1278	K	25
25/1-25			LIL

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti No 116 Liettuasta,

jossa :

" Petruliksen hallitus ja sen
ohjelma "

lähetetään tämän mukana (4 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mitä
syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri Procopé

H e l s i n k i

Reino Sylvander

id 28/1278 kDun. 25
Kaunas, 17/2 1925.

Rap. N:o 116 Liettuasta.

25/1-25

Petruliksen hallitus ja
sen ohjelma.

Kun Liettuan tasavallan presidentti viime kuun viimeisenä päivänä oli hyväksynyt päämin. (& oikeusmin.) Tumenas'in eropyynnön kehottaen samalla hallitusta hoitamaan edelleen tehtäviään kunnes uusi hallitus tulee muodostetuksi, niin mainittiin uuden hallituksen pääministeriendokkina etupäässä maanviljelysministeri Krupavičius, joka on huomattava poliittinen tekijä Liettuan hallituspiireissä, mutta myös muita, kuten Liettuan pankin pääjohtaja ja ent. ulkoministeri prof. Jurgutis ym. Ministeri Krupavičius ei kuitenkaan ollut erikoisemmin halukas ryhtymään pääministerin toimeen, ja kun tahdottiin samalla lieventää Memelin alueen pikku eduskunnan (seimelis) vaalien lykkäytymisen aiheuttamaa tyytymättömyyttä (josta mainitsin raportissani N:o 114 Liettuasta), niin tuli finanssiministeri Petruliksen nimi yhä enemmän esille, koska hän on Memelistä, jossa toiminnut m.m. pitemmän aikaa pankinjohtajana.

Kun presidentti Stulginskis oli antanut ministeri Petrulikselle tehtäväksi uuden hallituksen muodostamisen, niin ei kulunut kuin pari kolme päivää, kun tämä oli valmis. Tämä Liettuan oloihin nähden nopea saavutus todistaa osittain, että koko hallitusvaihdos oli oikeastaan kristillisdemokratisen blokin n.s. "perhejuttu" ja puolueryhmän sisäinen asia. Näin ollen jäivät useat ministerisalkut entisille hoitajilleen (kuten t.k. 5 p:nä jo Ministeriölle sähkötin) ja kristillisdemokratiseen ryhmään lukeutuville henkilöille. Entinen pää- ja oikeusministeri Tumenas jäi edelleen oikeusministeriksi, uusi pääministeri Petrulis edelleen finanssiministeriksi, Liettuan eduskunnan puhemieheksi valitun opetusministeri Bystras'in sijaan tuli tri Jokantas ja sisäministeri Starkuksen sijaan, jonka toimintaan etenkin oltiin tyytymättömiä hänen passiivisuutensa tähden, kuten mainitsin jo raportissani N:o 114 Liettuasta, maanviljelysministerin apulainen Endziulaitis.

Nykyisen Petruliksen hallituksen kokoonpano, jonka presidentti Stulginkis t.k. 5:p:nä vahvisti, on siis seuraava:

Pää- ja finanssiministeri	V. Petrulis
oikeus	A. Tumenas
liikenne	B. Slizys
maanviljelys	M. Krupavičius
puolustus	T. Daukantas
ulko	V. Čarneckis
opetus	K. Jokantas
sisä	A. Endziulaitis.

Seuraavassa pyydän saada selostaa sitä Liettuan uuden hallituksen deklaratiota, jonka pääministeri Petrulis t.k. 7 p:nä esitti Liettuan eduskunnassa. Hän oli aluksi huomauttanut, että koska nykyinen Liettuan hallitus ei suuresti eroa edellisestä jäsentensäkään puolesta, niin on nykyinen hallitus suurin piirtein katsoen jatkava edellisen työtä. Oikeusperiaatteita seuraten on uusi hallitus vahvistava maan sisäistä rauhaa ja järjestystä ja mitä ankarimmilla laillisin keinoin vastustava rauhaahäiritsevien kansanainesten ja valtakunnanvastaisten henkilöiden salaisia yrityksiä. Tässä tarkoituksessa on hallitus m.m. ryhtynyt reorganisoimaan polisilaitosta. Valtakunnan sisäistä järjestystä vahvistaessa toivoo hallitus apua kuntain itsehallinnoilta. Jotta nämä voisivat suorittaa niille kuuluvat tehtävät on niitten finanssit saatava vakavalle kannalle. Huomautettuaan hallituksen alkeista työtömyyden ja köyhyyden vähentämiseksi, vanhusten turvaamiseksi ja etenkin sotainvalidien auttamiseksi sekä ^{perustamalla uusia sairaaloita oli pää-} sairashoidon parantamiseksi (ministeri kosketellut Memelin alueen vaalikysymystä ja sanonut, että alueen edustajain valitseminen sekä Liettuan eduskuntaan (Kovnoon) että alueen pikkueduskuntaan (Memeliin) on välttämättömästi toimitettava mitä pikimmin, mutta on sitä varten ensin tehtävä eduskunnalle erinäisiä lakiesityksiä, jotka tarvitaan vaalien toimittamista ~~vastan~~. Seuraan Memelin sopimuksen ja Liettuan peruslain henkeä tullaan sopimusten kautta järjestämään suhteet Saksaan paremmalle kannalle.

Mitä tulee opetuslaitokseen, tulee hallitus lisäämään sekä oppi- että ammattikoulujen lukua ja vaatimaan koulupakkoa alkeisopetukseen nähden. Oikeuslaitoksen alalta on mainittava hallituksen huolenpito siitä, että useat vanhat venäläiset lait tulevat uudistetuiksi uusia olosuhteita vastaavalle kannalle. Finanssien suhteen oli pääministeri huomauttanut uuden ylliverotuskomission perustamisesta ja postilaitoksen käyttämisestä verojen kannossa. Maan raskaat luottoehdot, jotka aiheutuvat suuresta pääoman puutteesta, ovat ehdottomasti saatavat paremmalle kannalle, muuten Liettuan pönteollisuuskin kärsii siitä kovasti. Erikoisesti on hallitus kuitenkin koettava parantaa uustilallisten ja yleensä maanviljelijäin asemaa. Mitä liikenneoloihin tulee, on myönnettävä, että Liettuan rautateitä ei ole useista syistä voitu saada ajanmukaiseen kuntoon. Useilla asemilla on vain tilapäisiä rakennuksia; samoin useita tilapäisiä siltoja käytännössä. Näissä on saatava parannuksia aikaan. Rautatietariffeja on tarkistettava ja transitoliikenteelle myönnettävä etuja. Yhteys Memelin satamaan tulee

ta selua vastustajain keskeillä. Naut punajat eivät olleet erilai-

3
rakenteilla olevan sisämaahan johtavan rautatien kautta parannetuk-
si. Tänä keväänä aletaan rakentaa kalastajasatamaa meren rannalle
Sventa-joen suuhun. Memelin sataman laajennusta varastorakennuksi-
neen on jo ryhdytty suunnittelemaan. Uusi radioasema valmistuu näi-
nä päivinä, joten voi olla mahdollista järjestää radiokonsertteja
vielä tänä vuonna.

Puolustuslaitokseen nähden pääministeri huomautti, että hallitus
tulee ensi töikseen ~~xxix~~ järjestämään valmistavia sotilaskursseja
nuorisolle, joka ei vielä ole täyttänyt kutsuntaikää, ja aikoo an-
taa näitten kurssien toimeenpanon sopiville järjestöille, etenkin
"Ampujain liitolle" (joka vastaa meidän Suojeluskuntaamme). Sitä-
paitsi tullaan järjestämään kysymys reserviupseereista ja näitten va-
kituisesta suhteesta armeijaan, sivistyneitten palvelemisesta ar-
meijassa ym. Sotilashenkilöitten taloudellista asemaa tullaan pa-
rantamaan.

Suhteissa ulkovaltoihin tullaan huomiota kiinnittämään etenkin
taloudelliseen puoleen ja kehittämään tätä puolta sopimusten avulla.
N.s. Vilnan kysymyksessä hallitus tulee asettumaan samalle kannal-
le kuin edellisetkin hallitukset. Sekä politista että taloudellista
lähentymistä muihin Baltian valtakuntiin hallitus tulee pitämään
ulkopolitiikan aktuellisimpana kysymyksenä. Informatio Liettuasta
ulkomailla tullaan kiinnittämään erikoista huomiota.

Hallituksen ohjelman deklarointia seuranneen keskustelun eduskun-
nassa aloitti "opposition päämies", ent. pääministeri Slėževičius
(kansansosialisti), joka purevasti ja laajasti arvosteli ohjelmaa.
Puuttumatta tarkemmin hänen puheeseensa, joka sisälsi muuten paljon
tavanmukaista syytöstä, mainitsen siitä pari mielenkiintoisempaa
kohtaa: väitti että ministerikabinetti, ei deklARATION teesejä, jot-
ka ovat kauniisti kirjotetut, vaan viimeisen (2L-23/L-25) krist. dem.
konferenssin julkisia päätöksiä ja salaisia toivomuksia. Ennusti,
että Liettuan sanomalehdistöä tulisi kohtaamaan raskaampi aika (vih-
jaisi Mussoliniin).Huomautti, ettei ohjelmassa ollut mitään politi-
kan muutoksesta vähemmistökansallisuksiän nähden. Selosti laajasti
myös viimeisen hallituskriisin syistä, jotka käyvät yhteen sen kans-
sa, mitä olen Ministeriölle aikaisemmin raportoinut.

Muista puhujista mainittakoon krist. dem. Šmulkštis, joka myös pu-
revasti kertoi opposition miesten "synneistä" siihen aikaan kun nämä
olivat hallituksessa herättäen istuntosalissa useampaan kertaan suur-
ta melua vastustajain penkeillä. Muut puhujat eivät olleet erikoi-

4

semmin vaikuttaneet. Eräs heistä oli ennustanut nykyisen hallituksen
valtakautta lyhyeksi.

Kristillisdemokratien päiväjärjestykseen siirtymisesitys sai 40
ääntä 28 ääntä vastaan, joten uusi hallitus sai luottomuslauseen
(mikä tapahtui t.k. 10 p:nä)

Niissä keskusteluissa, joita minulla on täällä ollut, on tosiaan
vahvistunut sellainen käsitys, että Petruliksen hallituksen dekla-
ratio oikeastaan oli edellisen hallituksen deklaration toistamista
vain uudessa muodossa ja joka tapauksessa varovaisemmassa ja muuten
tietysti julkaistuna toisen, myöhemmän, ajankohdan olosuhteiden mu-
kaisena. Huomattavimpana kohtana ohjelmassa pidetään sitä, jossa pu-
hutaan Memelin alueen vaaleista. Jo uutta hallitusta muodostelta-
essa riensi saksalaismielinen sanomalehti "Memeler Dampfboot" m.m.
kertomaan, että ministeri Petruliksen tuleminen pääministeriksi mer-
kitsee varmasti sovinnollisempaa kantaa Memelin alueen vaaleihin näh-
den ja yleensä kaikkiin memeliläisiin kysymyksiin nähden. Tähän väitte-
eseen nähden on kovnolainen saksalaismielinen " Litauische Rundschau "
asettunut reservoidulle kannalle. Hallituksen ohjelman tultua tunne-
tuksi asettuivat mainitut lehdet verrattain optimistiselle kannalle
huomauttaen suhteitten Saksaan sen kautta myös paranevan, kuten osot-
tavat tekeillä olevat sopimukset. Tavatessani tänään Liettuan Berlinin
lännettälään vahvisti tämä tällaisen paranevan suunnan olevan menossa ja
kertoi, että kaksi liettualais-saksalaista sopimusta on juuri valmistu-
nut.

Reino Sylvander

117/13.3.1925

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

X

Riika, 13/3 1925.

N:o 344/L1.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
38 1280 R. 25	
16/3-25	Lil. 1

K. Herra M i n i s t e r i,

Rap. N:o 117 Liettuasta

jossa:

- 1) Liettuan-Saksan neuvottelut ja optioni-sopimus (siv. 1)
- 2) Vaalit Memelin alueella (siv. 3)
- 3) Amerikan liettualaiset ja Liettua (Siv.4)
sekä lehtileike

"Der deutsch-litauische Optionsvertrag"

lähetetään tämän mukana (4 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mitä syvim-
mästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri P r o c o p é,
Helsinki.

Reinhold Lander

Ad 387/1280 RD un. 25
Riika, 10/3 1925. 16/3-25

Rap. N:o 117 Liettuasta.

Liettuan-Saksan neuvottelut
ja optionisopimus.

Viimeisten kuukausien aikana on käyty Liettuun ja Saksan välillä erilaisia neuvotteluja, jotka ovat johtuneet Memelin alueen liittämistä Liettuun. Näitten etupäässä Berlinissä käytyjen neuvottelujen tarkoituksena on saada Liettuun ja Saksan väliset suhteet täydelleen järjestetyksi normalikannalle. Neuvotteluissa on vallinnut ystävällinen mieliala ja halu päästä sopimuksiin, kuten Liettuun delegationin puheenjohtaja on minulle vakuuttanut.

Käsitellyistä kysymyksistä mainittakoon ensinnäkin liettualais-saksalaisen rajan tarkka määrittäminen pitkin koko pituuttaan Niddenista (Kurische Nehrungilla) aina Puolan rajaan saakka ja rajamerkkien ylläpitäminen. Kysymyksen käsittely Memelin alueeseen nähden eli siihen kohtaan saakka missä Niemen-virta leikkaa entisen Saksan-Venäjäen rajan perustuu Versaillesin sopimukseen ja muuhun liettualais-saksalaiseen rajaan nähden v. 1914 tehtyyn saksalais-venäläiseen rajasopimukseen, joka maailmansodan tähden jäi ratifioimatta. Kysymykseen liittyy myös neljän liettualais-saksalaisen rajasillan ylläpitäminen, rajavartio- ja polisirajan tarkka määrittäminen pitkin Niemen-virtaa, erinäisten paikallisliikettä koskevien ohjesääntöjen ratkaiseminen (10 km. laajuudella kahdenpuolin rajaa) ja m.m. Tilsitin kaupungin, joka on Saksan puolella, vesijohdon ja sähkölaitoksen, jotka ovat Liettuun puolella, aseman ja käytön sopiminen. Kaikissa yllämainituissa asioissa on jo päästy tyydyttäviin tuloksiin.

Mitä tulee Memelin alueen asukkaiden kansalaisuuteen ja optioon niin, on siihen nähden jo Memelkonvention artiklain 8-10 mukainen sopimus allekirjoitettu ja ratifioitu molemmin puolin ja ratifiointiasiakirjat vaihdettu Kovnossa viime helmikuun 21 p:nä, jolloin sopimus myös astui voimaan. Liitän tähän mukaan lehtileikkeenä saksannoksen mainitusta optionisopimuksesta. Tämän sopimuksen viipyminen oli jo herättänyt Memelalueen väestössä rauhattomuutta. Niinikään tyydyttäviin tuloksiin on päästy neuvotteluissa kalastuksesta rajavesissä ja lakien, hallinnollisten asetusten, asiakirjain yms. julkaisemisesta.

Kysymyksessä liikkuvan rautatiekaluston ja aineiston osittaisesta luovutuksesta Liettuulle (Memelin alueelle) on myös päästy sovintoon, mutta jällellä voi olla ehkä vielä hiukan teknillisluonteista työtä. Jo v. 1921

tarkisti ambassadörikonferenssi luovutettavan määrän, ja sen jälkeen käytiin neuvotteluja etupäässä Königsbergissä. Viime helmikuun 20 p:nä hyväksyi Liettuan ministerikabinetti puolestaan Versaillesin sopimuksen 371 artiklan mukaisesti asiaa koskevan sopimuksen, johon liittyvissä lisäsopimuksissa (finanssikysymys ym.) päästään, kuten näyttää, myös sovintoon.

Myöskin sopimus sosiaalivakuutuksesta olisi muuten valmis, mutta Saksan taholta ei ole toistaiseksi suostuttu kuin 600.000 kultamarkan korvaukseen Memelin alueen työväelle vakuutusta varten ja on selitetty että aikaisemman Saksan markan inflation tähden on vakuutus pääomaa vähennetty. Liettuan hallitus ei ole kuitenkaan vielä suostunut mainittuun summaan siksi, että se ei katso voivansa sillä summalla ylläpitää hallituksen toimittamaa sosiaalivakuutusta Memelin alueella.

Muista edessä olevista neuvottelukysymyksistä mainittakoon konsularikonventio, juridinen avustus ja rikollisten luovutus, eläke ja sotilaselin korko, eläin- ja kulkutautien ehkäisy ja omistusoikeus kirjallisiin ja taide tuotteisiin. (R.S.)

Ministerin mieli tekevä näytös peräytyä, koska pääministeri Petrusis juuri sanomalehdille antamassaan haastattelussa selittää näitten vaalien voivan tapahtua vasta tämän vuoden lopulla. On nimittäin ensin jätettävä eduskunnalle lakiehdotus, jossa tehdään erinäisiä muutoksia vaalilakiin ja tätä ehdotusta ei muka enää saada jätetyksi eduskunnalle, joka "istuu" juhannukseen saakka, tämän istuntokauden kestäessä, vaikka lakiehdotus, kuulemma on jo valmis. Viisaasti kyllä aikoo hallitus sitä vastoin aivan ensi tilassa jättää eduskunnalle lakiehdotuksen Memelin alueen n.s. pikieduskunnasta (Memelissä), jollaiseen Memelin autonomisella alueella on oikeus. Nämä vaalit hallitus aikoo toimittaa jo keväällä ja tulevat niitten tulokset olemaan hallitukselle hyvin tärkeitä, koska se niitten perusteella voi saada tietää alueen voimasuhteet eri kansallisuusryhmiin ja eri puolueitten välillä ja käyttää näitä tietoja hyväkseen varsinaisen eduskunnan vaaleja varten.

(R.S.)

Riika, 12/3 1925.

Vaalit Memelin alueella.

Olen aikaisemmin jo selostanut sitä mahdollisuutta, että Memelin alueen eduskuntavaalit voivat tulla Liettualle kohtalokkaaksi ja antaa sen poliittiselle elämälle uuden suunnan, koska nykyisellä hallituspuolueella (krist.demokrateilla) on Kovnon eduskunnassa hyvin täpärä enemmistö, joten Memelin alueelta Kovnon eduskuntaan valitut kansanedustajat, jos nämä asetuvat nykyiseen Liettuan hallitukseen nähden oppositioon, voivat saattaa mainitun hallituspuolueen vähemmistöön. Tästä syystä on Liettuan kristillisdemokratinen hallitussuunta kaiken aikaa pyrkinyt lykkäämään näitä eduskuntavaaleja Memelin alueella mahdollisimman kauas eteenpäin, kunnes tämä vihdoin herätti suurta tyytymättömyyttä ei ainoastaan Liettuan vähemmistökansallisuuksien, vaan liettualaisenkin opposition keskuudessa. Kuten aikaisemmin myös olen huomauttanut, on Liettuan uuden Petruliksen hallituksen ohjelmassa m.m. eduskuntavaalien jouduttaminen Memelin alueella. Nyt näyttää nykyisenkin Liettuan hallituksen mieli tekevän hiukan peräytyä, koska pääministeri Petrulis juuri sanomalehdille antamassaan haastattelussa selittää näitten vaalien voivan tapahtua vasta tämän vuoden lopulla. On nimittäin ensin jätettävä eduskunnalle lakiehdotus, jossa tehdään erinäisiä muutoksia vaalilakiin ja tätä ehdotusta ei muka enää saada jätetyksi eduskunnalle, joka "istuu" juhannukseen saakka, tämän istuntokauden kestäessä, vaikka lakiehdotus, kuulemma on jo valmis. Viisaasti kyllä aikoo hallitus sitä vastoin aivan ensi tilassa jättää eduskunnalle lakiehdotuksen Memelin alueen n.s. pikkueduskunnasta (Memelissä), jollaiseen Memelin autonomisella alueella on oikeus. Nämä vaalit hallitus aikoo toimittaa jo keväällä ja tulevat niitten tulokset olemaan hallitukselle hyvin tärkeät, koska se niitten perusteella voi saada tietää alueen voimasuhteet eri kansallisuusryhmäin ja eri puolueitten välillä ja käyttää näitä tietoja hyväkseen varsinaisen eduskunnan vaaleja varten.

(R.S.)

Riika, 13/3 1925.

Amerikan liettualaiset ja Liettua.

Amerikan liettualaiset, joita on noin 800.000 - siis erittäin suuri määrä Liettuan asukaslukuun 2.2 miljonaa verraten - ovat sodan näännyttämälle Liettualle antaneet suurta sekä aineellista että henkistä avustusta ja avustavat sitä yhä vieläkin. Niinpä tietää virallinen tilasto lähetetyn Amerikasta Liettuaan v. 1924 rahalähetyksiä pankkien ja postin välityksellä yhteensä 31.413.732 littiä eli päälle 125 miljonan Smk. mikä tekee päälle 2 miljonaa littiä eli päälle 10 milj. Smk. kuukaudessa. Etenkin joulun ja pääsiäisen lähestyessä ovat rahalähetykset runsaat. Mutta monet rahalähetykset, esim. siirtolaistensa itsensä tuomat tai Saksan ja Latvian pankkien kautta lähetetyt, eivät tule Liettuan tilastossa esille. Näitten kautta on Liettuaan tullut luultavasti yhtä paljon rahaa. Kaiken kaikkiaan on siis laskettava Amerikan liettualaisten antaneen Liettualle viime vuonna yhteensä noin 60 miljonaa littiä eli n. 240 miljonaa Smk. (R.S.)

Raino Lylyvaara

BEIŠKĖSISĖ DUKĖPĖRĖSĖS
 KRAJAS, LAISVUS VILNĖ NR. 16, IM HOI
 PERMO REKREIJAUS
 KRAJAS, LAISVUS VILNĖ NR. 16, IM HOI

Litauen

Der deutsch-litauische Optionsvertrag

Vertrag zwischen dem Deutschen Reich und der Republik Litauen zur Ausführung der Art. 8—10 der Remelkonvention vom 8. Mai 1924.

Das Deutsche Reich und die Republik Litauen haben, von dem Wunsche geleitet, die infolge des Uebergangs der Staatshoheit über das Remelgebiet auf Litauen entstandenen Fragen zu regeln, beschlossen, zur Ausführung der Artikel 8—10 der am 8. Mai 1924 in Paris unterzeichneten Konvention über das Remelgebiet einen Vertrag zu schließen und

zu diesem Zwecke zu ihrem Bevollmächtigten ernannt:

das Deutsche Reich
den Vortragenden Legationsrat im Auswärtigen Amt
Dr. Wilhelm Crull,
die Republik Litauen

den außerordentlichen Gesandten und bevollmächtigten Minister der Republik Litauen in Berlin
Venecias Sidzikauskas.

Die Bevollmächtigten haben, nachdem sie sich ihre Vollmachten mitgeteilt und diese als richtig befunden haben, folgendes vereinbart:

1. Deutsche Reichsangehörige im Sinne des Art. 8 Abs. 1 der Remelkonvention sind Personen, die die deutsche Reichsangehörigkeit am 10. Januar 1920 besaßen oder nach dem 10. Januar 1920 der Staatsangehörigkeit dieser Personen durch Eheschließungen oder Geburt gelang sind. Auf Personen, die später die Staatsangehörigkeit eines dritten Staates erworben haben, ist Art. 8 Abs. 1 nicht anwendbar.

2. Der Erwerb der litauischen Staatsangehörigkeit gemäß Art. 8 Abs. 1 bewirkt den Verlust der deutschen Reichsangehörigkeit.

3. Als maßgebender Zeitpunkt für den Wechsel der Staatsangehörigkeit und für die Vollendung des 18. Lebensjahres (Art. 8 Abs. 1 und 2) gilt der 30. Juli 1924.

4. Für elternlose Minderjährige, deren leiblicher Elternteil vor dem 30. Juli 1924 verstorben ist und vor dem 10. Januar 1920 sowie an seinem Todestage seinen tatsächlichen Wohnsitz im Remelgebiet gehabt hat, ist der Erwerb der litauischen Staatsangehörigkeit von Rechts wegen von der Erreichung des 18. Lebensjahres nicht abhängig.

5. Die Frist zur Ausübung des Optionsrechtes gemäß Art. 8 Abs. 2 und Art. 9 Abs. 2 der Remelkonvention endet am 31. März 1925, die Frist zur Ausübung der Option gemäß Art. 9 Abs. 1 endet am 31. März 1926.

6. Der tatsächliche Wohnsitz im Sinne des Art. 8 Abs. 1 bestimmt sich nach den Vorschriften des § 7 Abs. 1 und 3, der §§ 8, 10 und 11 des deutschen Bürgerlichen Gesetzbuchs.

7. Soweit der Wohnsitz von einem bestimmten Zeitpunkt an gefordert wird, bleibt eine Unterbrechung des Wohnsitzes außer Betracht, wenn während der Abwesenheit:

- die Ehefrau des Abwesenden, Verwandte auf- oder absteigender Linie, Perschwägerte aufsteigender Linie, Seitenverwandte bis zum 3. Grade ihren Wohnsitz im Remelgebiet hatten; und der Grad der Verwandtschaft richtet sich nach der Zahl der sie vermittelnden Geburten;
- der Abwesende oder seine Ehefrau Grundeigentum oder ein gewerbliches Unternehmen im Remelgebiet in ihrem Besitz oder Mitbesitz hatten.

8. Soweit ein Wohnsitz von einer bestimmten Dauer gefordert wird Art. 8 Abs. 2 Ziffer a) bleiben Unterbrechungen außer Betracht, sofern nur insgesamt die erforderliche Dauer erreicht wird.

9. Die rechtsgültige Option zu Gunsten Litauens bewirkt den Verlust der deutschen, die rechtsgültige Option zu Gunsten Deutschlands bewirkt den Verlust der litauischen Staatsangehörigkeit.

10. Die dauernd angestellten Beamten der im Remelgebiet eingerichteten öffentlichen Dienstzweige, die zur Zuständigkeit der autonomen Behörden des Remelgebiets gehören, erhalten, soweit sie nicht bereits unter den Art. 8 der Remelkonvention fallen, was Rechts für die litauische Staatsangehörigkeit zu optieren, wenn sie am 1. Januar 1924 im Remelgebiet angestellt waren und zur Zeit der Unterzeichnung dieses Vertrages noch angestellt sind.

Die für die Optanten aus Art. 8 Abs. 2 der Remelkonvention geltenden Bestimmungen finden auch auf sie Anwendung.

1. Unter die Vorschrift des Art. 9 Abs. 2 der Remelkonvention fällt nicht:

- a) wer zur Zeit seiner Anstellung im Remelgebiet daselbst seinen Wohnsitz hatte,
- b) wer selbst oder in Person seiner Ehefrau zur Zeit seiner Anstellung im Remelgebiet dortselbst unbewegliches Gut besaß,
- c) ein Beamter, dessen Verwandte auf- oder absteigender Linie, Perschwägerte aufsteigender Linie, Seitenverwandte bis zum 3. Grade ihren Wohnsitz im Remelgebiet übertragen wurde,
- d) wer im Remelgebiet von Eltern, die im Remelgebiet zur Zeit der Geburt anständig waren, geboren ist oder wer nach Vollendung des 10. Lebensjahres daselbst 10 Jahre lang seinen Wohnsitz gehabt hat, ehe ihm ein Amt im Remelgebiet übertragen wurde.

2. Als unmittelbare bezw. mittelbare Staatsbeamte im Sinne des Art. 9 Abs. 2 gelten die in der Anlage aufgeführten Beamten.

3. Optionsberechtigte, die innerhalb der Optionsfrist aus anderen Gründen als durch Ausübung ihres Optionsrechtes die deutsche Reichsangehörigkeit an Stelle der litauischen Staatsangehörigkeit erworben haben, stehen den Optanten im Sinne der Bestimmungen unter Art. 5 des Art. 9 gleich.

4. Die Frist zur Verlegung des Wohnsitzes nach Deutschland Art. 9 Abs. 4 beginnt mit dem Tage der Abgabe einer gültigen Optionserklärung.

5. Die Wahl des Zeitpunktes der Abwanderung steht den Optanten innerhalb der Frist für die Verlegung des Wohnsitzes frei. Innerhalb dieser Frist werden sie bis zur Abwanderung litauischerseits den Inländern gleich behandelt werden, mit Ausnahme der Ausübung der politischen Rechte.

6. Abgewanderten Optanten, die unbewegliches Gut oder Rechte jeglicher Art an gewerblichen Unternehmen im Remelgebiet behalten haben, wird in dem für die Verwaltung des Gutes oder des Rechts erforderlichen Umfang die Einreise und der Aufenthalt im Remelgebiet gestattet werden, soweit nicht in der Person des Optanten Bedenken obwalten.

7. Das Recht der Optanten zur Mitnahme ihrer beweglichen Habe (Art. 9 Abs. 5) darf durch Ausfuhrverbote oder sonstige gesetzliche oder Verwaltungsmaßnahmen nicht eingeschränkt werden.

8. Personen, die in Ausübung des Optionsrechtes die Staatsangehörigkeit eines der beiden vertragschließenden Teile erworben haben, sind ihren Wohnsitz in dem Lande verlegen für das sie optiert

1. Für elternlose Minderjährige unter 18 Jahren sowie für Personen, die entmündigt oder unter vorläufige Vormundschaft gestellt sind, wird das Optionsrecht durch ihren gesetzlichen Vertreter ausgeübt.

2. Personen über 18 Jahre, für die ihre gesetzlichen Vertreter das Optionsrecht ausgeübt haben, steht innerhalb der Optionsfrist ein Widerrufsrecht zu, wenn vor Ablauf dieser Frist die gesetzliche Vertretung fortfällt. Das Gleiche gilt für Ehefrauen, deren Ehe vor Ablauf der Optionsfrist aufgelöst worden ist.

1. Die Option erfolgt durch Abgabe einer Erklärung gegenüber der Optionsbehörde.

Optionsbehörden sind:

für die Option zu Gunsten Deutschlands:
im Remelgebiet: das Deutsche Generalkonsulat;
im Gebiet des Deutschen Reiches: die höheren Verwaltungsbehörden, die der Reichsminister des Innern bestimmen wird;

im Ausland: die amtlichen Vertretungen des Reiches nach näherer Anordnung des Reichsministers des Auswärtigen;

für die Option zu Gunsten Litauens:

im Remelgebiet: der Gouverneur des Remelgebiets,
im übrigen Litauen: die höheren Verwaltungsbehörden, die der Minister des Innern bestimmen wird;

im Ausland: die amtlichen Vertretungen Litauens nach näherer Anordnung des Ministers des Äußern.

2. Die örtliche Zuständigkeit der Optionsbehörden wird durch den Wohnsitz des Optionsberechtigten zur Zeit der Abgabe der Optionserklärung bestimmt, in Ermangelung eines Wohnsitzes ist der Aufenthaltsort maßgebend.

Wird die Optionserklärung vor einer örtlich unzulässigen Optionsbehörde abgegeben, so ist sie von dieser unverzüglich an die örtlich zuständige Optionsbehörde weiterzuleiten. Sie gilt in diesem Falle als in dem Zeitpunkt abgegeben, an dem die erste Optionsbehörde sie erhalten hat.

3. Die Optionserklärung ist in schriftlicher Form oder zu Protokoll abzugeben. Die Unterschrift unter der schriftlichen Erklärung muß amtlich beglaubigt sein.

Dem Optanten ist die Abgabe seiner Optionserklärung sofort schriftlich zu bescheinigen, auch wenn die Optionsbehörde, bei der er sie abgegeben hat, örtlich nicht zuständig war.

Die rechtlichen Wirkungen der Option treten mit der Abgabe der Optionserklärung durch den Optionsberechtigten ein.

Liegt eine gültige Option vor, so hängt die Optionsbehörde dem Optanten eine Optionsurkunde aus. In der Urkunde sollen auch angegeben werden:

der Tag, an dem die Rechtswirkung der Option eingetreten ist, die Personen, auf die sich die Wirkung der Option erstreckt.

5. Der Widerruf einer Optionserklärung (Art. 9 Abs. 2) ist gegenüber der Optionsbehörde zu erklären, bei der die Optionserklärung abgegeben war. Im übrigen finden die Vorschriften über das Optionsverfahren einschließlich der Bestimmung unter Ziffer 2 Abs. 2 Satz 1 auf den Widerruf der Option entsprechende Anwendung.

Die gesamte amtliche und behördliche Tätigkeit, die im Optionsverfahren, bei der Verlegung des Wohnsitzes der Optanten (Art. 9 Abs. 4) und bei der Ausfuhr ihrer beweglichen Habe, durch Ausstellung von Urkunden oder Bescheinigungen sowie durch Abgabe von Entscheidungen zu leisten ist, wird unbeschadet des Rechts der Notare zur Gebührenenthebung unentgeltlich geleistet.

Die vertragschließenden Teile werden die erforderlichen Anweisungen geben, daß die das Optionsverfahren betreffenden Amtsbehandlungen, insbesondere auch die Ausstellung von Bescheinigungen zum Nachweis des Optionsrechtes nach Möglichkeit beschleunigt werden.

Die vertragschließenden Teile verpflichten sich, einander auf diplomatischem Wege vierteljährlich und zwar zum ersten Male am 1. Mai 1925 Verzeichnisse der Personen, die eine Optionserklärung abgegeben haben, unter Angabe des Tages der Erklärung zu übermitteln.

1. Entfallen Meinungsverschiedenheiten über Fragen des Erwerbs oder Verlustes der Staatsangehörigkeit aus Anlaß des Uebergangs der Staatshoheit über das Remelgebiet oder über die Rechtsstellung der Optionsberechtigten, so kann unbeschadet des Art. 17 der Remelkonvention jeder Teil verlangen, daß der Streitfall von einer gemischten Kommission geregelt wird, die sich aus je zwei Angehörigen der vertragschließenden Teile zusammensetzt und je nach Bedarf an einem zu vereinbarenden Ort zusammentritt.

2. Können sich die Mitglieder nicht einigen, so entscheidet ein neutraler Schiedsrichter, von dessen Ernennung die schweizerische Regierung gebeten werden soll.

3. Die Kommission tritt zum ersten Male in der Stadt Memel zusammen. Die späteren Tagungen finden abwechselnd in Deutschland und Litauen statt. Der Teil, in dessen Gebiet der Zusammentritt erfolgt, hat für die Bereitstellung der Räume, der Schreibkräfte und des Dienstpersonals zu sorgen, deren die Kommission für ihre Tätigkeit bedarf. Im übrigen trägt jeder Teil die ihm entstehenden Kosten selbst.

4. Wird ein neutraler Schiedsrichter zugezogen, so werden die dadurch entstehenden Kosten von beiden vertragschließenden Teilen zu gleichen Teilen getragen.

Dieser Vertrag, welcher in deutscher und litauischer Urschrift gefertigt worden ist, soll ratifiziert werden und die Ratifikationsurkunden sollen spätestens am 21. Februar d. Js. in Rowno ausgetauscht werden. Er tritt mit dem Tage des Austauschens der Ratifikationsurkunden in Kraft.

Zu Urkund dessen haben die Bevollmächtigten beider Staaten den Vertrag unterfertigt und mit Siegel versehen.

Berlin, den 10. Februar 1925.
gez. Dr. Wilhelm Crull.

gez. V. Sidzikauskas.

L. S.
Abschrift (Anlage).

1. Als unmittelbare Staatsbeamte im Sinne des Art. 9 Abs. 2 und 3 der Remelkonvention werden angesehen:

1. die Beamten der im Remelgebiet eingerichteten öffentlichen Dienstzweige, die der litauischen Regierung unterstehen, nämlich:

- a) der Eisenbahnverwaltung,
- b) der Post- und Telegraphenverwaltung,
- c) der Zollverwaltung,
- d) der Hafenverwaltung,
- e) der Staatspolizei.

2. Die Beamten der im Remelgebiet eingerichteten öffentlichen Dienstzweige, die zur Zuständigkeit der Organe der autonomen Behörden des Remelgebiets gehören, nämlich:

- a) des Direktoriums des Remelgebiets,
- b) der Landratsämter und Kreisstellen,
- c) der Sanitätsstellen.

tracht, sofern nur insgesamt die erforderliche Dauer erreicht wird.

9. Die rechtsgültige Option zu Gunsten Litauens bewirkt den Verlust der deutschen, die rechtsgültige Option zu Gunsten Deutschlands bewirkt den Verlust der litauischen Staatsangehörigkeit.

10. Die dauernd angestellten Beamten der im Memelgebiet eingerichteten öffentlichen Dienstzweige, die zur Zuständigkeit der autonomen Behörden des Memelgebiets gehören, erhalten, soweit sie nicht bereits unter den Art. 8 der Memelkonvention fallen, das Recht, für die litauische Staatsangehörigkeit zu optieren, wenn sie am 1. Januar 1924 im Memelgebiet angestellt waren und zur Zeit der Unterzeichnung dieses Vertrages noch angestellt sind.

Die für die Optanten aus Art. 8 Abs. 2 der Memelkonvention geltenden Bestimmungen finden auch auf sie Anwendung.

2. Unter die Vorschrift des Art. 9 Abs. 2 der Memelkonvention fällt nicht:

- a) wer zur Zeit seiner Anstellung im Memelgebiet daselbst seinen Wohnsitz hatte,
- b) wer selbst oder in Person seiner Ehefrau zur Zeit seiner Anstellung im Memelgebiet dortselbst unbewegliches Gut besaß,
- c) ein Beamter, dessen Verwandte auf- oder absteigender Linie, Verschwägerter aufsteigender Linie, Seitenverwandte bis zum 3. Grade ihren Wohnsitz im Memelgebiet übertragen wurde,
- d) wer im Memelgebiet von Eltern, die im Memelgebiet zur Zeit der Geburt anfassig waren, geboren ist oder wer nach Vollendung des 10. Lebensjahres daselbst 10 Jahre lang seinen Wohnsitz gehabt hat, ehe ihm ein Amt im Memelgebiet übertragen wurde.

2. Als unmittelbare bzw. mittelbare Staatsbeamte im Sinne des Art. 9 Abs. 2 gelten die in der Anlage aufgeführten Beamten.

3. Optionsberechtigte, die innerhalb der Optionsfrist aus anderen Gründen als durch Ausübung ihres Optionsrechts die deutsche Reichsangehörigkeit an Stelle der litauischen Staatsangehörigkeit erworben haben, stehen den Optanten im Sinne der Bestimmungen unter Abs. 5 des Art. 9 gleich.

4. Die Frist zur Verlegung des Wohnsitzes nach Deutschland Art. 9 Abs. 4 beginnt mit dem Tage der Abgabe einer gültigen Optionserklärung.

5. Die Wahl des Zeitpunktes der Abwanderung steht den Optanten innerhalb der Frist für die Verlegung des Wohnsitzes frei. Innerhalb dieser Frist werden sie bis zur Abwanderung litauischerseits den Inländern gleich behandelt werden, mit Ausnahme der Ausübung der politischen Rechte.

6. Abgewanderten Optanten, die unbewegliches Gut oder Rechte jeglicher Art an gewerblichen Unternehmen im Memelgebiet behalten haben, wird in dem für die Verwaltung des Gutes oder des Rechts erforderlichen Umfang die Einreise und der Aufenthalt im Memelgebiet gestattet werden, soweit nicht in der Person des Optanten Bedenken obwalten.

7. Das Recht der Optanten zur Mitnahme ihrer beweglichen Habe (Art. 9 Abs. 5) darf durch Ausfuhrverbote oder sonstige gesetzliche oder Verwaltungsmassnahmen nicht eingeschränkt werden.

8. Personen, die in Ausübung des Optionsrechts die Staatsangehörigkeit eines der beiden vertragschließenden Teile erworben haben, und ihren Wohnsitz in das Land verlegen, für das sie optiert haben, sind von allen laufenden Steuern vom Einkommen und Vermögen mit dem Ablauf des Monats freizustellen, in welchem die Abwanderung erfolgt ist.

Die Bestimmung des Abs. 1 findet keine Anwendung, soweit die Besteuerung ohne Rücksicht auf Staatsangehörigkeit, Wohnsitz oder Aufenthalt erfolgt, sowie ferner nicht, sofern der Steuerpflichtige außerhalb des Memelgebiets in Deutschland bzw. außerhalb Deutschlands im Memelgebiet oder im übrigen Litauen des Erwerbes wegen, oder länger als 6 Monate seinen gewöhnlichen Aufenthalt hat.

3. Beim Erwerb der litauischen Staatsangehörigkeit von Rechts wegen (Art. 8 Abs. 1) folgen eheliche Kinder unter 18 Jahren der Staatsangehörigkeit des Vaters, lebt der Vater nicht mehr, so folgen sie der Staatsangehörigkeit der Mutter; ist die Ehe geschieden, so folgen sie der Staatsangehörigkeit desjenigen Elternteils, dem die Sorge für die Person des Kindes zusteht. Uneheliche Kinder unter 18 Jahren folgen der Staatsangehörigkeit der Mutter.

Nachweis des Optionsrechts nach Möglichkeit beschleunigt werden.

7. Die vertrauensschließenden Teile verpflichten sich, einander auf diplomatischem Wege vierteljährlich und zwar zum ersten Male am 1. Mai 1925 Verzeichnisse der Personen, die eine Optionserklärung abgegeben haben, unter Angabe des Tages der Erklärung zu übermitteln.

8. 1. Entstehen Meinungsverschiedenheiten über Fragen des Erwerbs oder Verlustes der Staatsangehörigkeit aus Anlaß des Uebertrags der Staatshoheit über das Memelgebiet oder über die Rechtsstellung der Optionsberechtigten, so kann unbeschadet des Art. 17 der Memelkonvention jeder Teil verlangen, daß der Streitfall von einer oemischten Kommission aeregelt wird, die sich aus je zwei Angehörigen der vertragschließenden Teile zusammensetzt und je nach Bedarf an einem zu vereinbarenden Ort zusammentritt.

2. Können sich die Mitglieder nicht einigen, so entscheidet ein neutraler Schiedsrichter, um dessen Ernennung die schweizerische Regierung gebeten werden soll.

3. Die Kommission tritt zum ersten Male in der Stadt Memel zusammen. Die späteren Tagungen finden abwechselnd in Deutschland und Litauen statt. Der Teil, in dessen Gebiet der Zusammentritt erfolgt, hat für die Bereitstellung der Räume, der Schreibkräfte und des Dienstpersonals zu sorgen, deren die Kommission für ihre Tätigkeit bedarf. Im übrigen trägt jeder Teil die ihm entstehenden Kosten selbst.

4. Wird ein neutraler Schiedsrichter zugezogen, so werden die dadurch entstehenden Kosten von beiden vertragschließenden Teilen zu gleichen Teilen getragen.

9. Dieser Vertrag, welcher in deutscher und litauischer Urschrift gefertigt worden ist, soll ratifiziert werden und die Ratifikationsurkunden sollen spätestens am 21. Februar d. Js. in Romo ausgetauscht werden. Er tritt mit dem Tage des Austausches der Ratifikationsurkunden in Kraft.

Zu Urkund dessen haben die Bevollmächtigten beider Staaten den Vertrag unterfertigt und mit Siegel versehen.

Berlin, den 10. Februar 1925.

gez. Dr. Wilhelm Erull. gez. B. Sidzikauskas.

L. S.

Abchrift (Anlage).

1. Als unmittelbare Staatsbeamte im Sinne des Art. 9 Abs. 2 und 3 der Memelkonvention werden angeführt:

1. die Beamten der im Memelgebiet eingerichteten öffentlichen Dienstzweige, die der litauischen Regierung unterstehen, nämlich:
 - a) der Eisenbahnverwaltung,
 - b) der Post- und Telegraphenverwaltung,
 - c) der Zollverwaltung,
 - d) der Hafverwaltung,
 - e) der Staatspolizei.
2. Die Beamten der im Memelgebiet eingerichteten öffentlichen Dienstzweige, die zur Zuständigkeit der Organe der autonomen Behörden des Memelgebiets gehören, nämlich:
 - a) des Direktors der Memelgebiets,
 - b) der Landratsämter und Kreisassen,
 - c) der Landespolizei,
 - d) der Justizverwaltung,
 - e) der Forstverwaltung,
 - f) der Steuerverwaltung,
 - g) der Katasterverwaltung,
 - h) der Bauverwaltung,
 - i) der Gewerbeverwaltung,
 - f) der Fischereiverwaltung,
 - g) der Moorerwaltung,
 - m) der Landeshauffeerverwaltung,
 - n) der Erziehungsanstalt Gropischken,
 - o) des Landammanns,
 - p) des Medizinalunterjuchungsamtes,
 - q) der Kreisärzte,
 - r) der Kreisierärzte,
 - s) der Schulräte,
 - t) der Lehrkräfte am staatlichen Gymnasium und am staatlichen Seminar in Memel.

II. Als unmittelbare Staatsbeamte im Sinne des Art. 9 Abs. 2 und 3 der Memelkonvention werden jedenfalls nicht angesehen:

- 1) die Kommunalbeamten der Stadt Memel und der drei Landkreise einschließlich des Stadtschulrats und der Lehrkräfte an den kommunalen Lehranstalten,
- 2) die Beamten der Landgemeinden,
- 3) die Geistlichen,
- 4) die Lehrkräfte an den Mittel- und Volksschulen,
- 5) die Beamten der öffentlich-rechtlichen Körperschaften.

Ab schrift

Schl uß p r o t o k o l l

Bei der am heutigen Tage erfolgten Unterzeichnung des deutsch-litauischen Vertrages zur Ausführung der Artikel 8—10 der in Paris am 8. Mai 1924 abgeschlossenen Konvention über das Memelgebiet sind sich die vertragschließenden Teile über folgendes einig geworden:

1. Zur einseitigen Entscheidung der Frage, inwieweit Personen nach dem 10. Januar 1920 durch Eheschließung oder Geburt der Staatsangehörigkeit von Personen gefolgt sind, die die deutsche Reichsangehörigkeit am 10. Januar 1920 besaßen, wird vereinbart, daß hierbei die Grundzüge des deutschen Staatsangehörigkeitsrechts angewandt werden sollen.

2. Bei der Optionsberechtigte mehrere Wohnsitze, so entscheidet die Optionsbehörde, welcher der tatsächliche ist. Im Streitfalle regelt sich das Verfahren nach 8.

3. Die Frage, ob ein Beamter im Sinne der Vorschrift von 1 Nummer 10 als dauernd angestellt anzusehen ist, regelt sich nach der Praxis der deutschen Verwaltungsgerichte und Behörden.

Berlin, den 10. Februar 1925.
gez. Dr. Wilhelm Crull.

gez. A. Sidzikauskas.

118/24.3.1926

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riiika, 27/ 3 1925.

N:o 384/L1.

ULKOMAILLA	REKISTERI
49 1925 K	25
30/3-25	LII.
	POSTI

K. Herra M i n i s t e r i,

Rap. N:o 118 Liettuasta

jossa:

1) Kownon-Vatikanin konflikti
lähetetään tämän mukana (4 kpl.).

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri P r o c e o p é,
Helsinki.

Reino Lyly

Kovnon - Vatikaninkonflikti.

Kuten raportissani N:o 113 Liettuasta (5/2-25) huomautin on Rooman paavi liettulais-puolalaiseen konfliktiin ja Vilnan kysymykseen nähden puolalaisten kannalla. Tästä johtuu myös se liettualaisille sangen epämieluisen seikka, että paavi, joku aika sitten, tietääkseni viime helmikuun 10 p:nä, allekirjotti Puolan ja Vatikanin välisen konkordatin, jonka mukaan n.s. Vilnan alue kirkollisessa suhteessa liitetään Puolaan, huolimatta siitä, että Liettuan hallitus nootissaan protestoi mitä ankarimmin tällaista liittämistä vastaan ja että Liettuan sanomalehdistössä myös - etenkin kristillis-demokratien, tosikatolilaisien "Rytas"-lehdessä ja kansansosialistien "Lietuvos Žinios" - lehdessä - nostettiin asiasta suuri hälinä, unkailltiin, vakuutettiin, että katolilaisuus Liettuassa tulisi siitä kovasti kärsimään ja vaadittiin, että paavin Liettuassa olevan lähettilään (monseigneur Zecchini) on lähdeävä pois Liettuasta ja että Liettuan edustaja (Macevičius) Vatikanissa kutsuttaisiin takaisin. Liettuan hallituksen äänenkannattaja puolivirallinen "Lietuva" on myös kirjottanut tähän suuntaan.

Kuten edellämainitussa raportissani myös olen tiedottanut, on paavin legatti Kovnossa, Monseigneur Zecchini, liettualaisten kansallisille harrastuksille välinpitämätön, minkä johdosta hänen kannatuksensa oli alun pitäen hyvin heikkoa yksinpä kristillis-demokratien keskuudessa, joitten johtomiehistä useat ovat kirkon miehiä ja kansallisia toimihenkilöitä ja joita liettualainen oppositio on m.m. syyttänyt siitä, että ovat "paavin nöyriä alamaisia eikä Liettuan tasavallan kansalaisia" ja että kaikkiin asioihin sekottavat uskonnollisuutta ja arvostelevat asioita sen valossa. Kun Vatikani aloitti viime helmikuun alkupuolella neuvottelunsa myöskin Liettuan kanssa konkordatin solmiamisen tarkoituksessa, niin etupäässä oppositiossa olevat kansansosialistit ja sosialidemokratit saivat taas aihetta hyökätä katolilaisen kirkon kimppuun ja toittottaa lehdistässään sitä, että Liettuan kansa on vapautettava "uskonnollisesta tietämättömyydestä" ja paterien sokeasta seuraamisesta ja ohjattava vapaa mielisen (sos. demokratit tietysti: sosialistisen) yhteiskunnallisen kehityksen tielle. Juuri tämän opposition taholta vedettiin Zecchinin asia pohdittavaksi ja pengottavaksi ja hyökättiin ankarasti hänen kimppuunsa koettaen vetää mahdollisimman paljon kristillis-demokrateja mukaan. Huomautettiin, että kun Vatikani v. 1921 nimitti jesuittakunnan munkin Zecchinin Rooman kirkon hengelliseksi visitatoriksi balttilaisiin maihin,

2.
niin ei Vatikanin ollut nimityksestä neuvotellut Liettuan hallituksen kanssa, ja paavin valtuutettu valitsi Kovnon asuinpaikakseen, otti haltuunsa Samogitian piispan toiminta-alaan kuuluvan Benediktiniluostarin ja alkoi tehdä virallisia kirkkokäyntejä, vastaanottaa delegaatioita ja valituksia, ilman että esitti Liettuan hallitukselle minkäänlaisia valtuuksia. Jo silloin voitiin todeta, että hänen ajamansa politiikka oli jossakin määrässä Liettuan tasavallan intresseille vahingoksi. Silloinen sisäministeri Oleka totesi, että tilanne on epänormali ja pani alulle valmistuksia siihen suuntaan, että Zecchini keskeyttäisi toimintansa, kunnes tämän valtuuksia koskeva asia on Vatikanin ja Liettuan hallituksen välillä selvitetty. Sisäministeriö kirjotti myös tähän suuntaan käyvä kirjelmän jätettäväksi Zecchinille, erään huomattavan liettualaisen kristillisdemokratisen kirkonmiehen kautta Mariampolin kaupungissa (Liettua). Kirjelmä jäi kuitenkin antamatta ja tilanne entiselleen. V. 1924 sisäministeri Zalkauskas otti valtuuksia koskevan kysymyksen uudelleen esille, koska piti Zecchinin toimintaa valtakunnallisessa suhteessa laittona, Asia ei nytkään päässyt ulkoministeriötä pitemmälle. Sillävälillä herätti Zecchinin toiminta tyytymättömyyttä itsensä Liettuan kristillisdemokratien katolilaisten keskuudessa, jotka kirjottivat paaville kirjelmän, jossa lähes 400 allekirjotusta, valittaen sitä, että Zecchini ei sallinut yllämainitussa Samogitian piispalta ottamassaan kirkossa lapsille opetettavan Jumalan sanaa liettuankielellä, että hän piti puolalaisten puolta ja että oli erään hallituksen jäsenen läsnäollessa selittänyt tietävänsä, että liettualainenkin väestö tahtoi liittyä Puolaan, mutta että politikoivat yllyttäjät ~~ja~~ estävät sellaisesta. On todettu, että Zecchini käyttää neuvonantajinaan liettualaisvihamielisiä henkilöitä (kuten pater Klikna y.m.) Opposition taholta esitettiin Liettuan hallituksen päämiehelle viime helmikuun alussa Zecchiniⁿ asemaa ja liettualaisvastaisia toimintaa koskeva kysely, joka silloin koetettiin sivuuttaa mahdollisimman "vähin äänin", jottei kysely herättäisi pahaa mieltä Vatikanissa, joka ei silloin vielä ollut allekirjottanut Puolan-Vatikanin konkordattia. ~~lainsäädännössä~~ Mutta kun tämän konkordatin teksti t.k. alussa tuli Kovnossa tunnetuksi, herätti se suurta tyytymättömyyttä kaikissa liettualaisissa piireissä puolueisiin katsomatta, etenkin artiklat 9 ja 11, joista edellinen kuulemma määrittelee Puolan rajat (jakaen maan viiteen kirkollisten provinssien osaan:) Poznan (Posen), Varsova, Wilna, Lwow (Lemberg) ja Krakova. Wilnan provinssin muodostavat Wilnan arkkipiispakunta^{ta}. Näin liittyy Wilnan arkkipiispakunta Puolan kirkon organisaatioon yhdessä kahden

x sekä Lodzin ja Pinskin piispakunnat.

muun piisapakunnan kanssa. Artiklassa li sanotaan kuulemma, että Vatikani nimittää arkkipiispat ja piispat, mutta Puolan tasavallan Presidentti voi esittää vastustavan kantansa jokaista ehdokasta vastaan poliittisella perusteella. Näin ollen voi olla aivan varma, että Vilnan arkkipiispaksi tulee nimitetyksi vain puolalainen. Kovnossa arvelaan, että nykyinen Vilnan arkkipiispa Matulevičius joutuisi pois paikaltaan ja hänen sijaansa tulisi konkordatin perusteella joku muu sellainen kirkon mies, joka enemmän kuin Matulevičius antaa Varsovan hallituksen johtaa itseään.

Mutta oppositio on myös osannut käyttää liettualaisille vähemmän mieluista Zecchinia Puolan-Vatikanin konkordattia "omaksi hyväkseen" selittäen koko jutun, eikä aivan syyttä, johtuvan kristillis-demokratien liian kirkollismielisestä politiikasta.

Noin kaksi viikkoa sitten he järjestivät Kovnossa Raatihuoneen torille suuren kansankokouksen, johon otti osaa lähes 4000 henkeä. Puhujat huomat~~ti~~ttivat miten Puolan-Vatikanin konkordatti, joka antaa "siunauksensa" Puolan Vilnan-anastukselle, on Liettualle tuhoisa ja miten Vatikani tämän kautta on kovasti loukannut Liettuan kansaa y.m. siihen suuntaan. Zecchiniä oli huudettu maasta pois. Kun kansankokous oli tullut aivan liian kiihkoiseksi, oli polisipäällikkö sen hajottanut. Senjälkeen oli kokouksia jatkettu Raatihuoneen salissa ja kansan talolla. Sellaiset tunnetut opposition miehet kuin Sleževičius, Smetona ja Valdemaras olivat puhuneet. Polisipäällikkö oli estänyt mielenosotukulkueen presidentin asunnolle, mutta Zecchinin ~~asunnolle~~ asunnolle oli esteistä huolimatta kuitenkin kokoontunut väkeä, joka oli protestoinut Vatikanin Liettualle tekemää leikkausta ja vaatinut arkkipiispa Zecchiniä astumaan näkyviin. Kun tämä oli tullut näkyviin, oli väkijoukko alkanut viskellä ikkunoihin m.m. mättä muniä. Polisi oli sittenkin väkijoukon hajottanut.

Raatihuoneella kokouksessa tehtiin päätös, joka lähetettiin sitten Zecchinille lähetystön mukana, mutta Zecchini ei ollut ottanut lähetystystä vastaan eikä edes päästänyt sitä asuntoonsa. Se oli sitten toimitettu Zecchinille tämän adjutanttin välityksellä. Mikäli eräessä liettualaisessa lehdessä äskettäin olleessa uutisessa näkyy on Liettuan hallitus esittänyt Zecchinille anteeksi pyynnön väkijoukon esiintymisen johdosta ja ryhtynyt kaikkien mahdollisuuksien varalta suojelemaan Zecchinin personaa. - T.k. 10 p:nä ovat oppositiopuolueet Kovnossa tehneet asiassa välikysymyksen, joka kuitenkin 30 kristillis-demokratien äänellä hylättiin (21 vastaan). Välikysymyksessä oli esitetty kysymykset: katsooko hallitus olevan syytä jatkaa neuvotteluja konkordatin solmimiseksi Va-

tikanin ja Liettuan välillä. Katsooko hallitus olevan tarkoituksenmukaista edelleen ylläpitää suhteita monseigneur Zeehinin ja onko tarpeellista, että Liettua edelleen pitää edustajaa Vatikanissa.

Siinä haastattelussa, minkä Liettuan ulkoministeri aivan äskettäin on antanut Liettuan sanomalehdille hän toteaa, että Puolan-Vatikanin konkordatti ei vähimmässäkään määrässä tyydytä Liettuan politisia oikeuksia ja että Liettuan hallitus tästä syystä tulee pitämään k.o. konkordattia "olemattomana". Hän allevlivaa, että konkordatti loukkaa suuresti myös "miehitetyn Liettuan" valkovenäläisen väestön etuja. Myöntää, että on mahdoton asiain näin ollen jatkaa neuvotteluja Liettuan ja Vatikanin välillä. konkordatin solmiamiseksi. Liettuan hallitus on asiassa lähettänyt nootin paaville. En ole mainittua noottia kuitenkaan tähän mennessä saanut, sillä Liettuan ulkoministeriöstä ilmoitetaan, että kun sitä ei ole vielä annettu paaville, niin sitä ei voi myöskään muille antaa. Mikäli olen kuullut, on juuri liettualainen delegatio, johtajanaan ent. ulkom. Puriekis, matkustanut asiassa Roomaan.

Kuten olen Kovnosta kuullut, on Puolan Vatikanin konkordatti jonkun verran vaikuttanut kirkkokansan keskuudessa siihen suuntaan, että tehdään kysymyksiä, eikä olisi syytä ja sopia Puolan kanssa kovaosaisessa Vilnan kysymyksessä, koska itse pyhä paavikin on asettunut puolalaisten puolelle. Tällaisia kysymyksiä on tehty, mutta, kuulemma, ovat puolalaisten hallittämättömät vastustajat ja puolalaisvihan lietsojat lyöneet sellaiset kysymykset alas.

Kovnossa arvellaan myös, että se rajaselkkaus joka tehtiin t.k. 16 p:nä Puolan-Liettuan rajalla, olisi ollut tarkotettu painostamaan Liettuaa taipuisammaksi sovinnon tekoon Puolan kanssa. Tämä Shirwintin läheisyydessä tapahtunut kahakka oli liettulaisille aivan yllättävä, sillä rajalla on pitkän aikaa ollut muuten aivan hiljaista. (R.S.)

Reinoldy van der

119/ 14.4.1925

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riiika, 14/4 1925.

N:o 430/L1.

Preitii

65/1284 K	25
17/4-25	

U l k o a s i a i n m i n i s t e r i ö ,

H e l s i n k i .

Rap. N:o 119 Liettuaasta

jossa:

- 1) Liettuan pankki (siv. 1)
- 2) Liettuan-Saksan suhteesta (siv. 3)
- 3) "Lietuvis" ja nykyinen tilanne (siv.5)

lähetetään kunnioittavimmin tämän mukana (4 kpl.)

Reino Syloander

Riga, 4/4 1925.

Rap. N:o 119 Liettuasta.

Liettuan pankki.

65/1284 K.D. U.M. 1925

Liettuan pankista (liettuankielellä: "Lietuvos Bankas") ja sen toiminnasta on sen johtaja, prof. Jurgutis (ent. ulkoministeri) pankin osakkaiden vuosikokouksessa v.k. 21 p:nä Kovnos-
sa antanut m.m. seuraavia tietoja, jotka lainataan Liettuan lehdistä:
Littien 31 p. jouluk. 1923 olivat Liettuan pankin kultavarat 16.000.000
littia (1 "litas" = 1/10 U.S.A:n dollaria), mutta 31 p. jouluk. 1924 jo
30.000.000 lt. Ensimmäisenä toimintavuonna oli pankilla varoja ulkomai-
sessa valutassa 46 milj. lt. v. 1924 62 milj.lt. Omaisuuden kasvaessa on
toimintakin kasvanut. 31 p:ään jouluk. 1923 on pankki myöntänyt luottoa
16 milj., 31/XII -24 mennessä 36 milj. 31/XII-23 oli liikkeessä olevien
pankin seteleitten määrä 60 milj., v. 1924 92 milj. Vuosi 1923 päättyi
90 miljonan lt. bilanssiin, v. 1924 161 milj. Ulkomaista valuttia pankki
osti v. 1923 yht. 140 milj. ja möi 111 milj. ja v. 1923 se osti sitä
208 milj. ja möi 184 milj. Pankin puhdas voitto 1923 oli 1.000.206 lit-
tiä, 1924 jo 2.850.000 lt., jota paitsi 1 1/2 milj. poistoja, kuolletuk-
seen y.m. Liettuan pankin myöntämä luoton kokonaismäärä nousi 1924 81.854
000 littia. Liettuan pankin bilanssi osottaa myös maan taloudellista asemaa,
jo ja viime vuoden bilanssi, että maa alkaa toipua sairaudestaan, jonka
valuttakatastrofi sodan aikana sille aiheutti.

Mainittuaan pankin kiinteimistöjen viime toimintavuoden kuluessa
kasvaneen ja tehtyään muutamia vertailuja emissiopankin ja tavallisen
yksityispankin välillä sekä huomautettuaan pankkioperatioiden kasvaneen
viime vuonna lähes viidenkertaisesti, mutta pankin koko henkilökunnan
luvun lisääntyneen ainoastaan 45:llä (v. 1923 373, Latvian pankin koko
henkilöluku noin 800) pankin johtaja Jurgutis oli selittänyt, että
Liettuan pankin kolme lähintä tehtävää ovat: Liettuan valutan stabili-
tetti, luotanto ^{on} maanviljelykselle ja valtiorahaston operatioiden suo-
ritus. Setelistö on vuonna 1924 katettu kullalla 100 prosentilla. Viime
vuonna oli ollut vaikeata pitää kurssia aivan ilman heilahduksia, sillä
taloudellisten resurssien kasvaessa kasvoivat myös ulkomaisen valutan
summat ja kultavarat. Sitä paitsi oli Liettuan hallitus tallettanut
pankkiin suuria summia. Viime vuonna oli pankki saanut kokea koviakin
päiviä. Liettuan kansan viholliset olivat nimittäin ryhtyneet vahingoit-
tamaan pankkia huhuilla yms. kun he huomasiivat ettei Liettuan valutalle
voisi muuten mitään. Littien kuumeinen vaihto ulkomaiseen valuttaan oli
kuitenkin mennyt pian ohi. Yksityisten henkilöitten sijoitukset Liet-

tuan pankkiin tekivät 1923 2,06 milj. ja 1924 noin 5 milj. lt. Ulkomait-
 ten pankit ovat myös muuttaneet suhteensa Liettuan pankkiin ja antavat
 nyt suurien summien olla Liettuan pankin tilillä.

Suhteesta muihin Liettuan pankkeihin, teollisuuteen, kauppaan ja
 maanviljelykseen oli pankin johtaja Jurgutis kertonut, että vaikeaan ase-
 maan joutuneita Liettuan yksityispankkeja oli v. 1924 autettu 21,3 milj.
 litin diskontoilla. Protestoituja vekselejä 1,7 milj., joista 1,5 milj.
 lunastettu. Teollisuudelle vuoden 1924 kuluessa annettu 32,5 milj. lit-
 tiä, mutta useat teollisuustoiminimet alkavat jo maksaa lainojaan takai-
 sin, toistaiseksi pienin erin.

Mitä kauppaan tulee, on pankki avustanut etenkin vientikauppaa.
 Kaupalle myönnettiin 1924 luottoa yhteensä noin 6 1/2 milj. lt. Protes-
 toituja vekselejä 132.000 lt.

Maan pääelinkeinon, maanviljelyksen, hyväksi ei pankki ole voinut
 toimia siinä määrässä kuin olisi tahtunut. Kun pankki ei ole voinut myön-
 tää luottoa suoraan talonpojille, on se kannattanut näitten kansanpank-
 keja. Maanviljelyksen hyväksi on v. 1924 myönnetty yhteensä 5.844.000 lt.

Liettuan pankin myöntämän luoton kokonaismäärä nousee 1924 83.854.
 000 littiin. Epävarmojen saatavien summa vuodelta 1924 tekee 790.709 lt.,
 josta määrästä pienempi osa v. 1925 saataneen takaisin.

viisunin Saksaan. Selostettuaan laajemmin asiaa lehti onasta puolestaan al-
 leviivaa, että tapaus oli painostavaa laatua ja tarrotuksella tenty.

Sopimuksen mukaan voivat memeliläiset vapaasti optioida joko Liet-
 tuun tai Saksaan hyväksi. Määräaika on määrätty. Mutta yhtäaika muuttavat
 kansalaisten mielipiteet. Memelin alueella väitetään, että siellä on nautty
 henkilö, virkamies Berlinistä, joka on kehottanut asukkaista optioimaan Liet-
 tuun hyväksi, jättämään Memelin alueelle ja suojelemaan saksalaista kulturia.
 Kyviä välejä turmellaan ässäkin asiassa.

Kun Liettuan ministeriössä käsitellään tärkeitä asioita, kut-
 sutaan Memelin alueelta usein saksalaisia teollisuusmiehiä, kauppiaita ja
 eturivin miehiä Kovnoon. He asettuvat kuitenkin tentyihin ehdotuksilla näiden
 usein sängen pidättyvälle kansalle sillä takeuuyllä, että heidän on neuvo-
 teltava niitten piirien kanssa, joita edustavat. Omituista k, 174 esottautuu-
 kin sitten, että ne tiedustelevat mielipidettä Berlinissä. Nämä heidän mieli-
 piteensä eivät tästä eyystä ole Liettualle ensinkään käypiä.

Lehti ei usko, että Liettuan pitäisi unrata nyvien suhteitten
 ylläpitäiseksi saamän siksi, että se on pienempi. Vahva tarvitsee nyviä
 naapurussuhteita yhtä paljon kuin neikko. Lopuksi lehti lauseu toivomukseen,
 että nousseet pilvet pian häviäisivät.

Liettuan-Saksan suhteesta

kirjottaa liettualainen lehti "Rytas" (kristillis-demokratisen puolueen, s.o. hallituspuolueen pää-äänenkannattaja) t.k. 4 p:nä m.m. seuraavaa:

Liettuan hallitus on solminut Saksan kanssa joukon sopimuksia ja aikoo solmia vielä niitä edelleenkin. Tähän mennessä jo solmitut sopimukset ovat monessa suhteessa Saksalle edullisempia kuin Liettualle. Suurta suopeutta osotti Liettua myös optionisopimusta tehtäessä. Tämä kaikki on tapahtunut hyvien suhteitten ylläpitämiseksi naapurin kanssa. Viimeiset kohtaukset Memelin alueella ovat kuitenkin siksi luonteenomaisia ja tärkeitä että on syytä pessimismiin. Saksa on, tuntien itsensä vahvemmaksi, ryhtynyt kaikista sopimuksista huolimatta käsittämättömiin toimenpiteisiin, jotka voivat helposti vahingoittaa hyviä naapuruussuhteita. Preussin hallitus, jolle sopimuksemme niinkään ovat sitovia, kieltää karjan maahantuonnin Memelin alueelta, mikä aiheuttaa maallemme ja sen ^Sasukkaille suurta vahinkoa.

"Rytas"-lehti on sitä mieltä, että tähän toimeenpiteeseen on ryhdytty poliittisista syistä. Tämä välikohtaus sittemmin kyllä likvidoitii, mutta sitä seurasi toinen käsittämätön toimenpide Saksan edustuksen taholta. Tämä kielsi näet muutamilta Liettuan maanviljelysministeriön virkamiehiltä viisumin Saksaan. Selostettuaan laajemmin asiaa lehti omasta puolestaan alleviivaa, että tapaus oli painostavaa laatua ja tarkoituksella tehty.

Sopimuksen mukaan voivat memeliläiset vapaasti optioida joko Liettuan tai Saksan hyväksi. Määräaika on määrätty. Mutta yhtäkkiä muuttuvat kansalaisten mielipiteet. Memelin alueella väitetään, että siellä on nähty henkilö, virkamies Berlinistä, joka on kehotellut asukkaita optioimaan Liettuan hyväksi, jäämään Memelin alueelle ja suojelemaan saksalaista kultturia. Hyviä välejä turmellaantässäkkin asiassa.

Kun Liettuan ministeriöissä käsitellään tärkeitä asioita, kutsutaan Memelin alueelta usein saksalaisia teollisuusmiehiä, kauppiaita ym. eturivin miehiä Kovnoon. He asettuvat kuitenkin teentyihin ehdotuksiin, nähdessä usein sangen pidättyvälle kannalle sillä tekosyyllä, että heidän on neuvoteltava niitten piirien kanssa, joita edustavat. Omituista kyllä osottautuukin sitten, että he tiedustelevat mielipidettä Berlinissä. Nämä heidän mielipiteensä eivät tästä syystä ole Liettualle ensinkään käypiä.

Lehti ei usko, että Liettuan pitäisi uhrata hyvien suhteitten ylläpitämiseksi enemmän siksi, että se on pienempi. Vahva tarvitsee hyviä naapuruussuhteita yhtä paljon kuin heikko. Lopuksi lehti lausuu toivomuksen, että nousseet pilvet pian häviäisivät.

Käytän tilaisuutta mainitakseni tässä yhteydessä, että opposi-
 tiossa oleva "Lietuvos Žinios" lehti, (kansansosialistien äänenkannattaja)
 on viime aikoina silloin tällöin hyökännyt hallituksen kimppuun m.m. siksi,
 että tämä on päästänyt välit Saksan kanssa viilenemään. (R.S.)
 "Lietuvos Žinios" julkaisi t.k. 3 p:nä saagea pesialistisen artikkeleja, jota on syytä sel-
 raavassa selostaa.

Vilna lienee menotetty, arvelee lehti. Memelin kaupungissa ja Niemen
 (Memel) virralla tulee Puola asetettavaksi taas-arvoiseksi Liettuan kanssa.
 Muutamaa kuukautta sitten lienee Puolan sanomalehdissä kirjottanut siihen suun-
 taan, että Puola tulisi olemaan tilaisuudessa uittamaan tukreja pitkin Niemen
 virtaa alas oman (Puolan) lippunsa alla. Se (Puola) tahtoi kuulua ensin oman
 konsulin Memeliin, sitten Kovnoon, Schauliin ja paikkoihin. Vähitellen, että
 Memelissä Ranska tulisi kannattamaan Puolan intressejä. Ranskan konsulinviras-
 ton, joka samalla edustaisi Puolankin intressejä Memelissä, arvoitiin aluksi
 riittävän ja konsuliksi ajateltiin memeliläistä suurliikemies Naftal'ia, joka
 voisi avustaa Puolan ja Memelin lähentyistä. Näitä kannattavat muokkin saksan-
 laiset liikemiehet Memelissä. Näin on arvellut perustaa Kovnoon liettusosialisen
 sanomalehden, joka tulisi ajamaan Puolan ja Liettuan lähentyistä ja selittä-
 mään tässä olevan Liettuulle erittäin edullista. Toistaiseksi lienevät nämä vain
 huhuja, jotka kuitenkin helposti voitaneen toteuttaa.

On myönnettävä, että englantilaiset ovat parempia diplomaatteja kuin
 ranskalaiset. Pariisissa vuodessa ovat ne saavuttaneet sen, että Puolan suunnitel-
 mia Liettuaan nähden on asteettain tehty helpommiksi. Ne saivat myös kiellettyk-
 si Liettualta Niemenin neutralisointia de jure tunnustusta vastaan. Noin kaksi
 vuotta senjälkeen on Liettuan hallitus Memel-sopimuksen kautta selittänyt tole-
 taaliseen suostuvansa Niemenin neutralisointiin. Suostuipa Liettuan hallitus
 siineekin, että puolalaiset saisivat käyttää Liettuan posti-, telefoni- ja te-
 legrafilaitosta. Samoihin aikoihin oli ambassadorikonferenssi tunnustanut Vil-
 nan alueen Puolalle. Liettuan hallituksen on onnistunut rauhoittaa yleisöä ja
 oppositiota jokaisen kovan kolauksen jälkeen.

Entente sai sellaisen vaikutelman, ikkäänkin Liettuan hallitus yntä
 vähän kuin Liettuan yleinen mielipide eivät reagoisi näistä kolauksista, jotka
 uhkaisivat Liettuan itsenäisyyttä. Jos Liettualta olisi vaadittu Niemen neutra-
 lisointia, Vilnan antamista Puolalle ja täyttä vapautta puolalaisten vaikutus-
 selle Liettuaassa yhtäikaa, niin olisi vaitu olla varmat, että Liettuan taholta
 olisi noustu vastarintaan ja että ikkessä olisi puhjennut sota, jossa Puola oli-
 si voimut hävitä, mutta Liettua saada takaisin Vilnan. Sen olisivat englantilai-
 set nähneet ja edeltäpäin. Syyistä omkin kansainliiton yleissihteeri, Sir Drum-
 mond, esitelkieskän väittänyt, että kun Liettua pakotettiin Memel-sopimuksen

Riga, 11/4 -25.

"Lietuvis" ja nykyinen tilanne.

Ent. valtakunnanpresidentti Smetonas'in ja ent. ulkoministeri, prof. Valdemaras'in johtaman oikeisto-opposition äänenkannattaja "Lietuvis" julkaisi t.k. 3 p:nä sangen pessimistisen artikkelin, jota on syytä seuraavassa selostaa.

Vilna lienee menetetty, arvelee lehti. Memelin kaupungissa ja Niemen (Memel) virralla tullee Puola asetettavaksi tasa-arvoiseksi Liettuan kanssa. Muutamia kuukausia sitten lienee Puolan sanomalehdistö kirjottanut siihen suuntaan, että Puola tulisi olemaan tilaisuudessa uittamaan tukkeja pitkin Niemen virtaa alas oman (Puolan) lippunsa alla. Se (Puola) tahtoi kuulemma ensin oman konsulin Memeliin, sitten Kovnoon, Schauliin ym paikkoihin. Väitettiin, että Memelissä Ranska tulisi kannattamaan Puolan intressejä. Ranskan konsulinviraston, joka samalla edustaisi Puolankin intressejä Memelissä, arveltiin aluksi riittävän ja konsuliksi ajateltiin memeliläistä suurliikemies Naftal'ia, joka voisi avustaa Puolan ja Memelin lähentymistä. Häntä kannattavat muutkin saksalaiset liikemiehet Memelissä. Hän on arvellut perustaa Kovnoon liettuankielisen sanomalehden, joka tulisi ajamaan Puolan ja Liettuan lähentymistä ja selittämään tämän olevan Liettualle erittäin edullista. Toistaiseksi lienevät nämä vain huhuja, jotka kuitenkin helposti voitaneen toteuttaa.

On myönnettävä, että englantilaiset ovat parempia diplomaatteja kuin ranskalaiset. Parissa vuodessa ovat he saavuttaneet sen, että Puolan suunnitelmia Liettuaan nähden on asteittain tehty helpommiksi. He saivat myös kiristetyksi Liettualta Niemenin neutralisoinnin de jure tunnustusta vastaan. Noin kaksi vuotta senjälkeen on Liettuan hallitus Memel-sopimuksen kautta selittänyt toistamiseen suostuvansa Niemenin neutralisointiin. Suostui Pa Liettuan hallitus siihenkin, että puolalaiset saisivat käyttää Liettuan posti-, telefoni- ja telegrafilaitosta. Samoihin aikoihin oli ambassadörikonferenssi tunnustanut Vilnan alueen Puolalle. Liettuan hallituksen on onnistunut rauhoittaa yleisöä ja oppositiota jokaisen kovan kolauksen jälkeen.

Entente sai sellaisen vaikutelman, ikäänkuin Liettuan hallitus yhtä vähän kuin Liettuan yleinen mielipide eivät reagoisi näistä kolauksista, jotka uhkaisivat Liettuan itsenäisyyttä. Jos Liettualta olisi vaadittu Niemen neutralisointia, Vilnan antamista Puolalle ja täyttä vapautta puolalaisten vaikutukselle Liettuassa yntäkaa, niin olisi voitu olla varmat, että Liettuan taholta olisi noustu vastarintaan ja että idässä olisi puhjennut sota, jossa Puola olisi voinut hävitä, mutta Liettua saada takaisin Vilnan. Sen olisivat englantilaiset nähneet jo edeltäpäin. Syystä onkin kansainliiton yleissihteeri, Sir Drummond, esitelmissään väittänyt, että kun Liettua pakotettiin Memel-sopimuksen

hyväksymiseen, siten samalla vältettiin vaarallinen sota itä-Europassa.

Jos siitä olisi syntynyt sota, se on yhä sangen kysymyksenalaista. Yksi seikka on kuitenkin selvä, että nimittäin Liettuan vastustusta on aina seurannut ententen myötenanto. Liettuan hallitus ei ole tätä käsittänyt. Se on taipuvaisuudellaan vain ratkaissut ententea.

Ranska ja Englanti tietävät, että Liettua kovan painostuksen alla antaisi myöten etsimättä kannatusta Saksasta tai Venäjältä. Ententelle on sitäpaitsi selvinnyt, että Liettua huolehtii sangen vähän itsenäisyydestään, sillä se (Liettua) pitäisi parempana pysyä passiivisena kuin etsiä kannatusta jostakin naapurimaasta. Nyt on Saksan auktoritetti noussut huomaamatta. Sitä houkutellaan kansainliittoon, mutta Saksa ei hätäille. Saksa astuu vasta siten Kansainliittoon, kun sille osotetaan siellä arvoaan vastaava paikka, Oppositiolehdistö on jo vuosia sitten laskenut näin käyvän, mutta Liettuan politikot eivät ole tahtoneet siitä mitään tietää.

Mikään valtakunta ei seiso enää yksin. Latvia, Viro, Puola ja osittain Rumania muodostavat ryhmän. Näitten maitten yleisesikuntain edustajain neuvottelu viittaa tärkeään askeleeseen, joka ei tarkoita ainoastaan Venäjää ja Saksaa, vaan Liettuaakin. Liettua on nykyään aivan yksin, vaikka se onkin Kansainliiton jäsen. Sillä ei ole ainoatakaan ystävää, vaan sitävastoin joukko vihollisia. Ei ole ihmeteltävää, että Puola, senjälkeen kuin se on tullut niin helposti valmiiksi Vilnaan ja Memeliin nähden, nyt jo alkaa pyrkiä n.s. "Kovnon Liettuaan". Olosuhteet tähän ovat sangen suotuisia. Puolan ja sen liittolaisten yleisesikunnat harjoittavat neuvotteluillaan Riassa painostusta ei ainoastaan Venäjään, vaan Liettuaankin nähden. Šlesian ja Danzigin kysymys^ä käsitellään yhä jatkuvasti Saksan ja Englannin sanomalehdissä. Tulee päivä, jolloin kysymys Puolan länsirajasta revidoidaan. Puolan täytyy silloin painautua itäänpäin. Silloin herätetään kompensatiokysymys. Saksan sanomalehdissä arvellaan aivan aivoimesti, että korvaukseksi Puola saisi jonkun balttilaisen sataman. Tämä ei voisi olla Tallinna, ei Riika eikä Windau, vaan ainoastaan Memel ja Libau, joissa jo pitemmän aikaa on valmistettu maaperää Puolalle, ja Liettua on useilla sopimuksilla sitoutunut asettamaan tämän tien Puolan käytettäväksi.

Lehti väittää, että entente kannattaa systematisesti Puolan suunnitelmia Liettuassa ja että Liettuan puolueet antavat sille systematisesti myöten.

"Le Temps" on tiennyt kertoa, että Neuvostovenäjä lopettaisi lähetystönsä Tallinnassa ja Kovnossa ja muuttaisi ne konsulinvirastoiksi. Riikaan jäisi lähetystö edelleen. Tulevaisuus osottaa, onko tämä totta. Mitä se Liettualle merkitsisi? Ei ainakaan mitään hyvää. Se osottaisi, että Neuvostovenäjä

antaisi Liettualle itsenäisenä valtakuntana yhä vähemmän merkitystä.

Ja kuitenkin vallitsee kaikkialla rauha, sekä virallisessa lehdistössä että hallituspiireissä. Hiljaista oli ennen Puolan-Vatikanin konkordatin solmimista, hiljaista tulee olemaan taas sen jälkeen. Uuden politisen orientoinnin aika on tulossa.

Meidän politikkomme arvelevat: antakaa meille dollareja ja me annamme teille meidän toiveemme. Mutta voi vielä lyödä hetki, jolloin Liettuassa ei tule olemaan dollareja eikä toiveita. Silloin tehtäisiin myös tästä kaudesta loppu. Surullista politista orientointia. Mutta miten olisi toinen löydettävissä?

Reino Sylwanden

120/25.4.1925

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riiika, 25/4 1925.

N:o 463/Li.

Presidille

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 72/1285		No. 1025
28/4-25	No	Lisä
U/AMM	OSASTO	ABIA

K. Herra M i n i s t e r i,

Rap. N:o 120 Liettuasta

jossa:

1) Liettuan-Puolan suhde

lähetetään tämän mukana (4 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, va-
kuutus mitä syvimmästä kunnioituksestani

Reino Sylwanden

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n,
H e l s i n k i.

Riga, 22/4 1925.

Raportti N:o 120 Liettuasta.

Liettuan-Puolan suhde.

72/1285 K.O.-U.M.-25
28/4-25

Raportissani N:o 113 Liettuasta 5/2 -25, olin tilaisuudessa kerto-
maan kosketuskohdista Kaunaksen ja Varsovan välillä, jotka antoivat syytä
olettamukseen, että ylimenokausi Puolan ja Liettuan välillä suhteitten
paranemiseksi ainakin jossakin määrässä, olisi alkamassa. Seuraavassa pyy-
dän saada lisätä näitten kosketuskohtien lukua parilla kolmella ja niitä
samalla selostaa.

On luonnollista, että sellainen virta kuin Niemen (Memel) taloudel-
liseltakin kannalta omaa itsessään sängen huomattavan määrä yhdistäviä
renkaita pohjois-Puolan ja Liettuan välisissä suhteissa. Tekisipä mieleni
sanoa, että juuri tämä virta ja nykyiset luonnottomat taloudelliset ja
liikennesuhteet sillä ovat ehkä selvimmin osottaneet maailmalle Liettuan
ja Puolan nykyisen suhteen luonnottomuuden. Liikenne virralla Puolan-Liet-
tuan rajan yli on tähän saakka ollut yhtä vaikeata kuin missä hyvänsä muu-
alla Puolan ja Liettuan välisellä "rintamalla". On muistettava, että
Liettuan hallitus vielä tähän saakka on virallisesti pitänyt kiinni siitä
itsepintaisesta väitteestään, että naapurien Liettuan ja Puolan välillä
vallitsee "sotatila". Kun tällä Liettuan-Puolan "rintamalla", joka muodos-
taa suunnilleen runsaan kolmanneksen Liettuan nykyisistä rajoista, on
kuitenkin huomattavan pitkän aikaa ollut rauhallista - poikkeuksena osit-
tain metsänhakuusta johtunut rajakahakka 16/3 -25 Shirwintissä (Liettuak-
si Širvintai, Vlnasta pohjoiseen), mistä mainitsin ~~raportissa~~ raporttini
N:o 118 Liettuasta lopussa - niin voi sanoa, että "sotatila" on vallinnut
pääasiallisesti paperilla.

Kun Barcelonan "liikennekonferenssissa" laskettiin Niemen virta
sellaisten joukkoon, joilla on merkitystä kansainvälisessä liikenteessä,
niin katsoi Liettuan hallitus paraaksi, jonkunverran tosin vastusteltuaan,
myöntyä tähän, mikä merkitsi samalla myöntymistä puolalaisten vaatimuksiin
liikenteeseen nähden Niemen virralla pohjois-Puolan ja Itämeren välillä.
Vastustava kanta olisi vain voinut vahingoittaa Liettuaa "maailman silmis-
sä". Mutta tämä myöntyminen kirveltää yhä vieläkin liettualaisten mielissä
vieläpä niin luonnolliseen seikkaan kuin Puolan tukkien uittoon nähden
(kuten näkyy edellisestä raportistani, sivu 5.)

Kun vapaa vesiliikenne Niemen virralla otettiin Memelin autonomia-
sopimukseen, niin vahvistuivat Puolan toiveet, jotka jossakin määrässä
näyttivät saaneen kannatusta Memelin saksalaisten liikemiesten taholta sii-
hen aikaan, jolloin nämä, vastustaen Memelin liittämistä Liettuaan, oli-

vat hommassa t. ehkä Memelin alueesta "Freistaatin". Tietääkseni ei kuitenkaan vielä ole primitivisimpään liikenteeseen, tukinuittoon, nähden päästy niin pitkälle, että Puolan alamaisten omistamia tukkeja olisi uittettu Niemeniä pitkin pohjois-Puolasta Kurisches Haffin, mutta sangen huomattava edustysaskel on joka tapauksessa se sopimus, mikä hiljakkoin on tehty englantilaisten liikemiesten ja Liettuan hallituksen kesken, että nimittäin mainitut liikemiehet ovat saaneet luvan uittaa Liettuan alueen halki Niemeniä pitkin tukkeja, joita ovat ostaneet puolalaisilta (m.m. kuuluisasta Belowežin metsästä). Kun pohjois-Puolan seudut ovat metsärikkaita, tarjoutuu tässä Liettualle tilaisuus ansioon, jota Liettuan hallitus onkin kuulemma osannut tiukata runsaasti niiltä englantilaisilta, jotka viimeksi ovat saaneet transitouittoluvan. Aivan luotettavista lähteistä olen kuullut, että Liettua vuoden kuluessa voisi laskea tuloja lähes 6 miljoonaa littriä, se on lähes 24 miljoonaa Smk. pelkästään n.s. "ranta-rahoja" mihin tulee lisäksi kaikellaisten vahinkojen korvaus. Kun sitäpaitsi puolalaiset tukinuittajat eivät saa uittaa pitemmälle kuin Liettuan rajalle eivätkä puolalaiset muutenkaan huolehtia tukinuitosta eikä muista sen yhteydessä olevista asioista Liettuan alueella, niin antaa tämä myös huomattavan määrän ansiota Liettualle.

Tämä sopimuksen aikaansaaminen ei ole tapahtunut ilman vaikeuksia. Sen vuoksi ovat jotkut liettualaiset, etenkin memeliläiset, ja puolalaiset liikemiehet käyneet neuvotteluja Varsovassa ja Berlinissä, mikä on antanut aihetta huhuihin ja huutoihin, että Puola ja Liettua jo neuvottelevat. Ne uutiset, jotka ovat kertoneet Puolan ulkoministeriön itäisen osaston päällikön hra Lukaszewiczin ja Liettuan pääministeri Petruliksen neuvotteleen asiasta Berlinissä ovat perättömiä, mutta tietääkseni on hra Lukaszewicz Berlinissä ollut puheessa jo Liettuan edellisen, Tumenaksen hallituksen kanssa, jonka nimestä en ole selvillä. Sopimuksen aikaansaamiseksi on myös Englannin taholta virallisesti painostettu huomattavan paljon. M.m. on Englannin ministeri Liettuassa ottanut sopimusneuvotteluihin osaa. Sopimus lienee kiinnittänyt myös jossakin määrässä Kansainliiton pääsihteeristön huomiota, koska se on edustajalleen hra Kjelstrupille, Memelin satamaneuvoston puheenjohtajalle, antanut ohjeita vesiliikenteen järjestämiseksi ja jouduttamiseksi Niemen-virralla.

Eräs toinen huomattava seikka, joka on vienyt Kaunaksen ja Varsovan tekemisiin keskenään, on valtiollisten vankien vaihtamiskysymys. Nykyään on Puolan vankiloissa suunnilleen noin 120 liettualaista poliitista vankia ja päinvastoin Liettuan vankiloissa pyörein numeroin 100 puolalaista.

Kysymyksestä on aikaisemmin etenkin Rooman paavi ollut hyvin intressoitu ja minusta tuntuu, että liettualaiset tahtoivat olla hänelle mieliksi, kun t.k. alkupuolella ryhtyivät Riassa puolalaisten kanssa neuvottelemaan valtiollisten vankien vaihdosta. Näin sitäkin suuremmalla syyllä, koska liettualainen kansanjoukko viimekuun alussa oli esiintynyt paavin legatin, monseigneur Zecchinin, asunnon edustalla Kovnossa sangen kiihkoisesti ei ainoastaan monseigneur Zecchiniä, vaan jopa itse pyyhä paaviaankin vastaan. Myöskin Latvian taholta oli myötävaikutettu k.o. vaihtoneuvottelujen alkamiseen.

Neuvottelut, joista sähkösanomat jo ovat kertoneet, ovat olleet valmistavaa laatua ja ovat niissä olleet edustettuina Puolan ja Liettuan Punaiset ristit, edellinen johtokuntansa puheenjohtajan kreivi H. Potockin ja varapuheenjohtajan hra Rimowiczin sekä jälkimäinen samoin johtokuntansa puheenjohtajan tri R. Šliupas'in ja Liettuan ulkoministeriön konsultantin hra Petkevičius'en kautta. Neuvottelut avasi Latvian Punaisen ristin puheenjohtaja Punaisen ristin rakennuksessa. Hän oli avauspuheessaan m.m. lausunut toivomuksen, että tämäkin toimenpide tulisi johtamaan Puolan ja Liettuan lähemmäksi toisiaan. Neuvottelujen tulokset ovat olleet hyvin "laihat". Niissä on tuskin muuta realistista saatu aikaan kuin todettu, että halua vaihtoon on kummallakin puolella olemassa. Eipä neuvotteluissa voitu edes tehdä täydellisesti selvää vastapuolelle siitä, ketä halutaan vaihtaa vapaaksi, sillä luettelot vangituista olivat epätäydelliset ja sitäpaitsi oli syntynyt erimielisyyttä siitä, kutka ovat poliittisia vankeja, kutka muita. Täydellisten luettelujen laatimiseksi toisen maan vangituista alamaisista kummassakin maassa sekä seikkaperäisten selostusten antamiseksi, kutka näistä vangituista on katsottava ja voidaan pitää valtiollisina, päätettiin kokoontua uusiin neuvotteluihin mahdollisimman pian, luultavasti jo ensi toukokuun kuluessa.

Valtiollisten vankien tultua puheeksi on minun käytettävä tilaisuutta mainitakseni, että näitten luku aivan viime päivinä on taas jonkunverran kasvanut kummallakin puolella. Mikäli tietooni on tullut, on Puolan-Liettuan rajalla sattunut, ei rajakahakoita, vaan pidätyksiä, jotka viittaavat sekä puolalaisten että liettualaisten puolelta järjestettyihin salaisiin vakoilujärjestöihin entistä suuremmassa "skaalassa". Pidätettyjen puolalaisten joukossa mainitaan m.m. Vilnan sotilaallisen salapolisin johtajan apulainen. Pidätetyt puolalaiset ovat yleensä kartanonomistajain poikia, opettajia, sotilaita ja pidätetyt liettualaiset nuoria talonpoikia ja sotilaita.

Vakoiluoikeusjuttuja on myös viime aikoina käsitelty muutamia Kovnon sota-oikeudessa, joka kuulemma on taas langettanut pari kolme kuolemantuomiota. Näistä toivon voivani tiedottaa lähemmin käydessäni jonkun ajan kuluttua Kovnossa. Sota-oikeus on nimittäin käsitellyt asiat suljettujen ovien takana eikä päästänyt niitä julkisuuteen.

Reinhold

121/2.5.1925

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riiika, 2/5 1925.

N:o 520/L1.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 74/1286 TC 25		
8/5-25		
MINNÄ	MAKSI	ALIA

K. Herra M i n i s t e r i,

Jas. Pres.

Pap. N:o 121 Liettuasta

jossa:

1) Liettuan ulkoministerin Riian-matka
lähetetään tämän mukana (4 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n,
H e l s i n k i.

Reino Lylyvaara

Riga, 2/5 1925.

Raportti N:o 121 Liettuasta.

74/1286 K. D. U. M. 1925.

Liettuan ulkoministerin arbitrage-sopimus

Riian-matka.

Kuten 28/4 sähkötin saapui Liettuan ulkoministeri Čarneckis aamulla 28/4 Riikaan, jossa viipyi kolme päivää. Hänen matkastaan tänne puhuttiin jo pari kuukautta sitten, ja kun matka yhä lykkääntyi tiedustelin syytä, mihin Kovnon ulkoministeriössä vastattiin, että lykkääntymiseen on syynä etupäässä konflikti Vatikanin kanssa, joka pidättää ulkoministeriä Kovnossa. Lähes pari viikkoa ovat matkaa lykänneet myös pääsiäisviikko ja pyhät. Olen kuitenkin tullut ajatelleksi, että mahdollisesti on matkan lykkääntymiseen vaikuttanut myös halu saada Viron ulkoministeri nyt jo mukaan Riikaan kuin myöskin mahdollisuksien tunnusteleminen tämän halun toteuttamiseksi. Ulkoministeri Čarneckis saapui sitten Riikaan yksin. Hänellä ei ollut mukanaan edes minkäänlaista sihteeriä tai asiantuntijaa, seuranaan puolisonsa, minkä kautta, kuten minusta tuntuu, matkalle siten tahdottiin antaa puhtaasti ystävyysvierailun ja yksityisen käynnin leima.

Ja hyvin ystävällisesti ministeri Čarneckis otettiinkin täällä vastaan. Latvian ulkoministeri Meierovics lausui hänelle tervehdyksessään eräillä kutsuilla m.m. : "Latvian kansa ja hallitus ovat sangen iloisissa meidän naapurimäämme ulkoministerin tulosta Riikaan, mikä on suuressa määrässä myötävaikuttava siihen, että välittömissä neuvotteluissa tullaan tutkimaan ja selvittämään poliittisia suhteita Liettuan ja Latvian välillä ja lujittamaan luonnollisia siteitä sekä edistämään yhteistyötä molempien veljeskansojen kesken. Me tahdomme lujittaa näitä siteitä muodollisestikin ja ensimmäisenä sellaisena solmia arbitragesopimuksen Liettuan kanssa, joka sopimus on koko maailmalle näyttävä, että meidän politikamme on kansainliiton hengen ja rauhanpyrkimyksen mukainen. Ja taloudellisella alalla me tulemme kohdistamaan kaikki voimat läheisen talous- ja tulliliiton aikaansaamiseksi. Mutta koska me käsitämme tämän kysymyksen teknilliset vaikeudet, niin me pyrimme ensin realisoimaan laajasta ohjelmasta sen, mikä nyt on mahdollista, ja etsimme yhteisiä teitä, jotka voivat johtaa molemmat maat taloudelliseen menestykseen ja tuloksista rikkaaseen kehitykseen molemminpuolisissa taloudellisissa suhteissamme."

Kun kutsuja oli joka päivä kolmet, ei ministeri Čarneckisilta jäänyt paljon aikaa neuvotteluihin, jotka kuitenkin muuttivat alkuaan yksityisluonteiseksi suunnitellun vierailun virallisemmaksi. Tähän vaikutti myös sekin, että kun hän huomasi maaperän Riiaassa otollisemmaksi kuin mitä hän tänne tullessaan oletti, niin antautui hän myös laajempiin neuvotteluihin.

ten toteuttamista. Tämän komission kokouksien ja yhä päiväjärjestyksestä.

Neuvotteluissa päästiin yksimielisyyteen seuraavissa kysymyksissä Liettuan ja Latvian välillä:

- 1) Solmitaan arbitrage-sopimus
- 2) Kauppasopimuksesta neuvoteltaessa pidettiin välttämättömänä solmia väliaikainen sopimus kunnes päästään taloudelliseen unioniin molempien maitten välillä. Liettuan hallitus on lähimmässä tulevaisuudessa käsittelevä sopimusehdotusta.
- 3) Solmitaan sanitarisopimus samoilla perusteilla kuin Latvian ja Viron välinen. Sopimus allekirjotetaan Riikassa.
- 4) Kutsutaan kesäkuun alussa Riikaan Latvian, Liettuan ja Viron ulkoministerien konferenssi.
- 5) Päästiin täydelliseen yksimielisyyteen kalastus- ja tukintuosopimuksiin nähden. Nämä sopimukset allekirjotetaan Kovnossa.
- 6) Koulusopimusta on täydennettävä.
- 7) Molempien maitten kulttuurisuhteitten vilkastuttamiseksi ja lähentämiseksi on myötäväikutettava m.m. vaihtamalla ensi lukuvuonna yliopistojen professorien ja muittenkin oppilaitosten opettajien esitelmä- ja luentotilaisuuksia.

Muista kosketelluista käytännöllisistä kysymyksistä mainitaan hallinnollista luonnetta olevien sopimusten täydentäminen ja keskenäisten tilitysten suoritus.

Miten paljon ulkoministeri Čarneckis täällä neuvottelujen aikana muutti mieltään, käy ilmi, jos vertailee hänen vierailun alussa antamaansa sanomalehtihaastattelua neuvottelujen päätöksiin. Mitä esim. ensimmäiseen kohtaan, arbitrageen, tulee, sanoi min. Čarneckis haastattelussaan, että periaatteessa Liettualla ei ole mitään Helsingissä allekirjotettua arbitrage-sopimusta vastaan, mutta sen allekirjottaminen on Liettualle muodollisesti mahdoton, koska Liettua ei ole ottanut osaa Helsingin konferenssiin. Jos Liettua saisi kehotuksen liittyä k.o. sopimukseen, niin on hyvin luultavaa, että se tulisi vaatimaan uuden konferenssin kokoonkutsumisesta, jossa Liettuakin olisi mukana. Jo neuvotteluissa min. Čarneckis kuitenkin suostui solmiamaan arbitrage-sopimuksen, joka tietääkseni, tulisi olemaan Helsingin konferenssin kaltainen.

Haastattelun tultua puheeksi mainittakoon, että min. Čarneckis puhui Liettuan ja Latvian välisestä taloudellisesta ja kulttuurilähenemisestä — ei siis puhunut poliitisesta — ja että suunnan ovat Liettua, Latvia ja Viro ottaneet jo vuosi sitten Kovnon konferenssissa, jossa päätettiin kutsua koolle eksperttien komissio, joka valmistaisi kauppasopimuksen ja tullihelpotusten toteuttamista. Tämän komission kokoontuminen on yhä päiväjärjestyksessä.

Selostettuaan sitten taloudellisten suhteitten kehittämistä evolution tietä, min. Čarneckis huomautti, että kauppasopimukset kolmen Baltian maan välillä ovat luonnollisin ja varmin tie myöhempään tulliliunioniin. Hän alleviivasi, että Viron-Latvian tullijärjestelyn viipyminen on viivyttänyt myös Latvian-Liettuan kauppasopimuksen toteuttamista.

Pyydän tässä kohdassa saada huomauttaa, että Liettuan tähänastinen kanta Latvian-Liettuan taloudelliseen sopimukseen nähden, on ollut se, että Liettua ei ryhdy toteuttamaan sopimusta ennenkuin Latvian-Viron tullijärjestely on tapahtunut, minkä piti tapahtua verrattain nopeasti, mutta vastoin odotuksia kuitenkin on viipynyt, kuten huhutaan, m.m. sellaisista poliittisista syistä kuin Puolan estelyistä, koska Puola luonnollisesti ei halua päästää Liettuaa lähenemään ja liittoutumaan Latvian ja Viron kanssa. Jo vuosi sitten saattoi Kovnon konferenssin yhteydessä panna merkille, että Liettua piti tulliliunionia Latvian kanssa itselleen vahingollisena, koska se vain edistäisi liikenteen ja kaupan siirtymistä yhä enemmän Latvian satamiin — Libau ja Riga kilpailevat yhä vieläkin menestyksellä Memelin kanssa — ja vahingoittaisi Liettuan heikkoa teollisuutta Latvian kehittyneemmän teollisuuden hyväksi. Että Liettua settenkin on puhunut tulliliunionista Baltian maiden kesken tulevaisuuden kysymyksenä on mielestäni selitettävä siten, että Liettua on ajatellut poliittista korvausta taloudelliselle tappiolle, se on kannatusta Latvian ja Viron taholta Puolaa vastaan. Ylempänä mainitsemani toinen kohta (kauppasopimuksesta) todistaa osaltaan, että tällainen Liettuan ajatus kannatuksesta Puolaa vastaan on tullut pahasti järkytetyksi ja että Liettua nyt ajattelee lähestymisen pohjoisten naapurien puoleen muutenkin tuottavan poliittista hyötyä, etenkin kun Liettua on viime aikoina kärsinyt ulkopoliittista tappiota.

Kysyttynä vastasi min. Čarneckis Vilnan kysymyksessä antamassaan haastattelussa, että tämä kysymys on paraikaa jäätymisen stadiossa ja että viime aikana ei kumpikaan puoli ole ottanut askelta kysymyksen selvittämiseksi. Liettua^a sitoo yhä vielä se kanta, että Vilna on annettava sille takaisin. Huhut, että Liettuaⁿ ja Puolan välillä käytäisiin salaisia neuvotteluja Vilnasta, ovat aivan perättömiä.

Yleisvaikutus Liettuan ulkoministerin käynnin johdosta Riassa on mielestäni sellainen, että Liettua, joka on verrattain eristetyssä asemassa, etenkin sen jälkeen kun välit Saksaankin ovat alkaneet Memelin kysymysten takia viiletä, on k.o. vierailun johdosta voittanut hiukan kannatusta Latvian oikeistolatvialaisissa piireissä — sosialidemokratit ja osa keskustaa ovat entuudestaan Liettuan ystäviä ja Puolan vastustajia — ja että tuntuu siltä kuin Liettua nyt alkaisi osottaa suurempaa luottamusta Latvial-

le, jonka ulkopoliittikkaa olen useamminkin kuullut Kovnossa arvosteltavan sangen tyytymättömästi. Että Liettua nyt tahtoo lähestyä Latviaa, on Liettuan nykyisen tilanteen luonnollinen seuraus. Mutta tämä on luonnollista yleensäkin, koska Liettua ja Latvia ovat veljeskansoja ja naapureita, joitten tähänastisten suhteitten parantamisessa on toisinaan ollut sangen paljonkin varaa. Mielestäni voi ulkomin. Čarneckis palata Kovnoon, kuten itsekin oli sanonut, "siinä miellyttävässä vakaumuksessa, että toiveet taloudellisen ja kulttuurilähestymisen hyväksi ovat toteutuneet" - tosin, mielestäni, vain jossakin määrässä. Latvian ystävyys on nyt hiukan lämmennyt, kuten todistaa, min. Meierovicsin vastavierailu, jonka hän aikoo tehdä kuukauden kuluessa. (R.S.)

Leino S. Lander

122/9.5.1925

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riika, 9/5 1925.

N:o 528/Li.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
No 78/1287 /k 125		
12/5-25		Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA

W

K. Herra Ministeri,

Pres.

Rap. N:o 122 Liettuasta

jossa:

- 1) Kovnon-Vatikanin konflikti (siv. 1)
- 2) Toukokuun 1 p. Liettuassa (siv. 4)
- 3) Liettuan sanomalehdet Hindenburg-vaalista (siv.5)
- 4) Kylvön tilanne Liettuassa keväällä 1925 (siv.7)

lähetetään tämän mukana (4 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

Reinhold Lander

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n,
Helsinki.

Riga, 6/5 1925.

Raportti N:o 122 Liettuasta.

78/1287 K. D. M. M. 1925

Kovnon-Vatikanin konflikti

on kehittynyt Liettualle yhä onnettomampaan suuntaan.

Raporttissani N:o 118 Liettuasta mainitsemani, ent. ulkoministeri tri Purickisin johtama 3-miehinen delegatio ei ole päässyt edes paavin puheille. Näin huonoon vastaanottoon Roomassa ovat vaikuttaneet useatkin syyt: ensinnäkin paavin legatti Baltian maissa, monseigneur Zecchini, joka tuli Kovnossa viime kuun puolivälissä mielenosotusten aikana niin huonosti kohdelluksi liettualaiskansallismielisen väkijoukon taholta --- on konstatoitu, että vielä sen jälkeen kun polisivartiota oli saapunut Zecchinin asunnon edustalle väkijoukko oli viskannut hänen asuntonsa ikkunoista pari kiveä sisään --- ja joka sitten teki luonnollisesti kaikkensa, jotta paavi ei vastaanottaisi delegatiota, joka oli saanut tehtäväkseen, ei ainoastaan protestoida Vatikanin-Puolan konkordattia vastaan, vaan myös sovittelua ja kätua kansan Kovnossa paavin legattia vastaan tekemää "syntiä". M. Zecchini tahtoi köstää ja onnistuikin siinä verrattain helposti, koska hänen osakseen tullut kohtelu loukkasi paaviakin, joka sitäpaitsi on Puolan-Liettuan konfliktiin nähden asettunut Puolan puolelle.

Kovnossa kuulemma delegation epäonnistumiseen syynä pidetään sitäkin, että tri Purickis, joka on katolinen pappismies, oli aivan sopimaton Vatikanin, jossa häntä "maallistuneena" ja Rooman kirkolle uppiniskaisena vierotaan ja arvostellaan pahasti.

Delegation epäonnistumista ei Liettuan hallitus luonnollisesti ollut halukas päästämään julkisuuteen. Että se kuitenkin tuli verrattain pian yleisesti tunnetuksi, on puolalaisten ja Liettuan opposition "ansio". Puolalaiset ovat epäonnistumisesta riemuinneet suuresti, sitäkin enemmän siksi, että paavi on pääsiäisenä vastaanottanut puolalaisen nuorison pyhiinvaellusjoukon tervetien tätä puolaksi ja kehottaen sitä vieämään nuorekasta uskoaan m.m. Vilnaan ja Lembergisiin. Muitakin kirkollisen Puolan pääkaupunkeja oli paavi maininnut, mutta kuulemma ei ainoatakaan entistä Saksan kaupunkia.

Kun oppositio Liettuassa oli tehnyt delegatiosta ja sen matkasta Roomaan välilyksymyksen Liettuan eduskunnassa, niin näkyy Liettuan ulkoministeri, kuten Liettuan lehdet tietävät kertoa, selittäneen, että delegation matka on puhtaasti informativinen, minkä jälkeen hallituspuolue on painanut asian "villaisella" pois päiväjärjestyksestä.

sitä vastaan. Mikäli tietooni on tullut, on tri Purickis Vatikanissa olevan
 nävittän Liettuan edustajan kautta kuitenkin neuvotellut paavin kanssa yksi-
 tyisesti. Toisten tietojen mukaan olisi hän päässyt kerran yksityi-
 sesti myös itsensä paavin puheille. Näistä neuvotteluista näkyy ol-
 leen seurauksena se, että tri Purickis yhdessä Liettuan Vatikanissa
 ja luonnollisesti ^{vaikka salaisesti} myös Italian kuninkaan luona olevan edustajan kanssa
 kirjottivat uudelleen Liettuan protestinootin (josta mainitsin rapor-
 tissani N:o 118, sivu 4), jonka jättivät Vatikanin pääsihterille, kar-
 dinali Gasparrille.

Jo aikaisemmin on Liettua Puolan-Vatikanin konkordatin neuvottelujen alkaes-
 sa lähettänyt "pyhälle istuimelle" protestinootin, jossa Liettua pitää
 oikeuksiaan loukkaavana, että Vilnan alueen kirkollisesta liittämisestä
 Puolaan neuvotellaan ennenkuin alueriita Liettuan ja Puolan välillä on
 ratkaistu. Silloin huomautti Liettuan hallitus "pyhälle istuimelle"
 myös, että ambassadörikonferenssin päätös 15/3 1923 aiheutti Liettuan
 taholta ankaran protestin ja että kansainliitto ei ole mainittua pää-
 töstä vahvistanut, vaan selittänyt tunnustavansa vain oman ehdotuksensa
 tai sellaisen, jonka molemmat osapuolet hyväksyvät.

Nyt vakuuttaa Liettuan hallitus nootissaan, että Liettua ei
 tule milloinkaan luopumaan Puolan väkivaltaisesti anastamasta alueesta
 ja pääkaupungistaan Vilnasta jäsanoa toivoneensa, että "pyhä istuin"
 k.o. riitaan olisi suhtautunut puolueettomasti tai ainakin neutralisel-
 la tavalla. "Pyhän istuimen" ja Puolan sopimus on herättänyt Liettuas-
 sa syvää surua ja Puolan on onnistunut toteuttaa toivomuksensa "pyhän
 istuimen" avulla. Puolan hallitus voi nyt pitää liettualaisia ja val-
 kovenäläisiä kirkosta leitolla. Puolalaiset päättävät nyt saavatko
 liettualaiset ja valkovenäläiset kirkoissa ja kouluissa palvella isien-
 sä kielellä. Täten on "pyhä istuin" hyväksynyt väkivaltaisen teon, jo-
 ka kansainvälisiin sopimuksiin nähden tulee olemaan paikkansa pitämä-
 tön. "Pyhä istuin" ei voi vedota kansainliiton auktoritetin puolustuk-
 seen yhtä vähän kuin ambassadörikonferenssin päätökseen, koska Kansain-
 liitto kerran on tunnustanut Vilnan alueen ja Vilnan kaupungin osaksi
 Liettuaa ja koska ambassadörikonferenssin päätös, jota konferenssia ei
 voi pitää erotuomarina, ei ole juridisesti pätevä. Liettuan ja Puolan
 välillä ei nimittäin ole olemassa erotuomiosopimusta.

Liettuan hallitus on pakotettu osottamaan "pyhälle istuimelle"
 ankaran protestinsa sen johdosta, että "pyhä istuin" on liittänyt Vil-
 nan alueen kirkollisesti Puolaan ja etenkin protestoi Liettuan hallitus

siitä vastaan, Mikäli tietooni on tullut, on tri Purickis Vatikanissa olevan
 nävittän Liettuan edustajan kautta kuitenkin neuvotellut paavin kanssa yksi-
 tyisesti. Toisten tietojen mukaan olisi hän päässyt kerran yksityi-
 sesti myös itsensä paavin puheille. Näistä neuvotteluista näkyy ol-
 leen seurauksena se, että tri Purickis yhdessä Liettuan Vatikanissa
 ja luonnollisesti ^{vaikka solaisesti} myös Italian kuninkaan luona olevan edustajan kanssa
 kirjottivat uudelleen Liettuan protestinootin (josta mainitsin rapor-
 tissani N:o 118, sivu 4), jonka jättivät Vatikanin pääsihterille, kar-
 dinali Gasparille.

Jo aikaisemmin on Liettua Puolan-Vatikanin konkordatin neuvottelujen alkaes-
 sa lähettänyt "pyhälle istuimelle" protestinootin, jossa Liettua pitää
 oikeuksiaan loukkaavana, että Vilnan alueen kirkollisesta liittämisestä
 Puolaan neuvotellaan ennenkuin alueriita Liettuan ja Puolan välillä on
 ratkaistu. Silloin huomautti Liettuan hallitus "pyhälle istuimelle"
 myös, että ambassadörikonferenssin päätös 15/3 1923 aiheutti Liettuan
 taholta ankaran protestin ja että kansainliitto ei ole mainittua pää-
 töstä vahvistanut, vaan selittänyt tunnustavansa vain oman ehdotuksensa
 tai sellaisen, jonka molemmat osapuolet hyväksyvät.

Nyt vakuuttaa Liettuan hallitus nootissaan, että Liettua ei
 tule milloinkaan luopumaan Puolan väkivaltaisesti anastamasta alueesta
 ja pääkaupungistaan Vlnasta jäsanoa toivoneensa, että "pyhä istuin"
 k.o. riitaan olisi suhtautunut puolueettomasti tai ainakin neutralisel-
 la tavalla. "Pyhän istuimen" ja Puolan sopimus on herättänyt Liettuas-
 sa syvää surua ja Puolan on onnistunut toteuttaa toivomuksensa "pyhän
 istuimen" avulla. Puolan hallitus voi nyt pitää liettualaisia ja val-
 kovenäläisiä kirkosta leitolla. Puolalaiset päättävät nyt saavatko
 liettualaiset ja valkovenäläiset kirkoissa ja kouluissa palvella isien-
 sä kielellä. Täten on "pyhä istuin" hyväksynyt väkivaltaisen teon, jo-
 ka kansainvälisiin sopimuksiin nähden tulee olemaan paikkansa pitämä-
 tön. "Pyhä istuin" ei voi vedota kansainliiton auktoritetin puolustuk-
 seen yhtä vähän kuin ambassadörikonferenssin päätökseen, koska Kansain-
 liitto kerran on tunnustanut Vilnan alueen ja Vilnan kaupungin osaksi
 Liettuaa ja koska ambassadörikonferenssin päätös, jota konferenssia ei
 voi pitää erotuomarina, ei ole juridisesti pätevä. Liettuan ja Puolan
 välillä ei nimittäin ole olemassa erotuomiosopimusta.

Liettuan hallitus on pakotettu osottamaan "pyhälle istuimelle"
 ankaran protestinsa sen johdosta, että "pyhä istuin" on liittänyt Vil-
 nan alueen kirkollisesti Puolaan ja etenkin protestoi Liettuan hallitus

sitä vastaan, että Kansan uskonnollisia tunteita käytetään kansallistunnon hävittämiseksi.

Protestoituaan Puolan-Vatikanin konkordattia vastaan ja ilmoitettuaan, ettei Liettuan hallitus voi jatkaa helmikuun alussa aloitettuja neuvotteluja Liettuan-Vatikanin välisen konkordatin solmimiseksi: Liettuan hallitus on nyt, senjälkeen kun Puolan-Vatikanin konkordatti on ratifioitu, kutsunut edustajansa (Macevičius) Vatikanista pois. Samoin on paavin legatti, monseigneur Zecchini, matkustanut Kovnosta asettuen luultavasti toistaiseksi Riikaan. Tietääkseni ei Liettuan edustajan kutsuminen pois Vatikanista merkitse kuitenkaan vielä diplomatisten suhteitten lopullista katkeamista Liettuan ja Vatikanin välillä. (R.S.)

Kun tänä Politiikan poliisi sai tiedon kokouksesta yön pimäydessä se ratsuyhden assiston ja ulkopolttisin reservin avulla yspärsi laakson ja seikin piirissä si puo-
liseen astaa kommunistia. Miltten onnistui yön pimäyden seljessä päästä takuu-
pidätetyiltä on tavatta runsaasti kommunistista kirjallisuutta.

Säin ollen ei vappunäpäivänpuheita eikä muisteluja tulla olemaan.
ta tullut yhtään mitään. (R.S.)

Riga, 8/5 1925.

Liettuan sanomalehdet
Hindenburg-vaalista.

Hallituspuolueen (kristillisdemokratien) pää-äänenkannattaja "Rytas" viittaa "Matin" lehden sanoihin, että Hindenburgin voitto on saksalaisen politikan sentimentalinen hedelmä ja johtuu etupäässä siitä, että naiset ovat antaneet äänensä Hindenburgille. Mutta ei luulisi asianlaidan näin olevan, koska juuri Hindenburg sodan kautta riisti miehet valmoilta armeijaan. Tämä todistaa, että sodan jälkeinen aika on ollut Saksalle vielä paljon vaikeampi kuin itse sodan aika. Saksa oli menettänyt toivonsa parempaan aikaan. Taantumuksen oli tultava. Selostettuaan Saksan kahta eri vallankumousta lehti lopettaa, että jos ketään voi vaalin tuloksen johdosta syyttää, niin Ranskaa, joka taloudellisen, rahallisen ja sotilaallisen painostuksen kautta on jouduttanut saksalaisten politisen mielialan muuttumista.

Puolivirallinen "Lietuva" kirjottaa, että Hindenburgin valinta oli sitäkin odottamattomampaa, kun myöskin ulkomailla agitoitiin häntä vastaan ja Marxin hyväksi. Kun Hindenburg siitä huolimatta voitti, niin voi sen johdosta päättää, miten voimakas monarkistis-sotilaallinen virtaus Saksassa on, jota virtausta yhtävähän Saksassa kuin ulkomailla osattiin arvioida oikein. Lehti luulee voivansa olettaa, että ulkomailla nousee liike Saksa vastaan, mutta myöntää, että ulkomailla on kansankerroksia, jotka eivät näe Hindenburgin valinnassa minkäänlaista vaaraa rauhalle. Hindenburgin persona näyttää politisella näyttämöllä vain ylimenevää osaa, mutta politisesta maaperästä on nouseva uusia muotoja, joista ei vielä voi puhua. Politikkojen on tarkasti seurattava näitten uusien varjokuvien nousemista ja kehittymistä.

Opposition vaikutusvaltaisimman äänenkannattaja, kansansosialistien "Lietuos Žinios", väittää, että taantumus on Saksassa saanut voiton, jolla ei kuitenkaan ole ratkaisevaa merkitystä, sillä jos tri Marxille ja Thälmannille annetut äänet lasketaan yhteen, niin ne antavat enemmistön. Tri Marxin valitsijat ovat politisesti kypsyneempää ainesta, demokratian ja sosialidemokratian kannattajia. On unohdettu, että vuodet 1914-15 ovat jo menneet ja että Hindenburgin armeija ei seiso enää Ranskassa, Belgiassa, Puolassa, Liettuassa ja Ukrainassa ja että Hindenburgin nimellä ei ole enää samaa pelottavaa kaikua kuin silloin. Vain lyhytnäköinen porvari on nähnyt ranskalaiset tykit Reinin rannalla, joka muka on vain "askeleen" päässä Berlinistä. Tarvitsematta olla optimisti voi väittää, että tasavaltaiset voimat ovat suuremmat. Tulevat yhteentörmäykset näyttävät sen vielä. Lehti väittää, että Saksan asema vaalien jälkeen tulee olemaan epäsuotuisampi, etenkin ulkopolitisessa suhteessa. Edellytyksen amerikalaisen lainan saantiin tulevat olemaan aivan vähäiset.

Riga, 8/5 1925.

Kylvön tilanne Liettuassa
keväällä 1925.

Kulunut talvi oli Liettuassakin melkein aivan lumeton. Kolmen talvikuukauden (joulu-.-helmik.) kuluessa kaikkialla Liettuassa lämpimiä säitä. Maaliskuussa sää muuttui jonkun verran: kuukauden jälkipuoliskolla kaikkialla halleja, myöhemmin vain yöhalleja. Suurin osa (70 o/o) Liettuassa valtion tilastokonttorin kirjeenvaihtajista ilmoittavat, että kulunut talvi on ollut kylvölle yleensä suotuisa. Muut pitävät kulunutta talvea kosteuden ja yöhallon vuoksi epäsuotuisana. Kaikkiaan on kylvöistä Liettuassa noin 7 o/o vikautunut. Tämä prosenttimäärä ei ole Liettuassa olosuhteisiin nähden suuri. Enimmäkseen on kaksivuotinen apila vikautunut. Kaikkialla pidetään sekä kaksivuotista apilaa keskinkertaista parempana ja talviruisista (3,7) parempana kuin talvivehnä (3,4).

Keskiarvo 656 maataloudellisen kirjeenvaihtajan ilmoituksesta Liettuassa tilastokonttorille kylvön tilanteesta viime huhtikuun 10 p:nä on seuraavanlainen:

kylvöt	10/4 1925	1/12 1924	10/4 1924	1/12 1923
Talviruis	3,7	3,9	3,0	3,6
Talvivehnä	3,4	3,7	3,0	3,4
1 v. apila	3,6	3,8	2,9	3,3
2 v. apila	3,0	-	3,1	-

Huomautus: Kylvöarvostelussa merkitsee 5 erittäin hyvää, 4 hyvää, 3 keskinkertaista, 2 huonoa ja 1 erittäin huonoa. (R.S.)

R. S. S. S. S.

123/21.5.1925

22

Suomen Lähetysistö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Kaunas, 21/5 1925.

N:o 558/L1.

ad

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 87/1288	Kd. 125	
29/5-25	No	Liit.
RYHMÄ	OGASTO	ASIA

K. Herra Ministeri,

Pres.

Raportti N:o 123 Liettuasta

jossa:

- 1) Maareformi ja majoraatit (siv. 1)
- 2) Liettuan ulkopolitikasta, suhteesta Saksaan ja Memelin alueesta (siv. 2)
- 3) Suomen Valkoinen Ruusu ja Liettua (siv. 5)

lähetetään tämän mukana (4 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n,

H e l s i n k i.

Rindelyhanden

nut. Minusta tuntuu siltä, että talouselämä siirtymässä ei-rye-osa-paikka-
kaan kannatusta nykyisen hallituspuolueen (kristillisdemokratian) keskuudessa
joka kaikesta päättäen näyttää pitävän Saksaan sinä maana, joka juuriantiteel-
lisen asemansaakin puolesta on yhdistävä Liettuan kansainhin. Sitä paitsi on
opposition lehdissä hermostuneesti usein viitattu siihen että välit Saksaan
ovat kylmenneet ja kysytty: missä ovat ystäväme saksalaiset? Ja hallitus-

87/1288 R.D. U. M. 1925.

Maareformi ja majoraatit.

Kuten Ministeriölle olen aikaisemmin tiedottanut, kului viime maaliskuun lopulla umpeen Liettuassa likvidointiaika, jonka kuluessa ulkomaalaisten oli myytävä maatilansa Liettuassa tämän maan kansalaisille, mutta pidensi Liettuan hallitus samaan aikaan likvidointiaikaa kahdella vuodella eli siis maaliskuun loppuun 1927. Kuten nyt olen täällä kuullut, ei Liettuan eduskunta ole vielääkään tätä pidennystä ratifioinut, ja olen täällä parin henkilön kuullut epäilevän tokko eduskunta tätä pidennystä ratifioikaan.

Tämä likvidointi ei koske majoraatti-tiloja, jotka jo ennen agrarireformilain voimaanastumista palautettiin valtiolle (tässä tapauksessa Liettuan valtiolle) takaisin erikoisella lailla, vaan koskee se tavallisia ulkomaalaisten maatiloja. Kun kreivi Berg, joka on toistaiseksi ainoa Suomen kansalainen, joka on ilmoittanut omistavansa maatiloja Liettuassa, omistaa luultavasti vain pienen n. 15 ha metsäpalstan (ja sitä paitsi valtiolle takaisin menevät majoraatit), niin ei tämä likvidointiasia tähän nähden Suomen etuja suurestikaan koske, jos se jäisikin ratifioimatta.

Olen vielä ottanut selkoa siitä, onko majoraatti-tiloihin nähden tenty korvaus- tai takaisinantovaatimuksia ulkovaltojen edustajain taholta ja tiesi Saksan lähetystössä maatala-asioita hoitava henkilö sanoa, joka on ulkomaalaisista täällä paraiten perillä näistä asioista, ettei hänen tiedossaan ole ainotakaan sellaista tapausta. Hän varmensi siis, minkä ulkoministeri Čarneckis on minulle aikaisemmin sanonut. Samalla arveli hän, että Liettuassa on majoraatti-tiloja korkeintaan 6 à 8. (Muutamat puolalaisten tilat tässä suhteessa riidanalaisia). R.S.

Kaunas, 19/5 1925.

Liettuan ulkopolitiikasta,
suhteesta Saksaan ja Me-
melin alueesta.

Liettuan tunnetuin ja tunnustetuin valtiomies ent. pää- & ulkoministeri Galvanauskas, joka nykyään on Liettuan edustajana Lontoossa, kannatti politiikkaa, joka pyrki hyviin väleihin Saksan ja Neuvosto-Venäjän kanssa. Ne sopimukset, jotka hänen aikanaan Liettua teki Saksan kanssa, ovat myöhemmin tulleet arvostelun alaisiksi Liettuan sanomalehdistös-
 säkin, joka on usein huomauttanut, etteivät sopimukset ole Liettuulle edullisia, ja joka on myös antanut ymmärtää, että tämä on kaikin tapahtunut silloisen poliittisen ^{suunnan} ylivoimaisesta vaikutuksesta. Galvanauskaksen jälkeen ei Liettuan ulkopolitiikka ole vielä löytänyt uutta pohjaa. On nimittäin muistettava, että Galvanauskaksen toimesta pidetty Kovnon konferenssi noin vuosi sitten oli jo tarkotettu tunnustelemaan mahdollisuuksia Liettuan lähestymiseksi Latvian ja Viron kanssa ja että Liettuan nykyisen ulkoministerin käynti Riiaassa viime kuun lopulla samoinkuin suunniteltu Baltian maitten (Liettuan, Latvian, Viron) konferenssi Riiaassa tämän kesän aikana on jatkoa Galvanauskaksen alkamalle politiikalle. Toisin sanoen, Liettuan ulkopolitiikka on toistaiseksi kulkenut Galvanauskaksen sille osottamaan suuntaan ja ikäänkuin aikaisemman voiman antamassa vauhdissa.

Mikäli minulle täällä on kuitenkin selvinnyt, tuntuu Liettuan ulkopolitiikan nykyinen johtaja tunnustelemaan uutta pohjaa ja uutta suuntaa Englannissa ja Amerikassa. Täällä on lausuttu epäilyksiä, ettei tällainen uuden kurssin otto tulisi onnistumaan eikä antamaan Liettuulle vastaavaa hyötyä, koska mainitut maat ovat Liettuasta verrattoman paljon vähemmän intressoidut kuin Saksa ja Venäjä. Liettuan hallituksen puolivirallisessa äänenkannattajassa "Lietuva" onkin hyvin tunnettu nimimerkki "Vygandas" (ent. ulkomin. tri Purickis, joka on saksalaisen suuntautumisen suuri ystävä) käsitellyt uuden suunnan tunnustelemista ja selittänyt sen olevan tuomittu epäonnistumaan, koska Englannilla ja Amerikalla on yhtä vähän intresseja Liettuaan kuin johonkin pikku valtioon kaukana merien takana. Tämä siirtyminen on nähtävästi ajateltu tapahtuvaksi Saksaan suuntautumisen kustannuksella, koska Liettuan välit Saksaan ovat viime aikoina koko lailla viilenneet, kuten olen jo aikaisemmin tiedottanut. Minusta tuntuu siltä, että tällaisella siirtymisellä ei nyt ole paljonkaan puuttua ja tarvittavaa voimaa nykyisen hallituspuolueen (kristillisdemokratien) keskuudessa, joka kaikesta päättäen näyttää pitävän Saksaa sinä maana, joka jo maantieteellisen asemansakin puolesta on yhdistävä Liettuan länsimaihien. Sitä paitsi on opposition lehdissä hermostuneesti usein viitattu siihen että välit Saksaan ovat kylmenneet ja kysytty: missä ovat ystävämme saksalaiset? Ja hallitus-

puolueen on otettava opposition kanta huomioon, koska Memelin alueen pikku eduskunnan (seimelis) vaalit, joissa Liettualaisten ja saksalaisten voimasuhteet Memelin alueella tulevat selviämään, voivat myöskin kaataa hallituksen, jolla on nyt eduskunnassa hyvin niukka enemmistö (pari kolme ääntä). Memelin alue tulee, kaikesta päättäen ja luonnollisestikin sitomaan Liettuan ainakin taloudellisesti yhä lähemmin Saksaan.

Mutta samalla kun sellainen alue kuin Memelin, jossa saksalaisilla on niin paljon sanomista, luonnostaankin aiheuttaa yhdistäviä siteitä Saksaan, se myöskin aiheuttaa riitaisuuksia naapurien välillä. Sellaiset kysymykset kuin kieli- ja koulukysymykset, seimelisvaalien lykkääntyminen, liikenteen ja uiton vaikeutuminen Niemen (Memel) virralla, joka ennen sotaa toi Memeliin niin paljon raaka-ainetta, etenkin tukkeja (5 à 6 kertaa enemmän kuin esim. viime vuonna), optionikysymys ym. ovat herättäneet suurta tyytymättömyyttä sekä itä-Preussin sanomalehdistössä että viranomaisissa, samoinkuin Liettuan verrattain natsionalistinen politiikka Memelin alueella yleensäkin. Reparatiomaksuissa vallitsee myös Saksan ja Liettuan välillä sängen suuri erimielisyys: Saksa tahtoo työntää Memelinalueen osalle 600 miljoonaa littia (1 litti = 1/10 dollaria), kun Liettua sitävastoin suostuisi vain 55 miljoonaan littiin. Tässä asiassa kävi ministeri Galvanuskas hiljakkoin Lontoosta Parisissa neuvottelemassa ja on kuulemma siellä päästykin jonkunlaisiin tuloksiin siihen nähdessä miten Memelin alueen osalle tuleva summa on arvioitava ja määrättävä. Saksalaiset ovat myös tyytymättömiä siihen, että Memelin satamakomission puheenjohtajaksi tuli valituksi liettualainen ent. liikennemin. Naruševičius eikä kansainliiton edustaja, norjalainen Kjelstrup. Tämä ja Memelin saksalainen Borchardt tulivat komission muiksi jäseniksi (yht. 3 jäsentä).

Sekä Saksan että Liettuan politikkojen keskuudessa on kuitenkin paljon sellaisia, jotka tahtovat päästä naapuririidoissa sovintoon ja jotka pitävät mainittuja riidanalaisia kysymyksiä ohimenevinä, kunnes Memelin alueen Liettuaan liittämisen aiheuttamat toimenpiteet ovat suoritettut. Kerrotaan, että Liettuan hallituksen antama lupaus, toimittaa seimelis-vaalit Memelin alueella viimeistään ensi kesäkuun aikana, olisi huomattavasti rauhoittanut alueen saksalaisia. Luulen kuitenkin, että näitä vaaleja ei toimiteta ennen syksyä, sillä vaikka Japani onkin viime huhtik. 18 p:nä ratifioinut Memelin sopimuksen niin puuttuu ja tarvitaan vielä Italian ratifiointi. Sopimuksen mukaan ovat vaalit toimitettavat viimeistään 6 viikkoa viimeisen, tässä tapauksessa Italian, ratifioinnin jälkeen, mikä tämäkin lykkää vaalit jo ainakin heinäkuuhun.

Taloudelliset edut ja intressit merkitsevät Liettuan ja Saksan suhteissa siksi paljon, että ne luullakseni tulevat jouduttamaan välien parane-
mista, kunhan vaalit ovat ohi ja mielet asettuneet. Sitä paitsi uskon, että saksalaisten taholta, kuten minulle Saksan lähetystöissäkin täällä on huomau-
tettu, pyritään Liettuan kanssa hyväsuopaan, ystävälliseen ja korrehtiin
naapurisuhteeseen. (R.S.)

En ole voinut tänä vuonna siitä, kun otapaasa nä-
nen inhiatavistaan tehty epäsuosinta vierailin yhdessä latvialaisten ja vi-
rolaisten kanssa tapautui Kouvossa. Kenraali Nagovičius on erittäin soiva
henkilö aikanaan Valkoisten ruusujen sarjan Liettuassa.

Katson selvyydenneksi mainita tähän tapautumaan etenkin siksi,
että kunniamerkkimme jaon yhteydessä tuli niin selvästi esille liettualaisten
suuret sympatiat ja ystävyyt Suomen kohtaan. Ne tahtovat myös välttämättä
juhlin tapahtuma ja järjestivät kokouksia, joilla pitivät puheita ja kunnittivat
esittäjiä Suomen Presidentille ja Kalliovalle, arastijalle ja upseeristolle ja
esittäjille Kouvossa kaikkien puheisiin ja salaisiin vastaisin. Kunnittavissa
henkilöissä olivat sotaministeriö, ulkoministeriö ja korkein sotilaspäälliköt.

Vaatimaton jumaltilaisuus todisti suurta kiitollisuutta ja kunnit-
tusta Suomen Presidentille kohtaan ja yleensä Suomen ja Liettuan välillä vai-
hteavia erittäin hyviä suhteita.

R. S.

124/27.6.1925

Chargé d'Affaires
de Finlande
en Lithuanie

Kaunas, 27/6 1925.

N:o 635/L1.

Presidentille

ULKOASIAINMINISTERIO.		
No 100/1290		K. 25
8/7-25	No	Liit.
K. HMA	GSASTO	ASIA

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 124 Liettuasta.

jossa:

Liettualais-latvialaisen liiton

toinen kongressi

lähetetään tämän mukana (5 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n,

Helsinki.

Riesdyloandey

Kaunas, 26/6 1925.

Raportti N:o 124 Liettuasta.

100/1290 K.D.U.M-25.

Liettualais-latvialaisen
liiton toinen kongressi.

Kun Liettuan ja Latvian välillä ei ole nykyään suurempia "rajaritioja", niin voisivat näitten maitten suhteet jo senkin vuoksi olla paremmat kuin mitä ne todellisuudessa ovat. Molempien maitten ulkopoliitikassa on kuitenkin seurattu suuntia, jotka käyvät ristiin. Latvia antaa yhä vieläkin huomattavan suurta merkitystä Puolan "ystävyydelle" eikä suostu kannattamaan vielä vähemmän ajamaan Liettuan vaatimuksia esim. Vilnaan nähden, vaan pysytteleikse "puolueettomana", minkä johdosta tämä liettualais-puolalainen pääristiriita on osaltaan pitänyt Liettuan-Latvian välejä hiukan "villeinä", kun Latvia ei ole suostunut Liettuan toivomuksiin. Latvian lähin ulkopoliittinen suuntautuminen on siis n.s. "pohjois-eteläinen". Liettua sitävastoin, saadakseen kannatusta Puolaa vastaan on pyrkinyt pääasiallisesti seuraamaan n.s. "länsi-itäistä" suuntaa ja hyviin väleihin Saksan ja Venäjän kanssa. Orientaatiohaarautumia, -tunnusteluja ja -jatkoja on tietysti havaittavissa molemmin puolin.

Toiselta puolen on sekä Liettuassa että Latviassa etenkin ei-hallituspiireissä ollut paljon liettualais-latvialaisen lähentymisen ja liittoutumisen kannattajia ja noin kolmisen vuotta sitten perustivat nämä yhdistyksen, jolle antoivat nimen: liettualais-latvialainen liitto. Tämän liiton toiminta on ollut vilkasta, mutta se ei ole toistaiseksi saanut suurta vaikutusvaltaa. Liiton vakinaisten jäsenten ja toimihenkilöitten joukossa ei latvialaisten puolella voi toistaiseksi löytää "johtavia nimiä" eikä maan tunnetuimpia politikkoja kuin poikkeuksena. Liettualaisten puolella on niitä useampia.

Viime kesänä piti liitto ensimmäisen kongressinsa Riassa ja t.k. 21-23 päivinä toisen kongressinsa Kovnossa. Läsänä oli nyt m.m. 48 liiton jäsentä ja toista sataa valtion virkamiehistä. Sitäpaitsi läsnä pää- y.m. ministerejä, eduskunnan puhemies, Latvian edustaja, useita vanhempia kulttuuri-työntekijöitä ja politikkoja. (M.m. ent. ulkomin. Purickis, pater Tomas, tri Basanavičius y.m.) Valtakunnan presidentiltä tervehdyssähkösanoma. Puheita pitivät pää-, ulko- ja maanviljelysministerit, Latvian edustaja sekä eri järjestöt ja jotkut sanomalehtimiehet. Kongressin avajaisilla oli siis huomattavasti virallista leimaa.

Samoinkuin yllämainittujen henkilöitten puheet niin kävi kongressin koko työ yleensä siihen suuntaan, että lähentyminen Liettuan ja Latvian kesken on välttämätöntä.

Kongressin päätökset kuuluvat seuraavasti:

1. Liettuan ja Latvian kansoja samoin kuin Liettuan ja Latvian hal-

lituksia on kehotettava vitkastelematta energiseen toimintaan yksimielisyyden aikaansaamiseksi poliittisissa, taloudellisissa ja yleissivistyksellisissä kysymyksissä.

2. Puolustuskysymykseen nähden on Liettuan ja Latvian hallituksille mitä pikimmin ehdotettava puolustussopimuksen solmiamista molempien kansojen riippumattomuuden turvaamiseksi.

3. Koska balttilaiset valtiot voivat pysyä itsenäisinä ja menestyä sekä taloudellisesti että sivistyksellisesti vain liittymällä läheisesti yhteen, niin vaatii kongressi balttilaisten valtioitten hallituksia jouduttamaan balttilaisen liiton solmiamista. Kongressi on sitä mieltä, että tämän liiton tulee lähinnä käsittää Liettua, Latvia ja Viro.

4. Kansakuntain solidaritetin kohottamiseksi on kaikkia pieniä kansoja kehotettava taisteluun kansainvälisen oikeuden puolesta ja vapauden säilyttämiseksi imperialismilta, sodalta ja sopimusten rikkomuksilta.

5. Vilnan kysymys: Koska

- a) Vilnan alue jo vanhastaan on liettualaista maata,
- b) slaavilainen rotu vasta myöhemmin saapui Vilnan alueelle ja on suurimmaksi osaksi slaavilaistunutta liettualaista väestöä eikä maahanmuuttaneita,
- c) Vilnan alueen epäkansallistuminen vahingottaa ei ainoastaan Liettuan kansaa, vaan myöskin alueen sivistyksen kehitystä yleensä,
- d) liettualaisuus Vilnan alueella on suuresta merkityksestä Liettuan kansan kulttuurihistoriassa,
- e) liettualaisuus okkupation vaikeina vuosina ei lakannut taistelemasta politista ja kulttuuriterroria vastaan,
- f) tämä taistelu vain silloin voi päättyä, kun Liettuan kansa saa Vilnan alueen takaisin,

niin kongressi katsoo, että Vilnan alueen antaminen takaisin Liettualle vaikuttaisi edullisesti Liettuan, Latvian ja Puolan terveeseen ja normaaliin kehitykseen ja on aivan välttämätöntä keskinäisten suhteitten edistämiseksi.

6) Henkinen lähentyminen: Molempien maitten lähentyminen ei ole ajateltavissa ilman perusteellista toistensa tuntemista ja lähempien intellektuellien suhteitten solmiamista. Tästä syystä kongressi pitää välttämättömänä:

- a) että työtä molemminpuolisen tuntemisen hyväksi etenkin

taiteen, tieteen ja kirjallisuuden alalla tehtäisiin intensiivisemmin kuin tähän saakka julkaisujen kautta sanomalehdissä,

- b) että ekskursioita tehtäisiin, erikoisteoksia vaihdettaisiin ja erilaisten järjestöjen kokouksia pidettäisiin niin paljon kuin mahdollista,
- c) että on kiinnitettävä enemmän huomiota nuorison saamiseksi mukaan yhteistyöhön pitämällä kokouksia, urheilu-, laulu- y.m. juhlia molempien maitten nuorison kesken,
- d) että yhteisistä laulujuhlista pidetään erikoista huolta,
- e) että yksi päivä vuodessa määrätään liettualais-latvialaista lähentymistä varten samalla kun tämä päivä leimataan molempien kansojen tavanmukaiseksi lähentymisjuhlapäiväksi,
- f) että yleisiin ja sivistysjärjestöihin perustetaan osastoja liettualais-latvialaista lähentymistä varten,
- g) että molempain kansain kielentutkijat kutsutaan valmistamaan yhteisterminologiaa.

7. Lähentymistyötä on tehtävä levittämällä ja popularisoimalla liettualais-latvialaista yksimielisyysaatetta puolueettomalla tavalla ja innostuttamalla mukaan henkilöitä ja ryhmiä kaikista säädyistä ja erilaisista katsantokannoista, jotka edustavat kansallista valtioaatetta.

8. Yhdenmukaisuus lakiasioissa: Tunnustaen, että lainsäädännön yhdenmukaisuus helpottaa Liettuan ja Latvian taloudellisia, poliittisia ja sivistyksellisiä suhteita, lausuu kongressi sen toivomuksen, että lakitieteen ja lainsäädännöllisten järjestöjen edustajat kummassakin maassa perehtyisivät lainsäädäntöön. Edelleen toivotaan, että, mikäli mahdollista, molemmissa maissa ryhdyttäisiin julkaisemaan siviili-, kauppa-, rikos- ja prosessioikeuden lakikokoelmia.

9. Mitä tulee taloudelliseen lähentymiseen, niin kongressi allevilivaa uudelleen jo ensimmäisessä liiton kongressissa lausuttua ajatusta, että molempien maitten taloudelliset intressit ehdottomasti vaativat molempien valtakuntain taloudellista yhteenliittymistä, sillä molemmat maat täydentävät toisi-

aan taloudellisessa suhteessa. Tästä syystä kongressi pitää välttämättömänä:

- a) tullin poistamista molempien maitten väliltä mahdollisimman pian sellaisilta teollisuuden, käsityön ja maatalouden tuotteilta, joita valmistetaan molemmissa maissa,
- b) Liettuan mukaantulemista Latvian-Viron taloudellisiin sopimuksiin pitämällä silmällä Liettuan etuja,
- c) neuvottelukokouksen kokoonkutsumisesta molempien maitten taloudellisten järjestöjen kesken tehtävien toteuttamiseksi.

10. Liiton seuraava kongressi pidetään kesällä 1926 Riassa.

11. Raittiuskysymys: Koska alkoholiteollisuus ja kauppa vie kansan köyhyyteen ja syntyväisyyden vähenemiseen, niin kongressi päättää vaatia, että hallitus rajottaa kaikkien sellaisten juomain valmistusta, jotka sisältävät päälle 1 1/2 prosenttia alkoholia, seuraten raittiusseurain vaatimuksia tarkastukseen ja valvontaan nähden, kunnes täydellinen kieltö on saatu toteutetuksi.

Kun Liettua ulkopolitisessa suhteessa on joutunut "umpikujaan" niin on se viime aikoina tunnustellut pääsyä palkähästä ja m.m. ryhtynyt kannattamaan lähentymistä Latviaan entistä enemmän. Tästä johtuu, että Liettuan hallituksen taholta annettiin äskeiselle liiton kongressille Kovnossa mahdollisimman virallinen leima ja tehtiin siitä juhlantapainen tilaisuus (m.m. oli koko kaupunki liputettu). Liettuan hallituspiirien vaikutus näkyy m.m. kongressin päätöksissä, etenkin mitä Vilnan kysymykseen tulee. Tämän kysymyksen käsittely liiton ensimmäisessä kongressissa vuosi sitten Riassa herätti sittemmin suurta tyytymättömyyttä Puolan taholta ja sai latvialaisten omassakin keskuudessa osakseen ankaranpuoleista arvostelua. Tämän johdosta Latvian silloinen ulkoministeri Sehja, joka oli antanut valita itsensä silloiseen puhemiesistöön, katsoi paraaksi peräytyä ja selittää asia "parhain päin" Puolan edustajalle Riassa. Nyt tuntuu siltä kuin latvialaiset olisivat tahtoneet korvata tämän "taka-askeleen" ja suostua liettualaisten esityksiin Vilnan kysymyksessä, sillä eihän heillä tulisi olemaan vaikeuksia nyt kun kongressi pidettiin Kovnossa, ei ainakaan samaa edesvastunta.

Reino Lylander

125/30.6.1925

Chargé d'Affaires
de Finlande
en Lithuanie

Prešius
Kaunas, 30/6 1925.

N:o 636/L1.

ULKOASIAINMINISTERIO	
N:o 101/1290	k. D. 125
K. Herra Ministeri, 8/7 25	LVL
RYHMÄ	LOKASTI

K. Herra Ministeri, 8/7 25

Rap. N:o 125 Liettuasta

jossa:

Politiinen tilanne ja hallituksen asema
lähetetään tämän mukana (5 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mitä
syvimmästä kunnioituksestani

Reinholdy Lander

K. Herra

Ulkoasiainministeri Idman,

Helsinki.

Raportti N:o 125 Liettuasta.

101/1290 K.O. - 25

Politiinen tilanne ja
hallituksen asema.

Politiinen tilanne Liettuhan hallituspuolueen, kristillisdemokratien (jotka jakautuvat kolmeen ryhmään ja joilla yksinään on Liettuhan eduskunnassa parin kolmen äänen enemmistö) ja opposition (kansansosialistien & sosialidemokratien) välillä on jo vuoden verran ollut verrattain "jämnittynyt" ja "sähköinen". Opposition on jo pitemmän aikaa tehnyt hallituksen kaatamiseen nähdn työtä siinä toivossa, että jollei kaataminen ennen onnistuisi, niin ainakin silloin, kun uudet edustajat Memelin alueelta ovat astuneet Liettuhan eduskuntaan, jossa hallituspuolueen niukka enemmistö silloin tulisi jäämään vähemmistöön. Tämän on hallituspuolue hyvin ymmärtänyt. Kun sekin on nähtävästi ollut varma siitä, että Memel-alueen uudet edustajat tulisivat liittymään opposition, on se miettinyt keinoja, joilla voisi pidentää hallituskautta. Viime talvena ja alkukevällä kerrottiin täällä salaisuutena, että hallitus suunnittelee eduskunnan hajottamista ja uusien vaalien pitämistä vuoden loppupuolella, jos sato tulee hyvä, toivoen puolueensa kokoovan hyvän sadon johdosta enemmän ääniä. Nyt ei tällaisesta suunnitelmasta täällä enää puhuta, mutta sen sijaan huhutaan, että hallituspuolue mahdollisesti tulee nostamaan eduskunnassa kysymyksen, että eduskunta itse pidentäisi vaalikauttaan. Jos tästä tulee tosi, tulee se tapahtumaan luultavimmin ensi keväänä.

Kun hallituspuolueen ja opposition välit yhä ovat kireät, on hyökkäyksiä etenkin jälkimäisen puolelta tapahtunut eduskunnassa tuhka tiheään. Joskus on voinut panna merkille, että hallituspuolue on koettanut suhtautua opposition ymmärtämyksellä ja lempeämmin, mutta aivan viime päivinä ennen Liettuhan eduskunnan kesälomalle lähtöä (23/6) on taas eduskunnassa riehattu "nyrkit pystyssä". M.m. mainittakoon, että kun opposition edustaja ei poistunut puhujapaikalta ~~puhujapaikalta~~ eikä istuntosalista, niin turvautui puhemies polisivoimaan ajaen siten tahtonsa läpi ja kolme opposition edustajaa ulos (m.m. ent. pääministeri tri Grinius'en). Tuntuu siltä, että hallituspuolue tällä hetkellä laskee pysyvänsä vielä pitemmän aikaa vallassa ja oman hallituksensa pystyssä. Kaikista lupauksista huolimatta lykkääntyvät myös n.s. pikku eduskunnan eli seimelis'en (s.o. Memelin autonomisen alueen) omat vaalit lykkääntymistään, mikä on juuri Liettuhan nykyisen hallituspuolueen intressissä.

Liettuhan eduskunta, joka t.k. 23 p. meni lomalle, kokoontuu jälleen syysistuntokautta alkamaan ensi syyskuun 23 p:nä.

Reinoldy

126 / 2.7.1925

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Kaunas, 2/7 1925.

N:o 632/L1.

Presint

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 98 / 1289 K. D. 1925		
8/7-25	No	Liit.
TYHMÄ	OSASTO	ASIA

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 127⁶ Liettuasta

Jossa:

Kovnon näyttely-messut 24/6 - 29/6

ja Suomen markkinat Liettuassa

lähetetään tämän mukana (5 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mi-
tä syvimmästä kunnioituksestani

Reino Lylyvaara

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n,

H e l s i n k i.

Kaunas, 30/6 -25.

Rap. N:o 126 Liettuasta.

98/1289 K.O. -25.

Kovnon näyttelymessut24/6 - 29/6ja Suomen markkinat Liettuassa.

Kesäkuun 24-29 p:nä pidettiin Kovnon neljännet maataloudelliset ja teolliset näyttelymessut. Avajaiset menivät tavanmukaisesti

puheineen muuten paitsi että valtakunnan presidenttiä ei tällä kertaa näkynyt. Hänen sijassaan toimi pää- ja finanssiministeri Petrulis. Mitä toimimien osanottoon yleensä tulee, oli se lukumäärältään hiukan suurempi (168) kuin viime vuonna (141), mutta laajuudeltaan sitä vastoin tuntuvasti pienempi. On nimittäin huomattava, että osanottajain lukumäärää on tuntuvasti lisännyt pikkuviljelijäin luku, jotka asettivat näyttelylle etupäässä karjaa ja siipikarjaa, useinkin karjaa vain yhden kappaleen. Tämän vuoden 168 osanottajasta tulee 62 ulkomaitten osalle. Viime vuonna oli ulkolaisia näyttelylepanijoita yhteensä 53 ja v. 1923 96. Ulkolaisten osanotto on parina viime vuonna laimentunut. Tänä vuonna on useitten muitten paitsi Latvian, Suomen, Ranskan ja Itävallan osanottajain lukumäärä vähentynyt, kuten osottaa seuraava taulukko:

	v. 1924	v. 1925
Englanti	2	1
U.S.A.	3	1
Tšekkoslovakia	1	1
Tanska	1	1
Viro	4	3
Italia	1	1
Latvija	22	38
Saksa	12	9
Ruotsi	5	1
Sveitsi	1	1
Venäjä	1	-
Ranska	-	1
Itävalta	-	1
Suomi	-	3
Yht.	53	62

Suomesta otti siis osaa 3 firmaa itsenäisesti ja sitäpaitsi 2 firmaa edustajan nimellä. Nämä kolme firmaa olivat: Suomen Karjakeskuskunta r.l., Porin Konepaja O/Y ja Porin Puuvilla O/Y ja 2 firmaa: Kone- ja Siltarakennus O/Y (separaattoreja) ja Veljekset Wickström, Waasa. Aikaisemmin ei Suomi ole "itsenäisesti" ottanut näyttelyyn osaa, vaan edustajain kautta kylläkin. Ylläolevassa taulukossa saattavat verrattain korkeat numerot Latvian kohdalla kiinnittää huomiota, mutta astuessa Latvian paviljonkiin huomasi pian, että paria kolmea poikkeusta lukuunottamatta firmat Riiaista olivat asettaneet näyttelylle suureksi osaksi ei-latvialaista (kuten Saksan) tuotantoa.

Kovnon liikemiespiireissä pidetaan markkinoita tämän vuoden messuilla Kovnossa heikompina kuin viime vuonna, mikä johtuu maassa yhä vallitsevasta tavattoman suuresta rahan puutteesta ja väsymyksestäkin messuihin, mutta ky-

symyksenalaista on vielä tuleeko myynti tänä vuonna olemaan suurempi tai pienempi kuin messuilla viime vuonna.

Aikaisempina kolmena vuonna ovat näyttely-messut Kovnossa pidetyt elokuun lopulla, jolloin on toivottu talonpojalla olevan jo rahaa myydystä sadostaan, missä on kuitenkin petytty, sillä vuosi vuodelta vähenevät Liettuassa sellaiset tapaukset, että talonpoika rahan puutteessa, siis pakosta, myy viljan kasvavaltaan arvion mukaan juutalaiselle, joka tavallisesti senjälkeen käyttää talonpoikaa tämän omilla vainioilla päiväpalkkalaisena viljan korjuussa y.m. Jos tahdottaisiin olla varmoja siitä, että talonpoika tulee näyttelymessuille lakkarissaan rahaa syyssadostaan, niin olisivat messut pidettävät vieläkin myöhemmin. Syyssateitten y.m. olosuhteitten vuoksi ei tämä kuitenkaan ole mahdollista. Kun sateet edellisinä vuosina jo ovat tuntuvasti haitanneet näyttely-messuja, niin oli toimikunta tänä vuonna päättänyt koetteeksi pitää näyttely-messut jo kesäkuun lopulla, mutta oli sää nytkin epäedullinen. (Näyttelyssä kävi noin 50.000 henkeä ekskursantit mukaan lukien.) Sitäpaitsi lienee ajan muuttamiseen jossakin määrässä vaikuttanut sekin, että alue, jolla näyttely-messut ovat tähän saakka pidetyt, kuuluu vuokra-ajaltaan pian umpeen.

Mitä erikoisemmin suomalaisiin tuotteisiin tänä vuonna tulee, oli Suomen Karjakeskuskunnalta näytteillä 1 ori ja 2 tammaa sekä 1 sonni ja 2 lehmää länsisuomalaista maatiarisrotua. Palkintojen jaossa saivat ori hopeamitalin, toinen tamma samoin ja toinen I lk. kiitoskirjan sekä sonni kultamitalin, toinen lehmä hopeamitalin ja toinen lehmä I lk. kiitoskirjan. Jo tästäkin voi huomata, että Liettuan karjamiehet olivat karjastamme erittäin in-tressoidut. He samoinkuin muut näyttelyssä kävijät saivat auliisti tietoja suomalaisesta hevosesta eläinlääkäri L. Lindgreniltä ja maatiariskarjasta tilanomistaja S. Olssonilta. Etenkin pyrittiin tuomaan luonnollisestikin esille suomalaisten rotujen taloudellisesti edulliset puolet, mitkä näyttivät liettualaisissa herättäneen ansaittua huomiota. Hevoset osti Liettuan maatalousministeriössä palveleva agronomi. Hinta oli huokeanpuoleinen, mikä johtuu siitä että tahdottiin myydä käteisellä ja samalla sopivalle henkilölle, joka tulee täällä tekemään suomalaista hevოსrotua tunnetuksi. Sonnin ja lehmät osti maatalousministeriö käteisellä kokeiluja varten "maatalousakatemiassa" Datnovossa kohtalaiseen hintaan. Pyydän erikoisesti saada huomauttaa tästä kaupasta, sillä tähän saakka on Liettuan hallitus tiukasti pitänyt kiinni hollantilaisesta ja tanskalaisesta rodusta. Tuntuu nyt siltä, että "jää murtuisi" maatiariskarjamme hyväksi. M.m. vaikutusvaltainen maatalousministeri, jonka luona kävin herrojen Lindgrenin ja Olssonin kanssa, sanoi selvästi oman

mielipiteensä olevan, että nautakarjaan nähden Suomi mahdollisesti voi saada täällä markkinoita, jos tulokset osottautuvat hyviksi, mutta mitä hevosiin tulee, niin hän oli haluton ottamaan huomioon rotumme hyviä ominaisuuksia ja tuntui piintyneesti vielä pitävän kiinni ardennelaisesta rotujalostuksesta. Näyttelyssä näyttivät hevosemmekin herättäneen suurta huomiota maalaisväestön keskuudessa. Vahinko vain, että matka on niin pitkä ja että karja viipyi Helsingistä tänne kokonaisen viikon ja pääsi rautateillä eteenpäin tavallisesti "pyöriä voitelemalla".

Porin Konepaja oli asettanut näytteille 2 raakaöljymoottoria (5 & 8 HP ja kumpaankin Sampo-puimakoneen. Pienempi pari tuli myydyksi tehtaan asettamaan hintaan, suuremman kauppa jäi vielä avoimeksi, mutta tapahtunee näinä päivinä. Koneet ovat tehtaan ensimmäiset Liettuassa.

Porin Puuvillan näyttely käsitti noin 70 eri lajia puuvillakankaita, jotka olivat tuodut tehtaan myyntivarastosta Riiaista ja lähetettiin sinne taas takaisin, sillä tullaus oli tapahtunut kaikille kankaille yhdessä, joten olisi ollut myytävä koko näyttelyvalikoima samalle ostajalle. Kun tällaista ei löytynyt ilman pienintä alennusprosenttia, ei firma ryhtynyt huomattavasta kysynnästä huolimatta, myymään pakottain, koska ei halunnut polkea alas omien tuotteittensa hintoja. Firman tuotteilla on huomattavan suuri menekki etenkin Latviassa.

Veljekset Wickströmin (Waasa) petrolimoottorit ovat Liettuassakin jo entuudestaan tunnetut ja myytiin näytteille asetetut 2 kpl. tehtaan asettamiin hintoihin.

Kone- ja Siltarakennuksen Lacta ja Milka separaattorien menekki Liettuassa kasvaa hiljalleen. - Kaksi viimeksi mainittua suomalaista firmaa esiintyi näyttelyssä kumpikin suuren liettualaisen maatalousfirmansa edustamana. *Teollisuustuotteille ei firmoilla palkintoja jaettu.*
Mainittakoon tässä yhteydessä, että Suomen läntinen kilpailija Ruotsi, oli tälläkin kertaa asettanut näytteille erään suuren liettualaisen firman edustamana aika paljon maanviljelyskoneita ja voimakoneita, jotka mielestäni ovat liian suuria Liettuan pikkuviljelykselle. Ottaen huomioon tämän luulen, että Suomi tulevaisuudessa tulee yhä paremmin kilpailemaan Ruotsinkin kanssa, jos suomalaiset firmat mukautuvat etenkin maksuehtoihin näiden ostajain toivomuksiin. Esimerkin vuoksi mainittakoon, että m.m. ruotsalaiset firmat myyvät: puolet käteisellä ja puolet velaksi aina 1 1/2 vuoteen saakka käyttämättä lainkaan vientiluottoaan (siis firmat suoraan keskenään). Suomalaiset alkavat jo menestyksellä kilpailla tavaran laatuun ja hintaan nähden, mutta ei toistaiseksi maksuehtoihin nähden.

Mitä Suomen osanottoon tulee, voi siihen olla tyytyväinen, etenkin kun

tuotteemme Liettuan markkinoilla näyttävät päässeen huomattavan askeleen eteenpäin. Toivottavaa olisi, että yhä useammat tuotteemme pääsisivät Baltian maitten markkinoille. Neuvotteluja tähän suuntaan olen tällä pitänyt.

Vastedes aikoo Liettuan näyttelykomitea pitää näyttely-messuja joka kolmas vuosi, koska kyllästymistä on havaittavissa. Pienempiä maatalousnäyttelyjä tulee olemaan useammin.

Reinhold Wender

127/
P. 7. 1925

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riga, 8/7 1925.

N:o 649/L1.

Princed. y. m.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 102/1290 10 O. 125		
11/7-25	102	LIT.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C 26	

K. Herra M i n i s t e r i,

Rap. N:o 127 Liettuaista,

jossa:

- 1) "Meierovics Kovnossa. Liettuan-Latvian Viron konferenssi" (siv. 1)
- 2) "Meierovicsin haastattelu" (siv.4)

lähetetään tämän mukana (5 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n.

Helsinki.

Princed. y. m.

Rap. N:o 127 Liettuasta.

Meierovics Kovnossa.

Liettuan-Latvian-Viron konferenssi.

Latvian ulkoministeri Meierovics saapui Kovnoon viime kesäkuun 30 p:nä ja matkusti edelleen länteen päin t.k. 1 p:nä viivyttyään Kovnossa 1 1/2 päivää. (Liettuan ulkoministeri Čarneckis viipyi viime käynnillään Riassa 3 päivää.) Meierovics otettiin täällä vastaan ystävällisesti ja Liettuan tapojen mukaan, joille karakteristista on, että liettualaiset pitävät vieraan omaan piiriinsä suljettuna, eivätkä kutsu eri tilaisuuksiin ulkovaltain edustajia. Näin ollen ei Meierovicsin vastavierailu Kovnossa ulkonaisesti vastannut likimainkaan Čarneckisin vierailua Riassa viime huhtikuun lopulla. Vastavierailun aika oli muuten sangen otollisesti valittu liettualais-latvialaisen liiton toisen kongressin jälkeen, joka oli valmistanut ystävällistä maaperää Meierovicsin (ja Latvian ulkoministeriön balttilaisen jaoston päällikön, herra Muntersin) tulolle.

Tällainen maaperä olikin varsin tarpeen, sillä, kuten aikaisemmin olen raportoinut, Liettuan ulkoministeriössä on arvosteltu Meierovicsin "Puolanystävyyttä" ankaranpuoleisesti ja sitäpaitsi olen tällä kertaa kuulut valitettavan sitä, että Latvia ensin kutsuu Liettuan ja Viron ulkoministerit näitten kolmen maan konferenssiin Riikaan heinäkuun kuluessa, mutta kun Viron puolelta ilmaantuu vastahakoisuutta itsensä ulkoministerien konferenssia kohtaan, niin Latvian ulkoministeri koko heinäkuun ajaksi matkustaa ulkomaille, aiheuttaen siten kolmen maan konferenssin lykkäntymisen kauas syksyyn, luultavasti vuoden loppuun tai ainakin kansainliiton istuntokauden jälkeen.

Minusta tuntuu kuitenkin siltä, että liettualaiset ovat Meierovicsin vastavierailuun ja sen aikana pidettyihin neuvotteluihin verrattain tyytyväisiä, joten hänen on onnistunut lepyttää liettualaisia ja yhä parantaa Latvian-Liettuan suhteita, jotka jo Čarneckisin vierailun johdosta alkoivat "lämmetä".

Mitä neuvotteluihin Meierovicsin vastavierailun aikana tulee, niin käytiin niitä verrattain vähän, sillä paljon aikaa kului "juhlallisuuksiin" ja visitteihin. Niitten tulokset näkyvät seuraavasta Liettuan ulkoministeriön kommuniqueesta:

Liettuan ja Latvian ulkoministerien kohtaamisen aikana Kovnossa 30/6 ja 1/7 on:

I seuraava pöytäkirja allekirjotettu:

"Liettuan ja Latvian ulkoministerit ovat kohtaamisensa aikana 30/6 ja 1/7 1925 katsoneet menestyksellisen yhteistyön ja suhteitten kehittämisen vuoksi välttämättömäksi:

1. solmia erotuomiosopimus myötäliitetyn ehdotuksen mukaan konsolidoidakseen Kansainliiton pääperiaatteet ja realisoidakseen balttilaisten maitten aspiratioita lähentymiseen nähden,
2. solmia taloudellinen sopimus, jolla molemmat maat myöntävät toisilleen erilaisia helpotuksia tulliin nähden sitä varten kokoonpantujen tavaraluetteloiden perusteella. Tämän sopimuksen toteuttamiseksi, nuodostetaan sekakomissio, jossa molemmat sopimusvaltiot tulevat olemaan edustettuina ja jonka, vuoroin Riassa vuoroin Kovnossa pidettyjen istuntojen jälkeen, on viimeistään 15 p:nä syyskuuta 1925, kolmen kuukauden kuluessa, on valmistettava tavaraluettelot, jotka liitetään sopimukseen. Tämän mukana oleva ehdotus asetetaan perustaksi. Konventio ja sopimus on allekirjotettava viimeistään 1/3 1926 Riassa.
3. Jouduttaakseen kolmen balttilaisen maan liittymistä sopimukseen pitävät molemmat maat tarpeellisena kutsua lähimmässä tulevaisuudessa Rigaan Viron, Latvian ja Liettuan ulkoministerien konferenssin, joka vaikuttaisi yllämainitun päämäärän toteuttamiseksi.

Tehty ja allekirjotettu Kovnossa kahtena kappaleena 1 p:nä. heinäk. 1925."

- II. allekirjotettu sopimus, joka reguloi tukinuiton ja liikenteen liettualais-latvialaisilla rajajoilla.

Kun Liettuan intresseissä on saada Viron, Latvian ja Liettuan ulkoministerit mahdollisimman pian koolle ja kun, kuten tunnettua, Viron ulkoministeri on, Latvian kutsuun saapua Rigaan, vastannut hallituksensa kannan olevan, että ensin olisi pidettävä n.s. eksperttien konferenssi Kovnossa toukokuussa 1924 pidetyn konferenssin päätöksen mukaisesti, niin on Liettuan hallitus nyt tyytyväinen Latvian kantaan, että nimittäin itse ulkoministerit mainituista maista kokoontuisivat eivätkä vain ekspertit.

Liettuan ulkoministeriössä tuntuu nyt olevan vallalla se käsitys, että tämä ulkoministerien konferenssi lykkääntyy myöhäiseen syksyyn, siis useita kuukausia eteenpäin. (R.S.)

Ministeriö on sitä mieltä, että liittolaisten liittouman toteuttaminen on mahdollista, mikäli vain liittolaisten kesken on riittävä yhteistyö ja yhteinen tahto. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki liittolaisten väliset erimielisyydet on ratkaistava ja yhteinen linja on selvitettävä. Liittouman toteuttaminen on mahdollista, mikäli vain liittolaisten kesken on riittävä yhteistyö ja yhteinen tahto. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki liittolaisten väliset erimielisyydet on ratkaistava ja yhteinen linja on selvitettävä. Liittouman toteuttaminen on mahdollista, mikäli vain liittolaisten kesken on riittävä yhteistyö ja yhteinen tahto. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki liittolaisten väliset erimielisyydet on ratkaistava ja yhteinen linja on selvitettävä.

Samalla tavalla on mahdollista, että liittolaisten liittouman toteuttaminen on mahdollista, mikäli vain liittolaisten kesken on riittävä yhteistyö ja yhteinen tahto. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki liittolaisten väliset erimielisyydet on ratkaistava ja yhteinen linja on selvitettävä. Liittouman toteuttaminen on mahdollista, mikäli vain liittolaisten kesken on riittävä yhteistyö ja yhteinen tahto. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki liittolaisten väliset erimielisyydet on ratkaistava ja yhteinen linja on selvitettävä.

Kysyttiin: Miksi liittolaisten liittouman toteuttaminen on mahdollista, mikäli vain liittolaisten kesken on riittävä yhteistyö ja yhteinen tahto. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki liittolaisten väliset erimielisyydet on ratkaistava ja yhteinen linja on selvitettävä. Liittouman toteuttaminen on mahdollista, mikäli vain liittolaisten kesken on riittävä yhteistyö ja yhteinen tahto. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki liittolaisten väliset erimielisyydet on ratkaistava ja yhteinen linja on selvitettävä.

Ministeriö: Ulkomaisessa ilmiössä lähentyneille on pidettävä ulkoministerien konferensseja, jotka koordinoivat poliittisia ja taloudellisia asioita. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki liittolaisten väliset erimielisyydet on ratkaistava ja yhteinen linja on selvitettävä. Liittouman toteuttaminen on mahdollista, mikäli vain liittolaisten kesken on riittävä yhteistyö ja yhteinen tahto. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki liittolaisten väliset erimielisyydet on ratkaistava ja yhteinen linja on selvitettävä.

Meierovicsin haastattelu.

Kovnessa käydessään tarjosi Latvian ulkoministeri Meierovics haastattelun Liettuan sanomalehtimiehille. Pyydän saada selostaa haastattelua Liettuan lehtien perusteella.

Meierovics totesi, että Liettuan-Latvian suhteet ovat kehittyneet ~~aitaasti~~ asteettain kuitenkin parempaan päin. Kosketteli sivumennen liettualais-latvialaisen toisen kongressin päätöksiä, joita olen selostanut raportissani N:o 124 Liettuasta, sanoen jokaisen molempien maitten ystävän iloitsevan niistä, mutta sanoi, ettei kategorisesti voi niistä lausua omaa mielipidettään, koska ei päätöksiä siksi hyvin tunne. Mainitsi Latvian vilkkaan osanoton Liettuan näyttely-messuihin 24-29/6 todistavan Latvian taloudellisesta intressistä Liettuaa kohtaan. Totesi Latvian ja Liettuan suhteitten tällä hetkellä kehittyvän etupäässä juridisissa merkeissä (arbitrage ja taloudellinen sopimus). Arbitragea varten on jo valmiina lopullinen ehdotus, joka liitettiin Kovnessa allekirjotettuun pöytäkirjaan, ja mitä tulee taloudelliseen sopimukseen, niin on sitä vielä huolellisesti valmistettava molempipuolisen oikeudenmukaisuuden ja edun perustalla.

Sanoi balttilaisella ententella olevan ainoastaan muodollista luonnetta joka ei garantoi toisinaan sangen vakavista erimielisyyksistä. Olettaen, että Suomi on yhtä lähellä balttilaista kuin skandinavilaista orientatiota, pidän nykyhetkellä oikeimpana progressivista lähentymistä kolmen balttilaisen maan Liettuan, Latvian ja Viron välillä, joille tulevaisuus on edelleen osotettava tietä. Huomautti, että liitot eivät synny käden käänteessä ja että niitä on hyvin harkittava.

Kysyttiin: Kun Liettua ei tule ottamaan osaa liittoon, jossa Puola on mukana, ennenkuin Liettua on saanut Vilnan takaisin, niin pidettäväkö Latvian-Viron liittoa Liettuan vaiko Puolan kanssa realisempaan ?

Meierovics: Ulkomaisena ilmiönä lähentymiselle on pidettävä ulkoministerien konferensseja, jotka koordinoivat politisia ja taloudellisia suhteita mutta ei pidä olettaa, että näitten välittömänä päämääränä olisi jonkun liiton realisointi. Me puolustamme säännöllisiä sekä kolmen (Liettuan, Latvian Viron) että neljän (Suomi, Viro, Latvia, Puola) maan konferensseja. Joskin jälkimäisiä on ollut enemmän kuin edellisiä, niin lukumäärä ei suinkaan ratkaise lähentymisen syvyyttä ja minä luulen, että lähentymisellä Liettuan, Latvian ja Viron kesken on realisempi pohja kuin Puolan kanssa.

Kysyttiin: Koska Liettuan-Latvian-Viron konferenssi tulee olemaan, mihin Meierovics oli vastannut: ei antane kauan odottaa itseään.

Mahdollisesta sodasta itä-Europassa keskusteltaessa oli kysytty, voisiko Liettua saada enemmän kuin puolueettomuutta osakseen Latvian taholta, jos syttyisi sota Liettuan ja Puolan välillä, kuten päinvastoin Latviakin ehkä toivoisi, jos syttyisi sota Latvian ja Neuvosto-Venäjän välillä.

— Tenty, erään riikalaisen lehden aiheuttama kysymys on puhtaasti teorettinen, -- oli Meierovics arvellut. En näe lähimmässä tulevaisuudessa sotaa tässä osassamme Europaa. Erilaisia kombinaatioita voi arvailla, mutta millä ei ole mitään yhteistä realipolitikan kanssa. Pyrkimyksemme on ehdoton rauha. Sodasta pienet maat vain kovasti kärsisivät.

Selostettuaan Latvian suhteita naapureihin, missä ei tullut esille uutta eikä mielenkiintoista, Meierovics mainitsi matkansa tarkoituksista tärkeimpänä neuvottelut Kovnossa. Sitäpaitsi on järjestettävä erinäisiä kysymyksiä Saksan kanssa. Myönsi matkansa koskettavan myös Latvian saksalaisten tekemää agrarivälikyymystä kansainliitossa, jossa Latvia tietysti tahtoo puolustaa kantaansa.

Mainitsi lopuksi saaneensa Kovnosta, jossa ei ole ollut neljään vuoteen, hyvän vaikutelman, etenkin mitä kaupungin edistymiseen tulee.

Reinhold Wender

128/23.9.1925

Chargé d'Affaires
de Finlande
en Lithuanie

No 830 Li

Preis
Kaunas, 23/9-25

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 135/1996 K D. 19 25		
28/9-25	No -	Lit.
KIINA	OSALTO	ASIA

K
K. Herra Ulkoasiainministeri,

Raportti No 128 Liettuasta,

jossa:

Liettuan-Puolan suhteet ja
Köpenhaminan neuvottelut

lähetään tämän mukana (5kpl)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, va-
kuutus mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra Ulkoasiainministeri

I d m a n

HELSINKI

Reino Lylander

Liettuan-Puolan suhteet
ja Köpenhaminan neuvottelut.

Olen aikaisemmin raporteissani
 ainakin noin kolmeneljänestä vuot-
 ta sitten esittänyt mielipiteenäni, että

Liettuan-Puolan suhteissa on uusi ylimenokausi alkamaa sa ja samalla kertonut miten iniciatiivi lähenemiseen Liettuan kanssa on Puolan puolella, miten Puola on esittänyt m.m. politisten vankien vaihtoa ym. Olen täällä Kaunaksessa ollut tällä kertaa pari päivää ja kuullut Puolan puolelta kesän kuluessa tehdyn kaikessa hiljaisuudessa erilaisia tunnusteluja Liettuan hallituspiireissä, sanomalehdistössä, liikemaailmassa jne. Kerrotaanpa, että muuan puolalainen diplomaatti olisi tavannut Liettuan kylpyrannalla Polangenissa itse Liettuan presidentinkin ja hallitusmiehiä. Loppukesällä jatkettiin Riassa politisten vankien vaihtoa koskevia neuvotteluja tuloksella, että Puola sai vapaaksi 25 ja Liettua 16 politista vankia. Mutta etenkin liikelaama on kärsinyt Liettuan-Puolan „sotalilasta“, kun näitten maitten välinen raja on tarkoin suljettu. Puutavariike ja tukinuitto ylempänä Niemen (Memunas) virralla ja sen sivujoella Vilijalla (Meris) on ollut mitättömän vähäistä. Tosin saatiin jo joku aika sitten englantilaisten ym. kanssa aikaan sopimus (josta aikaisemmin olen raportoinut) mutta Liettua ei ole kuitenkaan päästänyt Puolan kansalaisten omistamia tukkeja Niemen-virralla eikä Vilijalla rajansa yli ja rajalle on myös jäänyt englantilaistenkin tukkeja, joita nämä ovat ostaneet viime vuonna hyvin suuressa määrässä Bielowiešhin ikimetsistä. Puolalaiset ovat sitäpaitsi osanneet järjestää asian niin, että ovat voineet valittaa englantilaisille liettualaisten asettamia esteitä ja vyöryttää syyn näitten niskoille. Täten ovat englantilaisten ja puolalaisten intressit tukinuittoon nähden ikäänkuin yhdistetyt, mihin on päälle päätteeksi tullut Memelin sahayhtiöitten, joissa etupäässä englantilaista ja saksalaista pääomaa, suuri halu saada tukkeja „alas“ sahoilleen ja pyörät käyntiin. Siitä ei ole kovin pitkää aikaa, kun Englannista saatiin 7 miljoonaa littiä (noin 28 milj. Smk) Memelin sahayhtiöisyyttä varten edellyttäen, että tukkeja vihdoinkin rupeaa tulemaan Bielowiešhistä markkinoille. Samalla kun viime aikoina on englantilaisten ja memeliläisten liikemiesten taholta (jälkimmäisistä on puutavaramies juutalainen Naftal suurin ja tunnetuin) esi-

tetty Liettuan hallitukselle toivomuksia tukinuiton vapauttamiseksi kokonaan, ovat puolalaiset vielä Berlinin ja Parisin kautta koettaneet painaa asiaa eteenpäin. Toiselta puolen ei Liettuan hallitus ole voinut kieltäytyä vapauttamasta tukinuittoa k.o. virralla, koska se kerran on allakirjottanut Memelin sopimuksen (joita olen Ministeriölle aikanaan lähettänyt) jossa Liettua sitoutuu vapaaseen transitoon k.o. vesitiellä. Sen jälkeen kun tämä sopimus on sekä Liettuan että liittovaltain taholta ratifioitu ja sopimuskirja talletettu Parisissa ulkoministeriöön, on Liettuan hallitus tahtonut osoittaa lojalisuutta sopimusta kohtaan valttääkseen Puolan tavanmukaista vahingoittavaa politiikkaa lännessä. Kaikki näytti nyt olevan valmiina neuvottelujen alkamiseksi Köpenhaminassa uiton ym. järjestelyä varten Liettuan transitovesitiellä, mutta Liettuan leppymätön oppositio ei ollut sellaiseen „valmis“, ja sen Liettuan hallituskin on hyvin tiennyt ja tuntenut, koska on koettanut pitää koko juttua mahdollisimman salassa. Kuvaaavaa on, että esim. ne nootit, jotka Liettuan ja Puolan edustajat muodon vuoksi vaihtoivat Berlinissä keskenään ennen neuvotteluja, ovat vasta t.k. 8 p. alkaneet päästä julkisuuteen lähes kuukauden vanhoina (ilman päiväystä). Puolan edustajan (Olszewskin) nootti Liettuan edustajalle (Sidzikauskasille) Berlinissä kuului tähän tapaan (suom. liettuasta, siis toinen käännös): Herra Ministeri. Hallitukseni käskystä minulla on kunnia pyytää Teidän Ylhäisyyttänne välittämään Liettuan hallitukselle seuraavan deklaraation: Puolan Hallitus haluten ensi sijassa järjestää Liettuan kanssa normalit taloudelliset suhteet, etenkin mitä tulee Memeliin, on päättänyt esittää neuvottelujen alkamista Liettuan kanssa Niemen virran avaamiseksi liikenteelle ja muissakin kysymyksissä, jotka ovat tämän tehtävän yhteydessä. Jos Liettuan Hallitus suostuu tähän ehdotukseen, niin Puolan Hallitus määrää erikoisen delegation täysin valtuuksin neuvottelemaan Liettuan Hallituksen delegation kanssa. Samalla olen saanut tehtäväkseni saattaa Teidän Ylhäisyytenne tietoon, että Puolan hallituksella ei ole mitään sitä vastaan, jos neuvottelut pidetään Köpenhaminassa. Mitä näitten neuvottelujen aikaan tulee, niin elokuun 25 päivä olisi nähtävästi sopivin. Käytän tilaisuutta jne... Olszewski.

Tähän on Liettuan hallitus vastannut: Puolan Tasavallan Erikoislähettiläälle ja Täysinvaltuutetulle Ministerille Berlinissä. Herra Ministeri. Minulla on kunnia ilmoittaa Tei-

dän Ylhäisyydellenne, että olen saanut 14 p. elok. k.v. Teidän kirjelmänne, jossa Te suvaisitte tiedottaa minulle Puolan Hallituksen esityksen alkaa neuvottelut Liettuan Hallituksen kanssa Niemen virran avaamiseksi liikenteelle ja muissakin liikennekysymyksissä, jotka koskevat tätä tehtävää. Olen saanut hallitukseltani käskyn pyytää Teidän Ylhäisyyttänne antamaan Puolan Hallitukselle seuraavan selityksen: Liettuan Hallitus on, allekirjottaessaan 8 p. toukok. 1924 Parisissa Memelin alueen konvention Ententevaltioitten kanssa, sitoutunut, huolimatta nykyään Liettuan ja Puolan välillä vallitsevista poliittisista suhteista, sallimaan ja helpottamaan tukinuittoa Niemen virralla. Siinä vakaumuksessa, että tukinuiton oikea järjestely Niemenillä vaatii, että intresoidut maat jossakin määrässä koordinoivat ponnistuksensa, Liettuan Hallitus suostuu Puolan Hallituksen ehdotukseen alkaakseen sen kanssa neuvottelut 8 p. toukok. 1924 allekirjotetun Memelin alueen sopimuksen III osan 3 artiklan mukaisesti asian toteuttamiseksi käytännössä. Liettuan Hallitus ei näe mitään esteitä olevan sille, että nämä neuvottelut alettaisiin Köpenhaminassa 25 p. elok. Samalla olen saanut tehtäväksi ilmoittaa, että Liettuan valtuuskunnan kokoonpano tulee olemaan: Herrat Vincas Sidzikauskas, Liettuan erikoislähettiläs ja täysinvaltuutettu ministeri Berlinissä puheenjohtajana, ins. Feliksas Benediktas Tormašavičius, posti- ja telegrafihallituksen päällikkö, ins. Vladas Skardinskas, tie- ja vesirakennusten päällikkö ja Jonas Norkaitis, kauppedepartementin päällikkö. Olisin Teidän Ylhäisyydellenne sängin kiitollinen, jos Te ajoissa voisitte ilmoittaa Puolan valtuuskunnan kokoonpanon. Vastaanottakaa jne... V. Sidzikauskas.

Kaikesta huolimatta pääsi opposition tietoon senverran tosiseikkoja, että se katsoi voivansa alkaa ankaran agitation neuvotteluja vastaan. Opposition johtava lehti „Lietuvos Žinios“ kaivoi päivän valoon minkä jaksoi ja toivotti maailmalle. Hyvin kuuvaavaa on, että lehden painos päivä päivältä kasvoi kolminkertaiseksi, kuten minulle täällä on väitetty. Elokuun lopulla katsoivat sekä pää- että ulkoministeri parhaaksi antaa lehdistä tietoja edessäolevista neuvotteluista haastatteluissa, joissa he molemmat nimenomaan huomauttavat, että neuvotteluissa tullaan käsittelemään puhtaasti teknillisiä kysymyksiä ja että minkäänlaisista poliittisten kysymysten käsittelemisestä ei voi olla puhetta ennenkuin Puola toteuttaa Suvalkin sopimuksen ehdot ja antaa Vilnan takaisin Liettualle. Huomauttivat vielä miten Barcelonankin

sopimus velvottaa Liettuaa avaamaan Niemenin transitoliikenteelle.

Huolimatta opposition yhä jatkuvasta ja uhkaavasta vastustuksesta jota ajoivat kansansosialistit, sosialidemokratit ja kiiivaimmin kaikkein oikeistolaisimmat nuoret upserit armeijassa -- siis sangen vastakkaisia puoluekantoja -- matkustivat Liettualaisen valtuuskunnan jäsenet Kovnosta aivan elokuun lopulla ennättäen Köpenhaminaan niin, että neuvottelut avattiin syyskuun 1 päivänä. Avauspuheessaan Puolan delegation puheenjohtaja Wasilewski huomautti alkavien neuvottelujen tärkeydestä ja lausui yleensä hyvin ystävällisiä sanoja. Hän oli nimenomaan myös maininut, etteivät neuvottelut tulisi käsittelemään Puolan-Liettuan välisiä monimutkaisia ja vaikeita politisia problemeja, vaan ainoastaan taloudellisia ja teknillisiä. Oli huomauttanut neuvottelujen merkityksestä rauhan lujittamiseksi itä-Europassa ja suuresta hyödystä ei ainoastaan Memelin alueelle, vaan koko Liettualle Niemen virran vesistölle. Ym,ym, Liettuan delegation puheenjohtaja Sidzikauskas oli puhunut hyvin varovasti mainiten erikoisesti, että Liettuan hallitus oli suostunut neuvotteluihin, koska Memelin sopimus velvottaa Liettuaa avaamaan Niemenin liikenteelle ja huomauttanut tehtävän vaikeudesta Liettuan-Puolan suhteitten nykyisillään ollessa. Neuvottelut olivat sitten sujuneet aluksi hyvin lupaavasti, mutta kun Puolan delegatio oli nostanut kysymyksen konsulinviraston perustamisesta Memeliin, niin silloin asia muuttui pahemmaksi ja Sidzikauskas matkusti Kovnoon saamaan lähempiä ohjeita. Kovnossa olivat jo hallituksessakin välit sillävälän kiristyneet ja erään ministerin lomalta tulo oli katkaista neuvottelut Köpenhaminassa. Sidzikauskas oli kuitenkin saanut luvan palata K:haminaan ja saattaa neuvottelut sopivalla tavalla loppuun mitä pikimmin. hänelle luvattiin sähköteitse lisäohjeita. Mutta tuo kohtalokas sähkösanoma, joka oli osotettu vain Sidzikauskas K:hamina, tuli takaisin Kovnoon löytämättä perille ja kun se lähetettiin uudelleen ja saapui Sidzikauskasin käsiin, oli Liettuan delegatio juuri allekirjottanut pöytäkirjan, jonka mukaan posti-, telegrafi- ja telefoni asioissa päästiin periaatteessa yksimielisyyteen, mutta rautatiekysymykset ja konsulariedustus jäivät avoimiksi. (Pyydän saada jatkaa ensi postissa, jossa toivon voivani lähettää allekirjotetun pöytäkirjan)

Reino Sylva

129/24.9.1925

Chargé d'Affaires
de Finlande
en Lithuanie

No 831/Li

u

K. Herra Ulkoasiainministeri,

Raportti No 129 Liettuasta,

jossa:

Köpenhaminan neuvottelut ja
Liettuan hallituksen ero

lähetetään tämän mukana (5 kpl).

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, va-
kuutus mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra Ulkoasiainministeri

I d m a n

H e l s i n k i

Reino Lylander

Kaunas, 24 /9- 1925

Pres.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 142/1925	A. D.	25
13/10-25	No -	LIT 1
RYHMÄ	OSASTO	ASIA

Köpenhaminan neuvottelut

ja Liettuan hallituksen ero.
(jatk. raporttiin No 128)

Jollei Puolan delegatio

Köpenhaminassa olisi ollut niin

taipumaton Puolan konsulinviraston perustamis-
ta Memeliin koskevassa kysymyksessä -- muissa kysymyksissä se oli
antanut paljon myötä -- niin olisi kaikki mennyt lupaavasti, mutta
etenkin tämä konsulaattikysymys herätti Liettuassa pahaa huomiota ja
antoi oppositiolle „ vettä myllyyn ”, joka sitten toivotti, että nyt
siellä K:haminassa neuvotellaan jo poliittisista kysymyksistä, vaikka
puhe oli vain teknillisistä. Hallitus piti tiukasti kiinni siitä,
että konsulaattikysymys ei kuulu Memelin konventioon, mutta antoi
kuitenkin hiukan myötä, kuten näkyy myöhemmästä. Nähtävästi se jo e-
päili vahvasti neuvottelujen onnistumista, koska min. Sidzikauskas
yksin palasi K:haminaan kolmen muun K:haminassa jo mukana olleen
jäädessä Kovnoon (osa delegatiota oli jäänyt K:haminaan). Min.
Sidzikauskas sai ohjeeksi m.m. keskeyttää neuvottelut kokonaan, jol-
lei Puolan delegatio taipuisi konsulaattikysymyksessä siihen, että
kolmas valtio valvoisi Memelissä Puolan etuja puolalaisen virkamie-
hen kautta, joka asetettaisiin tämän valtion konsulinvirastoon. Läh-
tiessään tk. 8 p. takaisin K:haminaan oli min. Sidzikauskasille lu-
vattu lähettää lisäohjeita sähköteitse. Siinä shifferissä, joka
täältä oli tk. 14 p. lähetetty ilman että se oli tullut perille
(vaan palautettu) oli mm. sanottu, että neuvottelujen jatkamis-
ta ei saisi lykätä yhtä viikkoa kauemmaksi ja että konsulaattiky-
symys ei saisi tulla pöytäkirjassa mainituksi, jollei Puola suostui-
si Liettuan ehdotukseen. Puolan delegatio tahtoi, tingittyään, lyk-
käystä 3 viikoksi, minkä se saikin ajetuksi läpi, ja pöytäkirjaan,
joka allekirjotettiin ennen Kovnon shifferin tuloa (toistamiseen
lähetettynä) merkittäväksi, että rautatie- ja konsulaattikysymykset
jäävät avoimiksi seuraaviin neuvotteluihin Luganossa ~~XX~~ lokak. 10
p. Tk. 15 Köpenhaminassa allekirjotettu pöytäkirja kuului:

Proces - verbal
de la seconde Séance plénière de la Conférence Polono-Lithu-
anienne, tenue à Copenhague le 15 septembre 1925.

Président de la Séance: M. le Ministre V. Sidzikauskas,
Président de la Délégation Lithuanienne.

Présents:

du côté polonais:

M. le Ministre Wasilewski

M. M. Szumlakowski

M. Poznanski

du côté lithuanien:
 M. le Ministre Sidzikauskas
 M. Naftalet
 M. Petkevičius

La Conférence a pris connaissance des rapports de ses trois Commissions: de trafic, de communication et de protection consulaire

La Conférence a constaté qu'un accord s'est établi en principe entre les deux Délégations sur les questions de trafic sur le Niémen, de communications postales, télégraphiques et téléphoniques ainsi que sur les questions d'entrée et de séjour des ressortissants de la Pologne et de la Lithuanie sur le territoire des Etats respectifs, mais qu'une divergence d'opinion subsiste entre la Délégation Polonaise et la Délégation Lithuanienne au sujet des questions ayant trait aux communications ferroviaires et à la protection consulaire.

Etant donné que les matières faisant l'objet de la présente Conférence Polono-Lithuanienne n'ont pu être épuisées, les deux Délégations ont décidé de suspendre les travaux de la Conférence pour un délai de trois semaines.

La prochaine séance de la Conférence aura lieu le 10 octobre 1925 à Lugane (Suisse).

Le Président Sidzikauskas a déclaré la Séance close à 1 h. 45.

(-) Leon Wasilewski

(-) V. Sidzikauskas

Président de la Délégation Polonaise

Président de la Délégation Lithuanienne

(-) M. Czudowski

(-) Tadas Petkevičius

Secrétaire Général de la Délégation Polonaise

Secrétaire Général de la Délégation Lithuanienne.

Copenhague, le 15 septembre 1925.

Se, että puheena ollut sähkösanoma ei tullut perille, on täällä herättänyt erilaisia tulkintoja, m.m. että olisi tahallaan viivytelty ja sitten lähetetty vaillinaisella osotteella (Sidzikauskas, Copenhague), mutta arvelen, ettei näin ole asian laita, koska virkailijatar, jonka toimeksi sähkösanoman shifreraus ja lähettäminen oli annettu, oli ensin pidätetty ja sitten vapautettu erottamalla virastaan.

Kun tieto tuli Kovnoon siitä, että pöytäkirja oli kuitenkin eh-³
ditty allekirjottaa, herätti se kaikesta päättäen hallituksessa eri-
puraisuutta ja se kokoontui tk. 19 p. pohtimaan kysymystä olisiko
ulkoministerin erottava, mutta hallitus katsoi asemansa siksi vai-
keaksi ja tuloksellisen työskentelyn siksi tukalaksi, että päätti
kokonaisuudessaan erota 19 p.tk.6 jolloin Ministeriölle eronpyynn-
nöstä myös sähkötin) Presidentti oli suostunut eronpyyntöön vielä
samana iltana. Laaja ja kiihäs kuohunta Puolaa vastaan oli kaata-
nut Petruliksen 8 kk toimineen hallituksen, joka oli tuntenut vel-
vollisuudekseen täyttää kaikista vaikeuksista huolimatta Memelin so-
pimuksessa Liettuan puolesta annetun lupauksen transitovesiliiken-
teen vapauttamiseksi. Hallituksen asema oli todella käynyt hyvin
vaikeaksi: samalla kertaa valmistella neuvotteluja Puolan kanssa ja
kannattaa kansan huutoa: Vilna takaisin Liettualle. Mutta se mikä
on tapahtunut todistaa myös, että realistisesti asioita harkitsevain
joukko Liettuassa on kasvanut ja että ylimenokausi Liettuan-Puolan
suhteissa läheisempään kanssakäymiseen päin on alkanut.

Pyydän saada vielä huomauttaa että SSSR:n tšekäl. edustaja on
suullisesti tk. 1 p. ja kirjallisesti noin viikkoa myöhemmin uudis-
tanut SSSR:n vanhan protestin Niemenin vesiliikenteen ratkaisemi-
sestä ilman sen mukanaoloa. „Isvestijassa“ on kuulemma tk. 4 p.vai-
heilla artikkeli, jossa sanotaan, että jos Liettuan-Puolan neuvotte-
lut Köpenhaminassa johtavat sopimukseen vesiliikenteestä Niemenillä,
niin se sopimus ei tule olemaan kestävä ja että SSSR ei ainakaan
tule sitä tunnustamaan.

Memelissä on kuulemma nykyään kymmenkunta sahalaitosta, joista
kolme on käynnissä. Lasketaan että Liettua voisi saada normalisissa
olosuhteissa 3 litettä kustakin sen läpi uitetusta tukista (noin
12 Smk) ja sitäpaitsi liettualainen työmies ansaita noin 8 litettä
(32 Smk) päivässä, mikä tulisi antamaan maalle vuosittain useampia
miljoneja littejä.

Reinoldylander

130/27.9.1925

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Kaunas, 27/9 1925.

✓ N:o 834/Li.

President y.m.

ULKOASIAINMINISTERIO		
No 138/1296 28.9.25		
5/10-25	No -	LL 1
RYHMÄ	LUOKA	ALA

K. Herra M i n i s t e r i,

Rap. N:o 130 Liettuasta

jossa:

- 1) Lisätietoja Köpenhaminan neuvotteluista (siv. 1)
- 2) Liettuan vastausnootti K.L:n neuvostolle Köpenhaminan neuvottelujen johdosta (siv. 3)

lähetetään tämän mukana (5 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n,
H e l s i n k i.

Reinhold Lunden

Rap. N:o 130 Liettuasta

Lisätietoja Köpenhaminan neuvotteluista.

Olen ollut tilaisuudessa täällä puhumaan Köpenhaminan neuvotteluista vielä muutamien Liettuan valtuuskunnan jäsenten, m.m. sen puheenjohtajan Sidzikauskasin kanssa, joka väitti, että hänen valtuuskuntansa on tarkoin seurannut hallituksensa ohjeita ylittämättä lainkaan valtuuksiaan. Min. Sidzikauskas sanoi muuten jättäneensä eronpyynnön valtuuskunnan puheenjohtajan toimesta ja että kaikesta päättäen k.o. toimessa tuleekin henkilömuutos tapahtumaan, koska hallituskin vaihtuu. Olen toisaalta kuullut, että ent. ulkomin. Čarneckis mahdollisesti tulisi puheenjohtajaksi valtuuskunnassa, jos tämä tulee matkustamaan Luganoon jatkamaan neuvotteluja.

Köpenhaminassa oli eniten pohdittu ja väitelty siitä Puolan vaatimuksesta, että puolalainen tukinuittomiehistö saisi seurata tukkilauttaa määräraikkaan asti samoinkuin siitä, että Puolalle on Memelin satamassa varattava osa Puolan tukkeja varten. Puolalla on kuulemma muissa uittosopimuksissa tämäläinen oikeus (esim. Tonavalla). Tästä vaatimuksesta oli Puolan valtuuskunta perääntynyt. Liettuan valtuuskunta oli puolestaan vaatinut, että Puola antaisi uittaa Venäjän puutavaraa Puolan käsissä olevan alueen läpi samoilla ehdoilla kuin Liettua tulee antamaan Puolalle uitto-oikeuden. Tähän vaatimukseen oli Puolan delegatio suostunut.

Posti-, telefoni ja telegrafiliikenteeseen tulnaisiin suostumaan vain sikäli kuin liikenne palvelee uittoasioita siis sangen rajoitetussa määrässä, eikä transitoposti saisi ensinkään tulla kysymykseen. Arvokirjeet saivat olla korkeintaan 500 frangin arvosta. Transitotelegrafiliikenne ei myöskään saisi tulla kysymykseen. Liettuan delegatio oli kieltäytynyt neuvottelusta rautatieliikenteestä Liettuan - Puolan välillä, koska oli saanut hallitukseltaan tällaiset ohjeet, mutta oli suostunut suuremmilta vastustuksilta siihen, että henkilöt, jotka todistettavasti ovat tekemisissä puutavara-kaupan ja uiton kanssa, saavat maahantuloluvan Liettuaan Memelin alueelle.

Konsulaatin perustamiskysymys, josta aikaisemmin olen tarkemmin tiedottanut, oli tosiaan aiheuttanut vaikean tilanteen ja min. Sidzikauskasin matkan Kaunasiin ohjeita noutamaan.

Herra Sidzikauskas on sitä mieltä, että jos Liettua tulee jatkamaan neuvotteluja Luganossa lokakuun 10 p:nä, niin tulee Puola, vaikean yleistaloudellisen asemansa vuoksi, ainakin jonkunverran lähenemään Liettuan katsantokantoja eri kysymyksissä.

Kaunas, 27/9 -25.

Toiselta puolen ovat myös jotkut liettualaiset liikemiehet, kuten esim. Norjan konsuli Kovnossa joht. Yčas (liettualainen), erittäin intressoidut puutavaraliikkeen nousemisesta Memelissä, jossa ovat hankkineet edullisesti itselleen osakkeita jne. Herra Yčas oli eksperttinä mukana Köpenhaminan neuvotteluissa. (R.S.)

Yčan edustajan kautta Liettuan hallitukselle nostin Köpenhaminan neuvottelujen joudosta. Siinä nostin se ilmaiseksi tyydytyksensä neuvottelujen alkamisesta ja lausui sen toivomuksen, että neuvottelut johtaisivat normaalisuhteisiin Liettuan ja Puolan välillä.

Liettuan edustaja on hallituksensa puolesta vastannut noottiin seuraavasti:

Paris, le 16 septembre 1925.

N:o 1250.

Monsieur le Ministre,

J'ai l'honneur d'accuser réception de la lettre que Votre Excellence a bien voulu m'adresser à la date du trente et un Août de l'année courante pour me faire connaître que la Conférence des Ambassadeurs ne serait obligée de faire part au Gouvernement lithuanien de la satisfaction avec laquelle elle a accueilli la nouvelle que des négociations devaient s'ouvrir incessamment à Copenhague entre les Délégations lithuanienne et polonaise, et de lui exprimer la ferme conviction de la Conférence que ces pourparlers aboutiraient au résultat pratique désiré dans l'intérêt de la pacification et de la prospérité générales.

Je me fais un devoir de porter à la connaissance de Votre Excellence que je n'ai pas manqué de me conformer au désir exprimé par la Conférence des Ambassadeurs.

Qu'il me soit permis de saisir cette occasion de prier Votre Excellence de bien vouloir m'autoriser à Lui soumettre une impression personnelle relative à l'évocation, dans la lettre du trente et un Août, du fait que le Gouvernement lithuanien n'a pas cru jusqu'à présent devoir se rendre au désir exprimé par les Gouvernements Alliés dans leurs notes en date du 2 Juin et 3 Décembre 1924.

Le Gouvernement lithuanien estime ne s'être jamais écarté de la ligne de conduite qu'il a adoptée en vue de la pacification et de la prospérité générales, s'empressant de saisir toute occasion de l'exposer aux Gouvernements Alliés.

Kaunas, 27/9 -25.

Liettuan vastausnootti K.L:n
neuvostolle Köpenhaminan neu-
vottelujen johdosta.

Kuten tunnettua lähetti kansain-
 liiton neuvosto Liettuan Parisissa ole-
 van edustajan kautta Liettuan hallitukselle nootin Köpenhaminan neuvottelu-
 jen johdosta. Siinä nootissa se ilmaisee tyydytyksensä neuvottelujen alka-
 misesta ja lausuu sen toivomuksen, että neuvottelut johtaisivat normaali-
 suhteisiin Liettuan ja Puolan välillä.

Liettuan edustaja on hallituksensa puolesta vastannut noottiin
 seuraavasti:

Paris, le 16 septembre 1925.
 N:o 1250.

Monsieur le Ministre,

J'ai l'honneur d'accuser réception de la lettre que Votre Excellence
 a bien voulu m'adresser à la date du trente et un Août de l'année courante
 pour me faire connaître que la Conférence des Ambassadeurs me serait obligée
 de faire part au Gouvernement lithuanien de la satisfaction avec laquelle
 elle a accueilli la nouvelle que des négociations devaient s'ouvrir incessam-
 ment à Copenhague entre les Délégations lithuanienne et polonaise, et de lui
 exprimer la ferme conviction de la Conférence que ces pourparlers abouti-
 raient au résultat pratique désiré dans l'intérêt de la pacification et de
 la prospérité générales.

Je me fais un devoir de porter à la connaissance de Votre Excellence
 que je n'ai pas manqué de me conformer au désir exprimé par la Conférence
 des Ambassadeurs.

Qu'il me soit permis de saisir cette occasion de prier Votre Excel-
 lence de bien vouloir m'autoriser à Lui soumettre une impression personnel-
 le relative à l'évocation, dans la lettre du trente et un Août, du fait que
 le Gouvernement lithuanien n'a pas cru jusqu'à présent devoir se rendre au
 désir exprimé par les Gouvernements Alliés dans leurs notes en date du 2 Juin
 et 3 Décembre 1924.

Le Gouvernement lithuanien estime ne s'être jamais écarté de la lig-
 ne de conduite qu'il a adoptée en vue de la pacification et de la prospé-
 rité générales, s'empressant de saisir toute occasion de l'exposer aux
 Gouvernements Alliés.

Rimantas

En ce qui a trait aux raisons qui n'ont pas permis au Gouvernement lithuanien de renouer des relations normales avec le Gouvernement polonais, elles ont été exposées d'une manière détaillée dans une note du 16 Avril 1923, ainsi que dans celle, accompagnée d'un Mémoire relatif à la question de Vilna, du 17 Octobre 1924, notes adressées à la Conférence des Ambassadeurs et dans lesquelles l'attitude actuelle du Gouvernement lithuanien était définie comme une conséquence de son souci légitime de respecter les obligations qui incombent au Gouvernement de tout Etat indépendant et souverain.

Toutefois, étant donné qu'aucun changement n'est survenu dans la situation générale entre la Lituanie et la Pologne, et que de ce fait les pourparlers de Copenhague devaient nécessairement se borner à l'examen des ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ seules questions techniques, il semble permis se féliciter des possibilités d'accord constatées au cours de ces négociations en ce qui concerne l'application de celles des clauses de la Convention de Memel qui ont trait au transit et aux facilités d'ordre technique au sujet desquelles le Gouvernement lithuanien a contracté des engagements internationaux.

Veillez agréer, je Vous prie, Monsieur le Ministre, les assurances de ma très haute considération.

/signé/ P. Klimans,

Envoyé Extraordinaire et Ministre
Plénipotentiaire de Lituanie.

Son Excellence
Monsieur Aristide BRIAND
Ministre des Affaires Etrangères.
P a r i s.

P. Klimans

131/3.10.1925

Suomen Lähetysistö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riga, 3/10 1925.

N:o 835/L1.

W

Prosid.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 139 / 1925 K. L. 1925		
6/10 - 25	No —	LES. 1
LIETUA	OSASTO	ACIA

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 131 Liettuasta

jossa:

- 1) Uusi hallitus ja sen ohjelma (siv. 1)
- 2) Memelkysymys K.L:n neuvoston edessä (siv.3)

lähetetään tämän mukana (5 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus mitä
syvimmästä kunnioituksestani

Reinhold Lybrand

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n,

H e l s i n k i.

Kaunas, 30/9 1925.

Raportti N:o 131 Liettuasta.

Uusi hallitus ja sen ohjelma.

Kuten jo t.k. 25 p:nä Ministeriöille sähköitin on Liettuan eduskunnan puhemies tri Leonas B i s t r a s muodostanut uuden hallituksen, jonka Liettuan presidentti puolestaan on vahvistanut. Hallituksen kokoonpano on kokonaisuudessaan seuraava:

pää- ja sotaministeri	-	tri Leonas Bistras	-	Kovnessa on
ulkoministeri	-	prof. M. Reinyš	-	
sisäministeri	-	tuom. A. Endziulaitis	-	istunnossa
maanvilj. ministeri	-	agr. M. Krupavitschius	-	
opetusministeri	-	tri K. Jokantas	-	vaunuilta ja into-
oikeusministeri	-	tuom. V. Karoblis	-	
finanssiministeri	-	tri P. Karvelis	-	sturvissa
liikenneministeri	-	ins. B. Slizys	-	
valtionkontrollööri	-	Z. Starkus	-	ahduksiin. Lyhyes-

Näistä olivat Endziulaitis, Krupavičius, Jokantas ja Slizys edellisessä Petruliksen hallituksessa, jossa heillä oli samat ministerinsalkut kuin nyt. Puoluekantaan katsoen on uusi hallitus sama kuin edellinen. Sillä on siis kristillis-demokratien, ukininkⁱⁿ sajun ja työfederation kannatus (eduskunnassa yhteensä 42 edustajaa 78 :sta). Mutta "väriltään" on se hiukan enemmän oikeistolaisempi kuin edellinen siten että kristillisdemokratit ovat nyt hallituksessa vahvemmin edustettuna. Tri Bistras (prelatti) on kristillis-demokratien varsinainen johtaja ja "sielu". Kabinetin kokoonpano on sellainen, että sen rajoissa hänellä on niin sanoakseni, vapaat kädet. Tämän uuden kabinetin muodostaminen meni muuten nopeasti, mutta ulko- ja sotaministerien salkut tuottivat vaikeuksia. Prof. Reinyš, jolla on jonkun verran kokemusta ^{ulko}politikon alalla ulkoasiainvaliokunnasta, ei ollut halukas ottamaan salkkua vastaan, sillä hänellä on kuulemma tieteellinen työ teologian alalla paraikaa menossa. Hän on Kaunaksen yliopiston professori. Tällä kabinetilla tulee olemaan erittäin tärkeitä, etenkin ulkopolittisia, kysymyksiä ratkaistavana ja sen pahimpana koetuskipinä tulee olemaan, kuten edelliselläkin hallituksella, sunde Puolan ja tämän yhteydessä olevat kysymykset.

Eilen Luki pääministeri Bistras uuden hallituksensa ohjelman, ^{mix} josta mainittakoon muutamia kohtia. Niinpä totesi hän, että uuden kabinetin toiminta tulee monessa kysymyksessä jatkumaan edellisen kabinetin alkamaan suuntaa. Ulkopolittikasta hän mainitsi, että kabinetti tulee huolehtimaan ^{Liettuan} kansainvälisistä velvoituksista, mutta myös siitä, että muut valtiot täyttävät velvoituksensa Liettuaa kohtaan. Liettuan ja Puolan välillä ei saa alkaa diplomaattisia eikä konsularisia suhteita, koska Puola on rikkonut vuoden 1920 (Suvalkin) sopimuksen ja miehittänyt Liettuan pääkaupungin Vilnan. Muuten tulee kabinetti pyrkimään ylläpitämään naapurien kanssa mitä

parhaimpia suhteita ja etenkin lähenemään muihin Baltian maihin. Kun ~~aina~~ aina inflatioajasta alkaen maa kärsii rahan ja luoton puutteesta, niin tulee hallitus koettamaan heikentää rahan puutetta joko hankkimalla lainan ulkomailta tai järjestämällä asian valtakunnan pankin välityksellä.

Kun pääministeri oli lukenut ohjelman alkoi oppositio hyökkäyksensä tuomari (ent. pääministeri) Sleževičius'en johdolla. (kansansosialisti). Olin tilaisuudessa kuulemaan tämän 1 1/2 tuntia kestäneen puheen -- Kovnossa on tapana että ulkovaltain edustajat ovat hallituksen deklaratioistunnossa eduskunnassa läsnä -- ja puhui hän koko ajan sellaisella vaundilla ja intomielisyydellä että harvoin sellaista tapaa letkautellen samalla eturivissä istuville hallituspuolueitten johtajille näitten välihuudahduksiin. Lyhyesti voisi sanoa, että hän sisäpolitisesti puhui kirkkoa ja polisilaitosta vastaan -- väitti jesuittavaaran Liettuassa uhkaavaksi -- ja ulkopolitisesti Varsovaa ja Roomaa vastaan. Hänen intomielinen vastustushalunsa on selitettävä johtuvan osaksi siitakin, että poliisi Petruliksen hallituksen käskystä esti hänen puoluettaan pitämästä kokousta Köpenhaminan neuvottelujen johdosta. Tuntui siltä kuin hän olisi pitänyt puheensa osaksi alkavan vaalitaistelun merkeissä, sillä ensi vuoden puolivälissä pidetään Liettuassa seuraavat eduskuntavaalit.

Puheita hallituksen ohjelmaa vastaan ja muutamia sen puolesta pidettiin niin kauan että niitten ^{tähden} istuntoa on jatkettava lokakuun 2 p:nä, jolloin luottamuslauseäänestys tapahtuu.

Käytän tilaisuutta mainitakseni tässä yhteydessä keskustelustani uuden ulkoministeri Reinys'in kanssa, että hän puolestaan tahtoo, että Liettuan on ^{oia} läillisesti täytettävä Memelin sopimuksessa annetut sitoutumukset. Sanoi että hallitus ei ole vielä käsitellyt kysymystä neuvottelujen jatkamisesta Lunganossa lokakuun 10 p:nä, mutta arveli, että jos saadaan Puolan taholta jonkunlaiset takeet siitä, että neuvottelut tulevat rajottumaan teknillisiin kysymyksiin eikä koskettelemaan konsularisia asioita, joita Memelin sopimus ei edellytä, niin Liettuan hallitus tulee niitä Lunganossa jatkamaan.

Reinys' van der

Memelkysymys K.L:n
neuvoston edessä.

Lähtiessäni Kovnosta Rigaan kertoivat Kovnoon Genevestä saapuneet sähkösanommat, että Kansainliiton yleissihteeri olisi lähettänyt K.L:n neuvostolle nootin, jossa m.m. on huomauttanut, että Memelin sopimuksen 11 artikla koskee minoritettien suojelusta Memelin alueella ja edellyttää minoritettien anomusesitysten käsittelyä yleiseen tapaan. Asiasta oli syntynyt laaja keskustelu 28/9 (?), jolloin Liettuan ministeri Galvanaukas oli kiivaanpuoleisesti puolustanut sitä kantaa, ettei K.L:n neuvostolla ole oikeutta sekaantua Memelin alueen minoritettikysymykseen. Hän oli vaatinut minoritettien mahdollisten valitusten käsittelyä diplomaattiseen tapaan ilman Kansainliiton väliintuloa. Kun vihdoin Lord Cecil oli tehnyt ehdotuksen, että yleissihterin on osotettava hänelle saapuneet ^a ^u välitykset K.L:n neuvoston tutkittavaksi, oli Galvanaukas protestoinut kiivaasti sanoen, että sellainen tutkiminen on Memelin sopimusta vastaan ja poistunut demonstratiivisesti neuvottelupöydän äärestä. Neuvosto oli päättänyt että yleissihteeri osottaa sille saapuneet k.o. valitukset K.L:n neuvostolle ilman kommentaarioita.

Reino Sylva

P.S.

Vaalit Memel-alueen paikalliseduskuntaan (seimelis) ovat vihdoin määrättyt kuluvaan lokakuun 19 p:ksi, jolloin valitaan 29 edustajaa.

132/24.10.1925

Presidentti

**Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande**

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N ^o 146/1298	K. D. 1095	
28/10-25	72	— L. 1
RYHMÄ	OSASTO	ASIA

W

Riika, 24/10 1925.

N:o 921.

K. Herra M i n i s t e r i,

Rap. N:o 132 Liettuasta

jossa:

Seimelis-vaalit Memelin alueella
lähetetään tämän mukana (5 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n,

Helsinki.

Reino Lylander

portti N:o 132 Liettuasta.

Seimelis-vaalit Memelin
alueella.

pidettiin t.k. 19 p:nä. Se seikka, että Liettuan hallitus on lykännyt Memel-alueen paikallisen eduskunnan vaalien toimittamista aina tähän saakka erilaisten "teknillisten" y.m. syitten perusteella, vaikka ensimmäiset vaalit olisi ollut pidettävä viimeistään 6 viikkoa sen jälkeen kuin Memelin sopimus oli astunut voimaan, antaa syytä otaksua, *että hallitus on luterut jo etukäteen* että vaalien tulokset tulevat olemaan sille epäedulliset, kuten nyt on osottautunutkin, minkä vuoksi se oli haluton vaaleja toimituttamaan.

Vaalitaistelua on Memelin alueella käyty viime viikkoina hyvin vilkkaasti ei ainoastaan sosialisen, vaan myös politisen ja etenkin kansallisen lipun alla. Kysymyksessä ovat olleet liettualainen ja saksalainen kansallisuus, sillä muita kansallisuuksia ei ole kuin nimeksi. Saksalaisten taholta on alunpitäen koetettu johtaa vaalitoiminta sellaiseen muotoon, että Memelin alueen autonomian puolesta äänestävät muodostaisivat yhteisen rintaman ("Einheitsfront") n.s. Suur-Liettuan puolesta taistelevia vastaan, jotka pyrkivät "sulattamaan" Memelin alueen mahdollisimman läheisesti munnun (suur-)Liettuaan. Tämä "Einheitsfront" onnistuikin, koska siinä äänestivät kansanpuolue, maanviljelijäin puolue ja sosialidemokratit (ynnä jotkut pikku listat). Suur-Liettuan puolelle on näin ollen jäänyt liettualainen blokki yksin. "Einheitsfrontin" ja liettualaisen blokin väli on ollut kovin kärjistynyt ja näitten välillä toimineihin "pimeihin voimiin" viittaa se granattien heittäminen "Memeler Dampfboot" lehden huoneistoon, mikä tapahtui t.k. 17 p:nä yöllä. Äänten koko lukumäärä oli 77.411 -- jokainen 21 vuotias Memel-alueen asukas on äänioikeutettu -- ja vaaleissa annettiin 63.327 ääntä, jotka jakautuivat seuraavasti:

kansanpuolue)		(11 edustajaa
maanviljelijät)	58.067	(11 " "
sos. demokraatit)		(5 " "
liettualainen blokki (yhdistyneet liettualaiset listat)		2.501	2 " "
autonomia liitto		536	0 " "
työföderatio		539	0 " "
kommunistit		1.389	0 " "
muut pikku listat		295	

Ynt. 63.327 ääntä ja 29 edustajaa

Osanotto vaaleihin oli siis sangen vilkas ja osanottaprosentti hyvin korkea.

Vaalien tulos on samalla Memel-alueen väestön mielipiteen ilmaus Kovnon hallituksen Memel-politikkaa vastaan: 27:llä 2:ta vastaan. Tässä suhteessa ovat vaalin tulokset erittäin mielenkiintoiset. Mutta on kuitenkin huomattava, että muutamain valituksesta ja Memelin oikeusistuimen päätöksestä pyyhittiin näin 1500 äänestäjää ja koko alueella oleva sotaväki vaaliluetteloista pois, jotka olisivat melkein kaikki antaneet äänensä liettualaiselle blokille. Kovnon oikeusministeri on lausunut mielipiteenään, että koska kaikilla Memel-alueella asuvilla Liettuan kansalaisilla on oikeus ottaa vaaleihin osaa, on tapahtunut luetteloista poispyyhittyjä kohtaan, jotka olivat pyyhkimisen johdosta ankarasti protestoineet, vääräys, mutta tilanne oli kovin sotkuinen ja Memelin tuomioistuimen päätös lopullinen, koska tällaista tapausta varten ei ole korkeampaa oikeusastetta olemassa. Oikeusistuin piti siis kiinni siitä, että ainoastaan Memel-alueen kansalaisilla, eikä alueelle muuttaneilla, oli oikeus äänestää, mikä jo todistaa Memel-sopimuksen puutteellisuuksista. Näitten alueelle muuttaneitten joukossa on paljon sellaisia, jotka ovat asuneet siellä, jo vuosia ja jotka siellä omistavat kiinteistöjäkin ja ovat siellä veronsa maksaneet.

Vaalien tulokset ovat mielenkiintoiset siihenkin nähden, että nyt ei enää voi olla erimieltä saksalaisten suuresta lukumäärästä alueella. Saksalaisten enemmistö liettualaisiin verraten ei kuitenkaan ole sama kuin 27:n suhde 2:teen, sillä etenkin maanviljelijäin puolueen, mutta myös sos. demokratien keskuudessa on paljon vähä-liettualaisia, jotka pitävät itseään memeliläisinä ("Memelmaalaisina"). Saksalaisen tilaston mukaan oli k.o. Memelin alueella viimeisen väenlaskun mukaan ennen sotaa 56 o/o saksalaisia ja saksalaisiksi ilmottautuneita. Useitten nyt "Einheitsfrontissa" valittujen edustajain nimetkin, kuten Gaidys, Lutkus, Idselis, Rugul, Baltschus, Pagal, Baltramejus, Schimkat, Johnischkis, Kislat, Bartschus ja Plenis, viittaavat liettualaiseen alkuperään, vaikka tällaisten nimien omistajista ovatkin monet saksalaistuneita. Mitä tulee n.s. "deutsch-litauer" väestöön, niin se puhuu, paitsi saksaa, alaliettualaista murretta. Tarkka kansallisuuksien suhdeluku prosenteissa jää siis yhä vieläkin avoimeksi kysymykseksi. (Pyydän saada viitata teokseeni "Liettua muinoin ja nyt", Hki 1920, sivu 151 ja prof. Niemen "Liettualaiseen kirjallisuuteen" Hki 1925, sivu 135, joissa kansallisuussuhteista enemmän.)

Paitsi ylläselostettuja seimelis (pikkueduskunta) vaaleja tulee Memel-alueen väestö ottamaan osaa Liettuan valtakunnan vaalilain mukaan Kovnon eduskunnan vaaleihin ensi vuonna.

Reino S. L. L. L. L. L.

133/2.11.1925

Pres.

✓
Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riga, 2/XI 1925.

N:o 941/L1.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 148/1998		25
4/11-25	No —	Litt. 1
RYHMÄ	OSASTO	ALUE

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 133 Liettuasta

jossa:

Luganon konferenssi

lähetetään tämän mukana (5 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuutus
mitä syvimmästä kunnioituksestani

Reino Suloander

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n,
Helsinki.

Rap. N:o 133 Liettuaasta.Luganon konferenssi.

Kuten Liettuan uuden, tri Bistrasin, hallituksen ohjelmasta (joka 2 p. lokakuuta sai Liettuan eduskunnassa 40 äänen hyväksymisen 28 vastaan) jo voi päätätä, oli Liettuan hallituksen kanta se, että Liettuan on täytettävä kansainväliset sopimuksensa ja siis myöskin ne lupaukset, mitä se on tehnyt Memelin sopimuksessa m.m. transitovesiliikenteeseen nähden, mutta mikäli silloin Kovnossa saatoin panna merkille, oli koko hanke, lähettää delegatio Lugaan, sellainen kuin Liettuan hallitus olisi tahtonut maalleen sanoa, että lähetetään nyt delegatio sinne, jollei muuten, niin muodon vuoksi, niin ei voida syyttää Liettuaa siitä, ettei se sopimuksiaan täyttäisi. Ja huolimatta opposition ankarasta vastustuksesta hallitus lähetti delegatian jatkamaan neuvotteluja "muodon vuoksi" Lugaanossa, jossa ensimmäinen istunto Puolan delegation kanssa pidettiin 12/10 -25.

Liettualaisen delegation puheenjohtaja tri Šaulys--- sama, joka kävi Helsingissä viime tammikuussa ulkoministerien konferenssin aikana --- on Lugaanossa pidettyjen neuvottelujen kulusta antanut Liettuan sanomalehdistölle 29/10 Kovnossa seuraavia tietoja (Min. Sidzikauskas, Liettuan Berliin-lähettiläs, joka toimi Liettuan delegation puheenjohtajana Köpenhaminassa, oli pyynnöstään vapautettu tästä toimesta). Kun kohteliaisuusvisiitit Lugaanossa oli vaihdettu pidettiin ensimmäinen täysi-istunto (Köpenhaminan 2 täysi-istuntoa mukaan lukien siis kolmas), jossa pidettiin kohteliaisuuspuheita ja vahvistettiin työohjelma. Vallittiin komissiot samaan tapaan kuin Köpenhaminassakin: liikenne-, ulko-, konsuliavun- ja redaktiokomissiot. Siinä oli ensimmäinen täysi-istunto päättynyt. Liettuan delegatio oli sen jälkeen komissioissa esittänyt ehdotuksensa, mutta Puolan delegatio ei ollut selittänyt Liettuan delegatiolle ei ollut aikaa" että sen jälkeen, Puolalaiset vaativat rautatiekysymyksen esilleottamista, mihin Liettuan delegatio oli vastannut, ettei rautatiekysymys kuulunut työohjelmaan, koska se meni Memelin sopimuksen puitteiden yli. Syntyi seuraavanlainen tilanne: yhdeltä puolen nostettiin vaatimus käsitellä kysymystä, mutta toiselta puolen ei suostuttu ensinkään kysymyksen käsittelyyn, minkä johdosta komission työskentely keskeytettiin. Delegatioiden puheenjohtajat tiedustelivat sen jälkeen kumpikin toisen delegation kannan lujutta ja mahdollista myöntymistä, minkä tiedustelun jälkeen Puolan delegatio piti Liettuan delegation kantaa myöntymättömän lujana. Heti sen jälkeen sai Liettuan delegatio puolalaiselta jyrkkään muotoon laaditun nootin, joka nähtävästi oli laadittu jo ennen te-

dustelua. Tässä nootissa se selitti, että rautatiekysymys oli sille integroitettu-kysymys ja pyysi Liettuan delegatiota hankkimaan Kovnosta valtuudet rautatiekysymyksen käsittelemistä varten. Neuvotteluissa seurasi keskeytys, mutta mitä jatkettiin noottien vaihdolla, mikä johti täysi-istuntoon 25/10, jolloin molemmat delegatiot päättivät keskeyttää konferenssin ja tehdä hallituksilleen selkoa asian kulusta. Tri Šaulys on lehdistölle lausunut mielipiteenään, että muutamissa erikoiskysymyksissä ei Liganossa päästy ei ainoastaan eteenpäin, vaan päinvastoin mentiin taaksepäin (ja kaikesta päättäen on Liettuan hallitus tätä toivonutkin voidakseen sillä tyydyttää oppositiota). Tri Šaulys oli lopuksi sanonut, että Liettuan hallituksesta tulee nyt riippumaan jatketaanko konferenssia vai ei (toisin sanoen hän omasta puolestaan ei kieltänyt jatkamisen mahdollisuutta). Haastattelun antaja oli vielä huomauttanut, että puolalaiset olivat Liganossa tavoitelleet politisia päämääriä pyrkien yleensä normalisiin suhteisiin Liettuan kanssa ja vähemmän välittäen uittokysymyksestä y.m. sen yhteydessä. Liettuan delegatio ei kuitenkaan ollut antanut toiveita sellaiseen illusioon, vaan oli tehnyt voitavansa oman edun kannalta, minkä tähden mahdottomuus sopia lankeaa puolalaisten eikä liettualaisten vastuulle. Köpenhaminassa oli vielä vallinnut toisenlainen mieliala, toivo päästä sopimukseen, mutta Liganossa sitä ei ollut.

Edellisen lisäksi olen Kovnosta kuullut, että Puolan delegationin puheenjohtajan min. Wasilewskin puolankielillä pitämä "tervendyspuhe" ensimmäisen täysi-istunnon alkaessa oli tehnyt liettualaisiin yllättävän ja vastenmielisen vaikutuksen, ja että Liettuan delegationin puheenjohtaja oli näin ollen vastannut liettuankielillä, jolloin min. Wasilewski oli useamman kerran sanonut "nie nie rozumie" (en ymmärrä mitään) ja pyytänyt selostamaan liettuankielistä puhetta ranskaksi, mikä oli tapahtunutkin. Nähtävästi osaksi tällaisen menettelyn tähden Liettuan delegatiolla ei "ollut aikaa" ottaa osaa min. Wasilewskin tarjoamiin päivällisiin täysi-istunnon jälkeen. Puolalaiset olivat koettaneet uittosopimukseen saada m.m. myös Wilija (liettuaksi Neris) joen, joka virtaa Vilnan alueelta Liettuan kautta mereen, mutta Liettuan delegatio oli asettanut jyrkästi vastaan selittäen että kysymykseen voi tulla ainoastaan Niemen (Memel) joki (liettuaksi Nemunas).

Toisessa täysi-istunnossa 25/10 hyväksytty päätöslauselma oli kuulunut:

Sen johdosta, että liettualainen delegatio piti rautatiekysymyksiä Memelin (Klaipedan) sopimukseen kuulumattomina, mutta puolalaisen delegationin mielestä nämä kysymykset ovat yleisen puutavaran uittoa koskevan kysymyksen oleellinen osa, neuvottelut keskeytetään, mistä delegatiot tiedottavat hallituksilleen.

"Haudan hiljaisuuden" vallitessa olivat sihteerit vaihtaneet öö-

kirjoja ja liettualainen delegatio vielä samana päivänä matkustanut Lugaanosta pois.

Liettuan ulkoministeri Reinis on haastattelussa 30/10 avoimesti vastannut tehtyyn kysymykseen, että Lugaanon konferenssi ei tulla jatkamaan, koska Liettuan hallitus on nyt tehnyt kaikkensa. Haastattelussa ei muuten käy ilmi mitään uutta, mutta siitä vahvistuu se käsitys, että Liettuan hallitus nyt on tehnyt lopun kaikista neuvotteluista Memel-sopimuksen pohjalla Puolan kanssa, kunnes Vilnan kysymys otetaan esille.

Liettuan ulkopolitinen tilanne jää siis yhä edelleen vaikeaksi ja raskaaksi, mutta tuntuu siltä, että pitämällä itsepäisesti kiinni Vilnasta Liettuan hallitus odottaa hetkeä, jolloin Puolan rajat Saksan kanssa tulevat tarkistuksen alaiseksi ja jolloin mahdollisesti Liettuakin saisi tarkistetuksi rajojaan eduksensa.

On kuitenkin hyvin luultavaa että Liittovaltat, jotka ovat Memelin sopimuksen allekirjottaneet, tulevat painostamaan Liettuaa niin, että sen täytyy taipua neuvottelujen jatkamiseen ja transitovesiliikenteen avaamiseen, jolloin Liettuan-Puolan suhteissa olisi päästy jo huomattava askel eteenpäin molempain maiden taloudelliseksi hyödyksi.

Liettuan hallituksen asema jää myöskin vaikeaksi Liittovaltain vaatimusten ja kiivaan opposition välille, jota asemaa vielä Memel-alueen äskeisten vaalien tulokset raskauttavat.

Reinis Lylander

134/
19.12.1925

Arvost.

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

U
N:o 1031/L1

K. Herra M i n i s t e r i,

Riga, 19/XII-25.

No 165/1301 K 25

21/12. 25 - 1

KYHÄN

Raportti No 134 Liettuasta,

jossa :

Kaupalliset neuvottelut Ri-
assa

lähetetään tämän mukana (5 kpl.)

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuu-
tus mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri I d m a n

H e l s i n k i

Reino Sjölander

Riga, 18/XII 1925.

Raportti N:o 134 Liettuasta.

Kaupalliset neuvottelut

Riiaassa.

T.k. 4 p:nä saapui Liettuan ent. ulkoministeri, puolivirallisen "Lietuva"-lehden nykyinen päätoimittaja tri Purickis taloudellisen delegationsa (yhteensä 5 jäsentä) kanssa Riikaan, jossa se noin 10 päivän ajan neuvotteli alustavasti kauppasopimuksen solmimisesta Latvian kanssa. Latvian delegation puheenjohtajana on toiminut tunnettu politikko Ulmanis (delegatiossa yht. 6 jäsentä). Tervetyspuheessaan oli Latvian nyk. pää- & ulkoministeri Celmiņš m.m. viitannut neuvottelujen tärkeyteen, koska niissä tapahtuva työ oli osaltaan johtava yhdenmukaiseen valtioitten talouspolitikkaan ei ainoastaan Latvian ja Liettuan, vaan myöskin muitten ystävällisten naapurimaitten kanssa. Tällaisen politikan tuloksena on pidettävä kauantoivottua taloudellista ja politista liittoa. Tri Purickis oli vastannut, että liettualaiset puolestaan kannattavat tällaista politikkaa. Liettualainen delegatio oli varustettu laajanpuoleisilla valtuuksilla ja työskenteli siinä toivossa, että tuleva kauppasopimus on johtava myöhemmin taloudellisen unioniin k.o. maitten välillä. Liettuan delegatio oli n.s. balttilaisen klauselin kannalla, joka antaa enemmän kuin yleinen suosituisuus.

Perustana neuvotteluille oli Latvian ent. ulkoministeri Meierovicsin Kovnossa viime kesäkuun-heinäkuun vaihteessa tekemä sopimus, josta olen Ministeriölle tiedottanut raportissani N:o 127 Liettuasta (sivu 2, 2:nen kohta). Tämän sopimuksen mukaisesti tarkastettiin ja neuvoteltiin nyt Riiaassa molemmien puolin valmistetuista tavaraluetteloista, joita ei ole toistaiseksi julkaistu, mutta toivon voivani saada niistä vielä lähempiä tietoja. Yleensä on neuvotteluja käyty aivan itsenäisesti ja riippumatta Latvian ja Viron välisistä aikaisemmista neuvotteluista, joitten antamia tuloksia ei luonnollisesti ole myöskään jätetty huomioonottamatta. Paitsi tullitta maasta toiseen tuotavista tavaroista oli luetteloihin merkitty paljon sellaisia tavaroita, joitten tullimaksun redusointi oli vaihdellut 10 - 50 o/o.

Kun neuvottelut t.k. 14 p. keskeytettiin noin kuukauden ajaksi, kuten arveltiin, päästiin tavaraluetteloista periaatteelliseen yksimielisyyteen ja päätettiin niitä vielä tarkistaa ensi kuussa Kovnossa. Nyt Riiaassa deklaroitiin kummankin hallituksen puolelta, että molemmat maat, kunnes kauppasopimus lopullisesti tulee astumaan voimaan, käyttävät kauppasuhteissaan minimalisia tullimaksuja. Tämä päätös tehtiin nähtävästi kaiken varalta siksi, että Liettua aikoo jonkun ajan kuluttua siir-

tyä uuteen tariffisysteemiin. Latvia ei tule siirtymään uuteen maksimi- & minimitariffiin ainakaan ennen 1 p. huhtikuuta 1926.

Kun olen saanut lähempiä tietoja tavaraluetteloiden numeroista, joita toistaiseksi pidetään salaisina, niin palaan asiaan, jos näyttää siltä, että Suomen edut kaupallisessa suhteessa ~~xxxx~~ tulisivat kärsimään Liettuan-Latvian välisistä uusista tullisuhteista. (R.S.)

Reino Sylvander

135/31.12.1926

Suomen Lähetystö
Finlands Beskickning
Légation de Finlande

Riga, 31/12 1925.

N:o 1040/L1.

Prind

ULKOASIAINMINISTERIÖ			
N:o	3 / 1560	K.	26
5/I.	26	-	2

K. Herra M i n i s t e r i,

Raportti N:o 135 Liettuasta

jossa:

- 1) Tshitsherin Kovnossa (siv.1)
- 2) Lisiä Riian kaupallisiin neuvotte-
luihin (siv. 4)

lähetetään tämän mukana 5 kpl.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, vakuu-
tus mitä syvimmästä kunnioituksestani

K. Herra

Ulkoasiainministeri S e t ä l ä,

Helsinki.

Reinhold Lander

Riga, 30/12 1925.

Raportti N:o 135 Liettuasta.

Tshitsherin Kovnossa.

T.k. 23 p:nä keskipäivällä saapui Neuvosto-Venäjän ulkoasiainkomissari Tshitsherin Kovnoon, jossa viipyi saman päivän myöhäiseen iltaan saakka matkustaen sitten Riikaan.

Kun sanomalehdistöinin ilmaantui sähkösanomatietoja, että Tshitsherin mahdollisesti palaisi Varsovan kautta takaisin, tuntuu tieto herättäneen Kovnossa levottomuutta ja mikäli on väitetty ja näyttääkin todennukaiselta, on Liettuan taholta annettu T:lle tiedoksi, että Liettuan hallitus odottaa häntä Kovnon (Riian) kautta takaisin länsi-Europasta.

Mikäli olen kuullut tahdottiin Tshitsheriniä Kovnossa juhlia ja kestitä parhaan mukaan ja se onkin hyvin ymmärrettävää, sillä olihan Kovnolla huomattu vieras ja vielä sellainen vieras, joka aikaisempien vuosien kuluessa oli ottanut ulkopoliitikassaan Liettualle edullisen suhtautumisen Puolaa vastaan puolalais-Liettualaisissa riitakysymyksissä. Kuten raporteistani jo pitempi aika sitten käy ilmi, on Liettuan suhde Neuvosto-Venäjään yleensä ollut hyvänpuoleinen ja herättänyt epäilyksiä siitä että Liettualla mahdollisesti on ollut Neuvosto-Venäjän taholta jotakin luvassa. Tämä tarkoittaa nimittäin aikaa, jolloin Puolan ja Neuvosto-Venäjän välit olivat huonot ja joskus hyvin kärjistyneetkin. Nyt kun nämä välit ovat parantuneet, on Neuvosto-Venäjän ulkopoliittikkakin tarkistanut suhtautumistaan puolalais-Liettualaisiin riitakysymyksiin nähdessä ja asettanut puolueettomalle kannalle tai syrjästä katsojaksi. Niin huomattava vieras kuin Tshitsherin Kovnossa olikin, ei Liettuan sanomalehdissä näy olevan hänen käynnistään Kovnossa niin paljoa kuin luulisi. Lehdet ovat verrattain pidättyväisiä, mikä johtuu varovaisuudesta olla puhumatta liikoja, mutta kirjoittavat hyvin kohteliaassa ja ystävällisessä äänilajissa. Yksinpä kommunisteja ja Neuvosto-Venäjää aina ankarasti kritisoiva venäläinen oikeistolainen "Echo", joka muuten suhtautuu suopeasti Liettuan hallitukseen, kirjoittaa Tshitsherinin käynnin johdosta ja huomaavaisesti ja ystävällisesti koettaen myöskin puolestaan lisätä käynnin merkitystä. Hallituksen äänenkannattaja puolivirallinen "Lietuva" kirjoittaa m.m.: Suuren vieraan käynnillä meidän väliaikaisessa pääkaupungissamme on oleva laaja poliittinen merkitys. Käynti todistaa Liettuan ja Venäjän hyvien suhteitten yhä lujittuvan j.n.e. Toivomme, että S.S.S.R:n narkomindelin käynti Kovnossa antaisi huomattavia poliittisia tuloksia. Terventuessämme suurta vierasta toivomme että hänen käyntinsä mitä eniten lujittaisi hyviä välejä Liettuan ja Venäjän välillä. Opposition äänenkannattajat "Lietuvos Zinios

ja "Socialdemokratias" ovat käynnistä myös innostuneita. Nähtävästi Europankin lehdistö antaa käynnille huomattavan merkityksen, ja "Investijas" ~~omistaa~~ omistaa Volgin käynnille laajakokoinen artikkeli "Liettua ja SSSR" jossa muuten puhutaan Liettuan politiikan Neuvosto-Venäjään nähden olevan nykyään epämääräistä ja kaksinaista. ~~muutamien sanan Tshitscherinille oli~~

Ylimääräisellä junalla tuotiin Tshitscherin Kovnoon Saksan rajalta, jossa Liettuan ulkoministeriön poliittisen osaston johtaja ja Liettuan lähettiläät Moskovasta ja Berlinistä olivat häntä vastassa. Asemalla oli vastassa hallituksen ja eduskunnan jäseniä, pormestari sekä useita sotilashenkilöitä, yhteensä noin parikymmentä henkeä. Asemalla oli kunniaavartio ja orkesteri. Käydessään vartion edessä oli Tshitscherin tervehtinyt sitä liettuan kielellä. Kävi visiteillä Liettuan presidentin, eduskunnan puhemiehen, pääministerin ja ulkoministerin luona. Käynti presidentin luona oli tehty erittäin juhlalliseksi kunniaavartioitten ja orkesterin avulla, minkä vuoksi paljon kansaakin oli liikkeellä. Vierasta seurasi eskortti ulaneja. ~~minä käynti Kovnossa tullisi sekä poliittisesti~~

Kovnossa käyntinsä aikana oli kansankomissari Tshitscherin antanut lyhyen haastattelun sanomalehdistölle. Tästä haastattelusta sähköttää Rigasche Rundschau edustaja lehdelleen eilen: Tshitscherin erklärt u. a. laisia "Nach dem Fall der zaristischen Regierung hat sich erwiesen, dass ein litauischer Staat existieren kann. Vom ersten Tage an, als wir mit Litauen in nähere Berührung kamen, haben wir anerkannt, dass die Existenz Litauens im Interesse des Friedens und des europäischen Gleichgewichts eine Notwendigkeit ist. Meine Unterhandlungen mit vielen europäischen Staatsmännern haben gezeigt, dass dieser Standpunkt kein einzelner mehr ist. Vor acht Jahren hat fast noch niemand in Europa gewusst, dass Litauen auf der Welt existiert, jetzt hat es das Recht seiner Existenz, bewiesen wie auch jene gekünstelte Kombination, die sich Völkerbund nennt, sich dazu stellen mag. Ich bin sehr zufrieden, dass ich als erster Vertreter der Regierung, welche die russische Föderation geschaffen hat, die Möglichkeit habe, den litauischen Staat zu begrüßen, und ich versichere Litauen unserer unbedingten Freundschaft".

Ueber die Wilnaer Frage äusserte sich Tschitscherin, dass sie allein durch Litauen und Polen gelöst werden ~~xx~~ müsse. Russland würde sich nicht in diese Angelegenheit einmischen. Zur Frage eines Verbandes der baltischen Staaten erklärte Tschitscherin, wenn dieser Bund, wie sich ein polnischer Minister in Helsingfors geäußert habe, "zur Verteidigung

der europäischen Zivilisation gegen das asiatische Barbarentum" dienen sollte, könne er Russlands Sympathie nicht gewinnen. Bezwecke er aber die friedliche, ökonomische und politische Entwicklung der baltischen Staaten, dann werde Russland ihm freundlich gegenüberstehen".

Lausueksaan päivällisillään muutaman sanan Tshitsherinille oli Liettuan ulkoministeri Reinys m.m. valittanut, ettei Liettua voi ottaa vierasta vastaan kuin väliaikaisessa pääkaupungissa Kovnossa, koska Vilna yhä vielä on Puolan miehittämä. Liettua tuntee velvollisuutensa, mitkä johtuvat sen maantieteellisestä asemasta ja pyrkii luomaan sympatian ja kunnioituksen siteitä ja yhteistoimintaa kansojen kesken. Europa tarvitsee rauhaa sen verrattoman muutoksen jälkeen, mikä on sitä kohdannut. Mutta tämä rauha ei voi olla luja, jollei se perustu oikeuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Oli esittänyt Liettuan hartaan toivomuksen, että SSSR toimisi rauhanaatteen toteuttamiseksi siinä osassa Eurooppaa, jonka kohtalo on antanut asuinsijaksi Liettuan kansalle. Oli lopuksi lausunut sen vakaumuksensa että Tshitsherinin käynti Kovnossa tulisi sekä politisesti että taloudellisesti lähentämään Venäjän ja Liettuan kansoja ja toivomuksen että keskusteluja voitaisiin jatkaa Moskovassa.

Mikäli tietooni on tullut ei Tshitsherin käynyt Kovnossa minkäänlaisia neuvotteluja. Oli keskusteltu kyllä kauppasopimuksesta ja Venäjän-Liettuan rauhansopimuksen toistaiseksi täyttämättä jääneistä kohdista, kuten metsäkonsessionista. Kerrotaan liettualaisten koettaneen -- luonnollisestikin -- käyttää tilaisuutta voittaakseen Tshitsherinin kannatusta puolalais-liettualaisissa riitakysymyksissä.

Riga, 31/12 1925.

Lisiä Riian kaupallisiin
neuvotteluihin.

Viitaten raporttiini N:o 134 Liettuasta saan tiedottaa, että Liettua on tavaraluettelossaan esittänyt, että se saisi tuoda seuraavia tavaroitaan tullitta Latviaan: viljaa, jauhoja, lihaa ja karjaa. Latvia puolestaan haluaa suuren joukon teollisuustuotteitaan tullivapaaksi tai tullihuojennetuksi Liettuuan tuotaessa. Mikäli olen kuullut olisi Liettua halukas suostumaan vain sellaisten tavarain tullia huojentamaan tai vapauttamaan, joita tavaroita ei Liettuassa valmisteta. Liettuan hallitus tuntuu olevan haluton kannattamaan sellaisen teollisuuden pystyttämistä omassa maassaan, jolla ei ole riittävästi menekkiä. Näin ollen näyttää tällä hetkellä Latvia saavan kulutusaluetta teollisuustuotteilleen Liettuassa joka haluaa kohdistaa kannatuksensa etupäässä oman maataloutensa edistämiseksi. Latvian tavaraluetteloja ei kuulemma ole vielä jätetty Liettualle joten tarkempia tietoja ei vielä voi niistä antaa.

Reino Sylwändz